

EUROCENTRALASIAN
LESBIAN*COMMUNITY

2024

Bakanlar Komitesi'nin Cinsel
Yönelim veya Cinsiyet Kimliği
Temelinde Ayrımcılıkla
Mücadeleye Yönelik Tedbirler
Hakkındaki CM/REC(2010)5
Tavsiyesinin Üye Devletlerde
Uygulanmasına İlişkin Kapsamlı
İncelemesi

Co-funded by
the European Union

Yazarlar: Carla Reale, Trento Üniversitesi ve Cenova Üniversitesi Gözden
Geçirenler: Ilaria Todde (EL*C), Anastasia Danilova (EL*C)
Düzeltilme Yapan: Maureen Lakeman

Taslak hazırlama Temmuz 2024'te tamamlandı.

Telif Müsaadesi: Bu çalışma Creative Commons Lisansı altında lisanslanmıştır: Atıf – Ticari değer taşımayan – Benzer Paylaşım 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-SA 4.0) Materyali herhangi bir ortam veya formatta kopyalayabilir ve yeniden dağıtabilirsiniz. Ayrıca materyali yeniden düzenleyebilir, dönüştürebilir ve üzerine inşa edebilirsiniz, bu durumda eklemelerinizi orijinaliyle aynı lisans altında dağıtmanız gerekir. Materyali kopyalamak, yeniden dağıtmak veya yeniden düzenlemek, dönüştürmek ve üzerine inşa etmek istiyorsanız, EL*C'ye uygun şekilde atıfta bulunmalı, lisansa bir bağlantı vermeli ve değişiklik yapıp yapılmadığını belirtmelisiniz. Bunu makul herhangi bir şekilde yapabilirsiniz, ancak EL*C'nin sizi veya kullanınızı onayladığını gösteren herhangi bir şekilde yapamazsınız. Bu çalışmayı hiçbir koşul altında ticari amaçlarla kullanamazsınız.

Eurocentralasian Lesbian* Community (**EL*C**), kesişimsel lezbiyen feminist bir ağıdır. Lezbiyenlere odaklanan kendi araştırmalarımızı yayımlamaktayız ve politika ve yasalar oluşturulurken lezbiyen ihtiyaçlarının görünür olmasını, duyulmasını ve dikkate alınmasını sağlamak için savunuculuğumuzla kurumsal düzeyde yer almaktayız. Daha fazla bilgi için lütfen www.lesbiangeni.org web sitemizi ziyaret edin.

Co-funded by
the European Union

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. İfade edilen görüş ve düşünceler sadece yazar(lar)a aittir ve Avrupa Birliği veya Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA) görüş ve düşüncelerini yansıtmak durumunda değildir. Bunlardan Ne Avrupa Birliği ne de EACEA sorumlu tutulamaz.

**EL*C GÖLGE RAPORU - Bakanlar Komitesi'nin Cinsel Yönelim veya
Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılıkla Mücadeleye Yönelik Tedbirler
Hakkındaki CM/REC(2010)5 Tavsiyesinin Üye Devletlerde
Uygulanmasına İlişkin Kapsamlı İncelemesi**

GİRİŞ.....	3
METODOLOJİK NOT.....	4
TEMATİK BÖLÜMLER.....	6
I. YAŞAM, GÜVENLİK VE ŞİDDETEN KORUNMA HAKKI (NEFRET SUÇLARI VE NEFRET SÖYLEMİ) ..	6
<i>Kamusal alanlarda ve çevrimiçi ortamda LBQ kadınlara yönelik şiddet.....</i>	<i>7</i>
<i>Görünür lezbiyenlere yönelik nefret suçları ve nefret söylemi</i>	<i>7</i>
<i>Kurumsallaşmış lezfohi: politikacılar ve nefretinin meşrulaştırılması</i>	<i>8</i>
<i>Çapraz bir mesele: cinsiyetçi ve heteronormatif bir sistemde adalet erişim.....</i>	<i>9</i>
<i>Tavsiyeler</i>	<i>12</i>
II. ÖRGÜTLENME VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE BARIŞÇIL TOPLANTI ÖZGÜRLÜĞÜ	13
<i>Lezbiyen örgütler ve aktivistler için tanınma ve faaliyet alanı.....</i>	<i>13</i>
<i>Kurumsal koruma ihtiyacı ile kurumsal şiddet arasında aktivizm</i>	<i>14</i>
<i>"LGBT propaganda" yasaları döneminde lezbiyenlerin ifade ve örgütlenme özgürlüğü.....</i>	<i>15</i>
<i>Tavsiyeler</i>	<i>16</i>
III. ÖZEL HAYATA VE AİLE YAŞAMINA SAYGI.....	17
<i>Üreme teknolojilerine erişimde yaşanan zorluklar.....</i>	<i>19</i>
<i>Lezbiyen ailelere yönelik kurumsal şiddet.....</i>	<i>20</i>
<i>Tavsiyeler</i>	<i>22</i>
IV. İSTİHDAM.....	23
<i>İdeoloji odaklı kuruluşlar/işverenler ve lezbiyenlere yönelik ayrımcılık.....</i>	<i>23</i>
<i>Ayrımcılık deneyiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin etkisi.....</i>	<i>24</i>
<i>Tavsiyeler</i>	<i>24</i>
V. EĞİTİM.....	24
<i>Güvenli ortamlar için kurumsal tepkiler ve girişimler.....</i>	<i>26</i>
<i>Sistemik yaklaşım eksikliği ve muhafazakar toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin rolü.....</i>	<i>26</i>
<i>Tavsiyeler</i>	<i>29</i>
VI. SAĞLIK.....	31
<i>Görünmez ihtiyaçlar: Klinik deneylerde, bilimsel araştırmalarda ve klinik uygulamalarda LBQ kadınlar</i>	<i>31</i>
<i>Cinsel sağlık ve üreme sağlığı.....</i>	<i>35</i>
<i>Ruh sağlığı.....</i>	<i>37</i>
<i>Tıbbi uygulayıcıların eğitimi.....</i>	<i>39</i>
<i>Tavsiyeler</i>	<i>41</i>
VII. Barınma.....	43
<i>Tavsiyeler</i>	<i>45</i>
VIII. SPOR.....	46
<i>Sporda görünürlük ve sessizlik kültürü.....</i>	<i>46</i>
<i>Cinsel şiddet, istismar, taciz.....</i>	<i>47</i>
<i>Trans ve interseks kadınlara yönelik ayrımcılık.....</i>	<i>48</i>
<i>Öneriler</i>	<i>51</i>
IX. SİĞİNMA TALEBİNDE BULUNMA HAKKI.....	53
<i>Toplumsal cinsiyetin LBQ mülteci ve sığınmacılarının deneyimleri üzerindeki etkisi.....</i>	<i>53</i>
<i>Tavsiyeler</i>	<i>56</i>

X. ULUSAL İNSAN HAKLARI YAPILARI	58
Tavsiyeler	59
XI. ÇOKLU AYRIMCILIK	60
Tavsiyeler	62
SONUÇLAR.....	63

Giriş

Avrupa Konseyi (2010)5 Tavsiye Kararı¹ cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılıkla özel olarak ilgilenen dünyanın ilk uluslararası yasal araçlarından biridir. Bu nedenle, LBQ kadınlar ve non-binary'ler için önem arz etmektedir.

Tavsiye Kararı, LGBTİ'lerin karşılaştığı yapısal ve tarihsel ayrımcılığı kabul etmiş ve bu tür eşitsizliklerle mücadele etmek ve insan haklarından tam olarak yararlanılmasını sağlamak için devletler tarafından özel faaliyetler yapılması gerektiğine işaret etmiştir. Tavsiye kararının onaylanmasından 14 yıl sonra dahi üye devletlerin çoğunun ayrımcılıktan arınmış toplumlar yaratmakta başarısız olduğunu söylemek gerekir. LGBTİ'lerin ve özellikle de **LBQ kadınların ve nonbinarylerin hakları, geçtiğimiz yıllarda ortaya çıkan ve güçlenen toplumsal cinsiyet karşıtı aktörler ve aşırı sağ hareketler gibi küresel güçler tarafından tehdit edilmektedir**. Devam eden savaşlar ve soykırımlar, salgın hastalıklar ve iklim krizi, demokratik toplumlar üzerindeki olumsuz etkileriyle, LBQ kadınlar da dâhil olmak üzere tüm azınlıkları daha da büyük bir tehlike altına sokmaktadır.

Bu rapor, özellikle LBQ kadınların deneyimlerine odaklanarak Tavsiye Kararı'nın ilke ve tedbirlerini incelemektedir. Ne yazık ki, **Tavsiye Kararı'nın** kendisi, çoklu ayrımcılıktan bahsetmesine rağmen, **LBQ kadınlar için kazanım sağlayamamıştır**. Bu izleme döngüsü, toplumsal cinsiyete yönelik ilginin hala eksik olduğunu göstermektedir. Avrupa Konseyi Ayrımcılıkla Mücadele, Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Yürütme Komitesi tarafından oluşturulan anketin çok az bir bölümü toplumsal cinsiyeti dikkate almakta ve özellikle lezbiyen, biseksüel ve trans kadınlara atıfta bulunmaktadır. **LGBTİ toplumundan kadınların çoklu ayrımcılıkla ilgili sorulara açıkça dahil edilmemiş olması endişe vericidir**. Bu durum, anketlerden toplanan verilerin niteliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olacaktır. Ayrıca, ulusal makamları toplumdaki kadınların özel ihtiyaçları konusunda eğitmek için kaçırılmış bir fırsattır.

Son yıllarda, politika yapıcılar ve insan hakları aktörleri, etkili politikalar ve söylemler geliştirmek için LGBTİ toplumu içindeki kesişimselliği araştırma ihtiyacının giderek daha fazla farkına varmaktadır. Bu anlamda, LBQ kadınların gerçeklerini ve özel ihtiyaçlarını dikkate almak son derece önemlidir.

Human Rights Watch'ın 2023 tarihli bir raporuna göre, **LGBTİ toplulmundan kadınların özel ihtiyaçlarını dikkate almayan araştırma ve politikalar, LBQ'lere özgü sorunların "görünmezliğine" neden olmaktadır**. Devletler, LBQ kadınlardan yasa ve politikalarda açıkça bahsetmeyerek "hak sahibi olarak adlandırılmadıkları için LBQ şiddet mağdurlarının adalet, sağlık hizmetlerine ve desteğe erişiminin önünde engeller yaratmıştır".²

Avrupa hukukunda ve uluslararası hukukta da **kesişimsel bir yaklaşım benimsenmektedir**. Örneğin, Avrupa Birliği **LGBTİ Stratejisi'nde (2020-2025)** LBQ kadınların

¹ <https://search.coe.int/cm?i=09000016805cf40a>

² İnsan Hakları İzleme Örgütü, "This is why I became an activist. Violence Against Lesbian, Bisexual, and Queer Women and Non-Binary People", 2023, <https://www.hrw.org/report/2023/02/14/why-we-became-activists/violence-against-lesbian-bisexual-and-queer-women-and-non-binary-people> adresinden erişilebilir.

hem kadın olarak hem de LBTİQ'lar olarak ayrımcılığa maruz kalabileceğini açıkça kabul etmektedir.³ **Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, Avrupa'da LBQ kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığın önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin bir İlke Kararı** üzerinde özellikle LGBTİ toplumundan kadınların maruz kaldığı ayrımcılığın kesişen yönlerini ele alarak çalışmaktadır.⁴

Gerçekten de LBQ kadınların deneyimlerinin özü, en basitinden toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim baskısı arasında karmaşık etkileşimler⁵ yaşamaları anlamında **kesişimseldir**. Bununla birlikte birçok lezbiyen; ırk, din, engellilik, yaş, etnik köken, cinsiyet kimliği, sınıf vb toplumsal ötekileştirme etkenlerine maruz kalmaktadır.

Bu çerçeveyi dikkate almayan politikalar ve analizler, belirli baskı eksenlerinin silinmesine neden olmakta ve **LBQ kadınlar genellikle, 'yalnızca' toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerle mücadele eden veya LGBTİ'lere yönelik 'sadece' ayrımcılığı ele alan politika ve tedbirlerin dışında kalmaktadır**. Aksine, lezfofinin toplumlarımızdaki normlara, kurumlara, uygulamalara ve söylemlere nüfuz eden yapısal ve yaygın bir şiddet biçimi olduğu kabul edilmelidir. **Lezfobi/ lezbofobi, kadın düşmanlığı ile heteroseksüel olmayan cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet normlarına uymayan kimliklerin damgalanmasını kapsayan** özel bir ön yargı biçimidir. Özellikle lezbiyenlere yönelik şiddet ve ayrımcılık üç yerleşik toplumsal norm etrafında yapılandırılmıştır: 1) Lezbiyenler, cinsel yönelimleri ve cinsiyet ifadeleriyle 'erkek' ve 'kadın' cinsiyet rollerine ilişkin toplumsal beklentileri ve stereotipleri reddetmektedir; 2) Kadınların cinselliğinin objeleştirilmesinden ötürü lezbiyenler; kadınların, erkeklerin "hizmetinde" olduğu yönündeki algıları bozmaktadır ve; 3) Lezbiyenler, toplumu kadın cinselliği ve normlara uymayan cinsel yönelimlerle ilgili yaygın tabularla yüzleşmeye zorlanmaktadır.

Açıklanan nedenlerden ötürü, **Tavsiye Kararı'nın uygulanmasının takibinin**, en geniş LGBTİ topluluğu içinde **lezbiyenlere yönelik spesifik şiddet ve ayrımcılıkları, ele alan ve onların seslerini ve yaşadıkları deneyimleri merkeze alan bir bakış açısıyla yapılmasını** sağlamak çok **önemlidir**.

Metodolojik not

Rapor, hukuki ve sosyolojik analizlerin birleşiminden doğan eleştirel ve kesişimsel bir yaklaşım benimsemektedir. Rapor, 150'den fazla lezbiyen odaklı ve lezbiyenden tarafından yönetilen kuruluşu temsil eden bir pan-Avrupa ağı olan EL*C (EuroCentralAsian Lesbian* Community) tarafından desteklenmektedir. **EL*C "lezbiyen" terimini kendini lezbiyen, biseksüel ve queer olarak tanımlayan cis, trans ve interseks kadınları ve non-binaryleri kapsayacak şekilde kullanmaktadır**. Aşağıdaki raporda "lezbiyen" ve LBQ kadınlar (ve non-binary'ler) terimleri, heteroseksüel olmayan tüm LBTİQ kadınları kapsayacak şekilde birbirinin yerine kullanılacaktır. Ayrıca, LBTİQ kadınlara odaklanan ve LBTİQ kadınlar tarafından yönetilen tüm grupları içerecek şekilde "lezbiyen örgütleri" veya "LBQ kadın örgütlerinden" bahsedilecektir.

Rapordaki veriler ve analizler farklı kaynakların geliştirilmesinden elde edilmiştir.

Ocak 2024'te EL*C, **üye örgütleri** CM/Rec(2010)5 Tavsiyesinin izlenmesine **dahil etmek için bir kampanya** başlattı. Belgenin ve izleme sürecinin önemini açıklamak, yerel örgütlere ulusal prosedürler konusunda destek sunmak ve onları EL*C gölge raporunun hazırlanmasına dahil etmek için çevrimiçi bir toplantı düzenlendi.

³https://commission.europa.eu/document/download/5100c375-87e8-40e3-85b5-1adc5f556d6d_en?filename=lgbtiq_strategy_2020-2025_en.pdf

⁴ <https://pace.coe.int/en/files/30161>

⁵ Lykke, N. (2010), Feminist Studies. A Guide to Intersectional Theory, Methodology and Writing, Abingdon, Oxon ve New York, Routledge.

EL*C, üye kuruluşlar arasında yaygınlaştırmak üzere bir **anket** hazırlandı. Anket, LBQ kadınların kendilerine özgü deneyimlerinin ve durumlarının yeterli şekilde ele alınmasını sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Avrupa Komisyonu Ayrımcılıkla Mücadele, Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Yönlendirme Komitesi tarafından hazırlanan anketin yapısını yansıtan 20 sorudan oluşuyordu ve daha nitel bir yaklaşım için birkaç bölüm eklenmiştir. Avrupa'nın farklı bölgelerinden 10 anket alındı ve analiz edildi ve belirli meseleleri ve ülkeleri incelemek amacıyla EL*C ağının üyeleriyle sekiz **niteliksel görüşme** gerçekleştirildi. LBQ hareketiyle ulusal bağlamdaki durum hakkında görüşmek üzere dört ülkeye iki **saha ziyareti** düzenlendi.⁶ Nisan 2024'te Brüksel'de, AB'nin dört bir yanındaki lezbiyen örgütlerinden farklı geçmişlere ve uzmanlıklara sahip 29 aktivistle **bir odak grup çalışması** düzenlendi.⁷ Odak grubu sırasında katılımcılar farklı tematik çalışma gruplarına ayrılıp, daha sonra bu belgeye dahil edilen görüşlerini, vakalarını ve önerilerini paylaştı.

Yukarıda belirtilen verilerin yanı sıra, bu raporun analizi, **ilgili ulusal ve uluslararası içtihat ve mevzuatın ve toplumsal cinsiyet/queer sosyo-hukuk biliminin eleştirel bir hukuki analizini** içeren **masa başı araştırması** ile bütünleştirilmiş ve desteklenmiştir. Analiz daha sonra **EL*C'nin son yıllarda ürettiği raporlar, belgeler ve araştırmaların sağladığı çok miktarda materyal ile tamamlanmıştır.**

Rapor, Tavsiye Kararı'nın yapısını takip ederek **tematik alanlara ayrılmıştır**. Analizimizde, LBQ kadınlarının karşılaştığı keskin mücadeleleri göstermesi bakımından örnek teşkil eden şiddet, ayrımcılık ve insan hakları ihlali vakalarını tespit etmeye odaklandık. Ayrıca hem kurumlardan hem de taban örgütlerinden gelen mevcut iyi uygulamaları vurgulamaya çalıştık. Bunu yapmak için de **çoğu bölümde** özellikle ilginç deneyimlerin, mevzuatın, yargı kararlarının ve vakaların analiz edildiği **"İyi uygulama" ve "Öne Çıkanlar"** kutuları yer almaktadır. Her tematik bölüm bir dizi **Tavsiye** ile kapanmaktadır.

Bu çalışmanın ortaya çıkması için zaman, bilgi, birikim ve içgörülerini paylaşan tüm kolektiflere, kuruluşlara ve kişilere teşekkür ederiz. Bu çalışmanın ortaya çıkması lezbiyen örgütlerin, hareketlerin, bireylerin ve akademisyenlerin kolektif katkıları ve düşünceleri sayesinde mümkün olmuştur.

⁶ Anketlerin, derinlemesine mülakatların ve saha ziyaretlerinin kapsadığı ülkeler: Ermenistan, Hırvatistan, Estonya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Moldova, Sırbistan, İspanya, İsviçre, Türkiye, Ukrayna, Birleşik Krallık.

⁷ Odak grup EL*C üyesi kuruluşların temsilcilerinden oluşmuştur: Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, İspanya.

Tematik bölümler

I. YAŞAM, GÜVENLİK VE ŞİDDETEN KORUNMA HAKKI (NEFRET SUÇLARI VE NEFRET SÖYLEMİ)

Şiddet, ne yazık ki LBQ kadınlar tarafından hayatın birçok alanında çok iyi bilinen yaygın ve yapısal bir olgudur. Hetero-cisnormatif toplumsal yapılara meydan okuyan bireyler olarak LBQ kadınlar, şiddetin endemik ve çok yönlü biçimlerine maruz kalmaktadır. **2024 FRA Anketine** göre, son 5 yıl içinde lezbiyen kadınların %34'ü üç veya daha fazla fiziksel/cinsel saldırıya maruz kalmıştır; bu oran biseksüel kadınlar için biraz daha düşük (%26) ve trans nüfus için daha yüksektir (%39).⁸ Toplanan veriler, 2019 anketine kıyasla artan sayılara işaret etmektedir.

İyi uygulama: İtalya'daki Osservatorio Medus3

2022 yılında **İtalya'da** "Meduse" projesi oluşturulmuştur. Bu proje, bireysel aktivistler, kolektifler ve lezbiyen, biseksüel, trans ve feminist derneklerden oluşan, lezbiyen düşmanlığını izlemek ve bununla mücadele etmekle görevli ulusal bir ağıdır. ⁹ Ağ, bir gözlemevi ve bir anket oluşturmuş ve bu fenomenin analizi hakkında yıllık bir rapor yayımlayarak bununla mücadele etmek için siyasi eylemler önermiştir. Raporlar 2022 ve 2023 yıllarında yayımlanmıştır.¹⁰

Farklı kuruluşlar EL*C'ye LGBTİ'lere yönelik şiddet, nefret suçları ve nefret söylemine ilişkin ulusal kurumsal veri toplama sistemlerindeki eksiklikleri veya boşlukları rapor etmiştir. Bu cesaret kırıcı durumda, veri toplamada kesişimsel bir yaklaşım, LBQ kadınların gerçek durumunu ortaya çıkarmanın tek etkili yoludur, ancak son derece ender görülmektedir. Bu senaryoda, taban ve toplum temelli girişimler çok değerlidir. Veri toplama yoluyla şiddet olgusunun tanımlanmasına ve temsil edilmesine yardımcı olurlar ve uygun kamu politikaları için baskı yapmak ve kurumlarla diyalog için bir alan açmak adına önemlidir.

LBQ kadınlara yönelik şiddet salgını, giderek artan sayıda eyaletin LGBTİ+ karşıtı nefret suçlarına ilişkin kanunları onaylamasına rağmen halen yaşanmaya devam etmektedir.^{9 11} LBQ kadınlara yönelik şiddet, birleştirici stratejilerle ele alınması gereken karmaşık toplumsal bir olgudur. Bu olgunun kesişimsel doğasına hitap edebilecek etkili yasalara ihtiyaç vardır. Bununla birlikte, LBQ kadınlara yönelik şiddeti sona erdirmek için gerekli olan derin kültürel değişiklikler, ancak farklı kurumsal ve kurumsal olmayan aktörlerin katılımı ve iş birliği ile mümkündür.

Bununla birlikte, sağcı muhafazakâr güçlerin yükselişi ve sözde toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin giderek kurumsallaşması, birçok ülkede kadınların ve LGBTİQ topluluklarının durumunun sürekli olarak gerilemesine neden olmaktadır. Hırvat lezbiyen örgütü LORI, **Hırvatistan**'ın 13 şehrinde (2022'den bu yana sayıları sürekli artmaktadır) merkezi meydanlarda düzenli aralıklarla "dua etkinlikleri" düzenleyen "Be Manly" adlı STK'yı rapor etmiştir. Bu dualarda insanlar bir araya gelip, diz çökmekte ve "erkekler için" web sitelerinde belirtildiği¹⁰ şekilde "ailede Katolik inancına cesurca tanıklık edecek ve aktaracak ruhani otoriteler haline gelmeleri" için dua etmektedir. Her ne kadar dua kisvesi altında olsa da girişim;

⁸ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (2024), LGBTİQ bir kavşakta: ilerleme ve zorluklar. Şu adresten erişilebilir: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-lgbtiq-equality_en.pdf

⁹ <https://www.retemeduse.it>

¹⁰ <https://www.retemeduse.it/wp-content/uploads/2023/11/report-lesbofobia-2023.pdf>

⁹ **İLGA'nın** Avrupa'daki son Gökkuşağı Haritasına göre, Avrupa'da 34 ülke cinsel yönelimi nefret suçunun ağırlaştırıcı bir faktörü olarak kabul ederken, 24'ü cinsiyet kimliğini de bu kapsama dahil etmektedir. Cinsel yönelimle ilgili nefret söylemi 34 ülkede ve Bosna Hersek'in bir bölgesinde yasaklanmıştır. <https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/>

¹⁰ <https://www.france24.com/en/live-news/20230420-catholic-group-be-manly-sparks-culture-clash-in-croatia>

homofobi, lezfobi, bifobi ve transfobi, toplumdaki kadın düşmanlığı ve LGBTİ'lerin ve kadınların haklarının ortadan kaldırılmasını savunmaktadır. Bu durum, Hırvatistan'da LGBTİ'lere yönelik şiddet ve ayrımcılığın artmasının yanı sıra LGBTİ toplumu içinde de güvenliklerine ilişkin korku ve endişe duygusunun artmasına neden olmuştur.

EL*C, 2019 yılından bu yana, üyeleri tarafından bildirilen şiddet vakaları hakkında yıllık raporlar yayımlayan **Avrupa Lezfobi Gözlemevi** bağlamında veri toplamaktadır.¹³ Aşağıdaki paragraflarda, çevrimdışı kamusal alanlarda ve çevrimiçi alanlarda şiddet, görünür figürlere yönelik şiddet, nefret söyleminin kurumsallaşmış biçimlerinin rolü ve adalet sistemlerindeki boşluklar gibi farklı şiddet biçimleri ve ilgili konular analiz edilecektir. Burada sunulan verilerin çoğu, bu inceleme için daha uygun bilgileri vurgulamak amacıyla Gözlemevi'nin çalışmalarından alınmıştır.

Kamusal alanlarda ve çevrimiçi ortamda LBQ kadınlara yönelik şiddet

EL*C Lezfobi Gözlemevi'nde rapor edilen vakaların çoğu kamusal alanlardaki şiddetle ilgilidir. Bunun nedenleri, kamusal alanda meydana gelen şiddetin medyanın ilgisini çekme olasılığının daha yüksek olması ve hayatta kalan tarafından, özellikle de tanımadıkları kişiler söz konusu olduğunda, daha kolay bildirilmesi olarak sayılabilir. Diğer şiddet türlerinin rapor edilmesi daha zor olabilir (örn. ev içi şiddet, aile içi şiddet, yakın partner şiddeti) veya medya tarafından genellikle "yeterince ciddi" olarak algılanmayabilir (örn. çevrimiçi şiddet).

Kamusal alanlar, normlara uymayan cinsel yönelim ve kadın düşmanlığı/cinsiyetçiliğe ilişkin damgalama nedeniyle LBQ kadınlar için hala zorlu ortamlardır. Bu durum örneğin **Fransa'nın verileriyle** de doğrulanmaktadır: **SOS Homophobia adlı STK** geçtiğimiz yıl Fransa'da 134 lezfobi vakası kaydetmiş ve "Lezbiyen kadınlar bir ilişki içinde olduklarında daha fazla damgalanmaktadır. Kamusal alanlarda yaşanan lezbiyen düşmanı şiddet vakalarının %63'ünde çiftler söz konusudur"¹⁴ Aynı şekilde, lezbiyenlere yönelik fiziksel saldırganlık vakalarının dörtte birinden fazlası çift halindeyken gerçekleşmektedir.¹⁵ Dikkate alınması gereken bir diğer faktör de norma uyumsuz toplumsal cinsiyetlilik: LBQ kadınlar ve non-binaryler; cinsiyet ifadeleri, özellikle "fazla erkeksi" ve feminenlik standartlarında sapkın olarak değerlendirildiklerinde, şiddet içeren tepkileri tetikleyebilmektedir. EL*C'ye **Bulgaristan, İtalya, Belçika, Romanya ve Fransa'da** bu tür şiddet vakaları bildirilmiştir.¹⁶

Lezbiyen düşmanlığı internette de yaygındır. Örneğin, Labrisz adlı STK, EL*C'ye **Macaristan'da**, fiziksel ve cinsel şiddet tehditleri de dahil olmak üzere, toplumsal cinsiyetle ilgili konular nedeniyle anonim çevrimiçi sözlü taciz vakaları bildirmiştir.¹⁷ Elbette, şiddetin ilgili kişilerin ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerinde önemli bir etkisi olmaktadır. Yine de çevrimiçi platformlarda ve alanlarda ifadenin sınırlandırılması, lezbiyen görünmezliğinin devam etmedi ve lezbiyenlerin seslerinin susturulması anlamına da gelmektedir.

Görünür lezbiyenlere yönelik nefret suçları ve nefret söylemi

EL*C Lezfobi Gözlemevi'nin son Yıllık Raporuna göre¹⁸ LBQ kadınlara yönelik yaygın şiddet biçimlerinden biri de görünür aktivistleri ve güçlü pozisyonlardaki kadınları hedef almaktadır.

¹³ 2023'te 2019'dan 2022'ye kadar olan vakaları kapsayan bir rapor yayımlandı.

<https://lesbiangenius.org/observatory-lesbophobia-2019-2020/> 2024'te, 2023'te toplanan verileri sunan başka bir rapor <https://lesbiangenius.org/its-2024-and-lesbophobia-is-still-raging/>

¹⁴ Bakınız: <https://www.sos-homophobia.org/informer/rapport-annuel-lgbtphobies/ra-2023>

¹⁵ Bakınız: https://ressource.sos-homophobia.org/Rapports_annuels/rapport_LGBTphobies_2022.pdf

¹⁶ EL*C (2024): Lezbiyenlere yönelik lezfbobik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin Gözlemevi yıllık raporu - 2023

¹⁷ EL*C (2023), Observatory on Lesbophobia 2019-2022

¹⁸ EL*C (2024), Lezbiyenlere Yönelik Ayrımcılık ve Lezfbobik Şiddet Gözlemevi- 2023

Genel olarak, kadınlar artan bir kamuoyu denetimiyle karşı karşıya kalmakta ve sıklıkla hem çevrimiçi hem de çevrimdışı ortamda kadın düşmanı ve cinsiyetçi sözlü, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Kadınlara yönelik bu cinsiyetçi tutum, cinsiyet uyumsuzluğu ve heteroseksüel olmayan cinsel yönelimle buluştuğunda, çevrimiçi nefret söylemi, taciz, medya kaynaklı şiddet ve saldırılara maruz kalma riski önemli ölçüde artmaktadır. Gazeteciler, siyasetçiler ve insan hakları savunucuları da dahil olmak üzere görünür LBQ kadınların sürekli ve organize nefret suçları ve nefret söylemi yoluyla hedef alınması, yalnızca nefret dolu söylemleri yaymanın etkili bir yolu değil, aynı zamanda bu sesleri susturmaya yönelik kasıtlı bir stratejidir. Bu tür şiddetin en zarar verici yansımalarından biri, kamusal hayata veya aktivizme girmeyi düşünen diğer kadınlar üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olmasıdır. Bu nedenle, bu saldırılar genellikle bir sonraki bölümde ele alınacak olan diğer sansür biçimleriyle ilişkilendirilmekte ve takip edilmektedir.

Bu eğilimi doğrulayan veriler **İspanya, Bulgaristan, Fransa, Macaristan, Ukrayna, Gürcistan, Almanya, Moldova, İtalya ve Arnavutluk**'tan EL*C Gözlemevi'ne bildirilmiştir. ¹⁹ UNESCO'nun çevrimiçi kadın gazetecilere yönelik şiddete ilişkin bir raporu, lezbiyen ve biseksüel olarak tanımlanan gazetecilerin en yüksek şiddet oranlarından bazılarını maruz kaldığını ortaya koymuştur. Rapora göre bu durum, cinsel yönelim, cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı arasındaki kesişen damgalama ile bağlantılıdır ve "kadın gazetecilerin çevrimiçi şiddete maruz kalmalarını daha da kötüleştirir." ²⁰

Kurumsallaşmış lezfofi: politikacılar ve nefretin meşrulaştırılması

Avrupa düzeyinde, nefret suçları ve nefret söylemine yönelik yasal ilginin arttığına tanık oluyoruz, ancak aynı zamanda siyasi ortamda da insan hakları karşıtı söylemin arttığını tespit etmekteyiz. **2024 FRA Anketinde**, LGBTİ'ler arasında hükümetlerinin kendilerine yönelik ön yargı ve hoşgörüsüzlükle etkin bir şekilde mücadele edebileceğine dair güvenin azaldığını gözlemlemek mümkündür (2019'da %30'iken 2023'te %25'e düşmüştür). Bu durum, gey erkeklerin yanıtlarıyla karşılaştırıldığında, ankete katılan translar ve lezbiyen kadınlar için özellikle geçerlidir (gey erkeklerin %33'ü yaşadıkları ülkenin hükümetinin LGBTİQ'lere yönelik ön yargı ve hoşgörüsüzlükle etkin bir şekilde mücadele ettiğini düşünürken, bu oran translarda %19, lezbiyen kadınlarda ise %22'dir). ²¹

LGBTİ'lere yönelik olumsuz söylemler başlangıçta toplumsal cinsiyet karşıtı güçler ve hareketler tarafından desteklenmiştir. Ancak, Avrupa genelinde aşırı sağın artan etkisiyle birlikte, artık LBQ kadınların günlük yaşamları üzerinde ciddi ve doğrudan sonuçları olan yaygın bir kurumsal söylem haline gelmiştir. **Moldova'da** Ombudsman Cslav Panico, Parlamento'daki bazı milletvekillerinin LGBTQ+ topluluğuna yönelik nefret söylemleri ve ön yargıları konusunda endişelerini dile getiren bir açıklama yayımlamıştır. ²² AB ve Avrupa Konseyi, sözde "LGBT karşıtı propaganda yasalarını" kabul edenler gibi birçok ülkedeki endişe verici duruma dikkat çekmiştir (bkz. Bölüm II).

Birçok ülkede nefret söylemine karşı yasalar ve yaptırımlar olsa da bu tür durumlarla karşılaşıldığında bu tür yasal araçlar başarısız olmaktadır. Nefret söyleminde bulunan

¹⁹ Daha fazla ayrıntı için: EL*C (2024), Lezbiyenlere yönelik lezbiyen düşmanı şiddet ve ayrımcılık gözlemevi - 2023

²⁰ UNESCO (2020), Kadın gazetecilere yönelik çevrimiçi şiddet: görülme sıklığı ve etkilerinin küresel bir fotoğrafı, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136>

²¹ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (2024), LGBTIQ bir kavşakta: ilerleme ve zorluklar. Şu adresten erişilebilir: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-lgbtq-equality_en.pdf

²² <https://ombudsman.md/avocatul-poporului-ceslav-panico-este-ingrijorat-de-discursurile-de-ura-si-prejudicata-manifestata-de-unii-politicieni-fata-de-comunitatea-lgbtq-din-republica-moldova-si-indeamna-la-respectarea-drept/>

politikacılar genellikle cezasız kalmaktadır. Örneğin **Gürcistan** 2015 yılında homofobik, lezbfobik, bifobik ve transfobik nefret söylemini suç kapsamına almıştır, ancak EL*C üyeleri, çoğunlukla siyasetçiler ve dini liderler tarafından sürdürülen çok sayıda nefret söylemine rağmen bugüne kadar herhangi bir kovuşturma yapılmadığını bildirmektedir. Örneğin, Gürcistan Parlamentosu üyesi Andreas Themistocleous, sürekli olarak LGBT karşıtı, cinsiyetçi ve ırkçı ifadeleri nedeniyle rapor edilmiş, ancak Etik Komitesi davayı reddetmiştir.¹¹

LGBT karşıtı siyasi söylemin genellikle aile yanlısı ve milliyetçi görüş ve iddialarla nasıl bağlantılı olduğunu not etmek de önemlidir. Aşırı sağcı hükümetin bir üyesi olan İtalyan Aile Bakanı Eugenia Roccella'nın 2023 yılında **İtalya'da** lezbiyen annelere karşı yasal işlemlerle ilgili konularda yaptığı açıklama buna iyi bir örnektir (bkz. Aile bölümü). Roccella'ya göre, İtalyan tüp bebek yasasının bazı potansiyel yararlanıcı kategorilerini (bekar kadınlar veya lezbiyen çiftler gibi) "doğal soy"u uygulamak için dışlaması meşrudur: *"Ben aşkı sorgulamıyorum. Mesele bu değil. Herkesin başvurduğu çevreciliğin sadece bitkiler ve hayvanlar için mi geçerli olduğuna yoksa Papa Francis'in sık sık çağırıda bulunduğu bir 'insan ekolojisi'nin de olup olamayacağına karar vermeliyiz"*.¹²

Dahası, kurumsal lezfbobik, bifobik ve transfobik söylemde saklı olan ve bir şekilde benzer eylem ve sözlerin meşruiyet, kabul ve cezasızlık hissini yayan sembolik bir anlam vardır. Bu söylem, tehditkâr eylemlerle birleştiğinde, hükümetleri, kurumları ve özel kişileri daha fazla ayrımcılık yapmaya teşvik etmektedir. Çevrimiçi ve çevrimdışı nefret söyleminin hiç bitmeyen bir şiddet döngüsü içinde birbirini nasıl karşılıklı olarak güçlendirdiği gösterilmiştir. Örneğin, X" platformundaki (eski adıyla "Twitter") nefret söylemini izleyen İtalyan Projesi "Vox. Osservatorio Italiano sui Diritti", 7. baskısında (2022) homofobik çevrimdışı olayların bir sonucu olarak homofobik, lezfbobik, bifobik ve transfobik içeriğin nasıl arttığını ya da **İtalya'da** aşırı sağcı bir koalisyon hükümetine liderlik eden Giorgia Meloni'nin başbakan olarak seçilen ilk kadın olmasının hemen ardından kadın düşmanı içeriğin nasıl arttığını göstermiştir.¹³

Çapraz bir mesele: cinsiyetçi ve heteronormatif bir sistemde adalete erişim

Daha önce de belirtildiği gibi, farklı hukuk sistemleri ve yasalara rağmen (örneğin nefret suçları ve nefret söylemine ilişkin hüküm ve yaptırımların varlığı) her ülke arasındaki ortak nokta, LBQ kadınların adalete erişiminin zor olduğu iddiasıdır. **EL*C üyeleri için EL*C Lezfbobik Gözlemevi'nde 2022 yılında yapılan bir ankette**, katılımcıların üçte biri ülkelerindeki yasal sistemlerin nefret suçlarının kovuşturulmasını imkânsız hale getirdiğini düşünürken, neredeyse %40'ı soruşturma ve/veya kovuşturma sürecinin ön yargılı olduğunu düşünmektedir (örneğin, şikayetlerin ciddiye alınmaması veya soruşturmanın ön yargılı olması).

Hukuk sisteminin bu başarısızlığının ardındaki nedenler çok sayıda, karmaşık ve çok yönlüdür. Ağırlaştırıcı koşullara ilişkin yasal boşluklar önemli bir sorun teşkil etse de yasaların yürürlükte olması, etkili bir kovuşturma için yeterli değildir. Soruşturma sürecinin kendisi de suçun niteliğini doğru bir şekilde tespit etmekte başarısız olabilir. **Ermenistan'da** Temmuz 2022'de Ceza Kanunu'nun yeni versiyonu yürürlüğe girmiş ve ağırlaştırıcı sebeplere ilişkin hükümlerde korunan gerekçelerin kapsamlı olmayan bir listesini sunmuştur. Buna rağmen, Pink Armenia son iki yılda neredeyse hiçbir vakanın bu yeni hükümler kapsamında yeterince tanınmadığını bildirmiştir. Bazı durumlarda, polis memurları failin motivasyonlarını tespit edebilmektedir, ancak bu vakaları nefret suçu olarak bildirmemekte ve mağdurlara yeterli desteği sağlamak için özel önlemler almamaktadır.

¹¹ ILGA Avrupa Gökkuşağı haritası, 2024: <https://rainbowmap.ilga-europe.org/categories/hate-crime-hate-speech>

¹² <https://www.agenzianova.com/news/roccella-in-italia-non-si-diventa-genitori-per-contratto/>

¹³ <http://www.voxdiritti.it/la-nuova-mappa-dellintolleranza-7/>

Örneğin 2023 yılında Pink Armenia, trans bir kadının evinde öldürüldüğünü ancak savcının suçu nefret saikli olarak değerlendirmedini bildirdi. Savcının kararı mahkemede temyiz edildi ve mahkeme temyizi onayladı, dava yeniden incelenecek.

Uluslararası düzeyde, örneğin 2021 yılında, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sabalić/Hırvatistan** davasında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yasağı) ve 14. maddesinin (ayrımcılık yasağı) Hırvat makamları tarafından ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme'ye göre, kurumlar, bir erkeğin teklifini reddettikten ve lezbiyen olduğunu açıkladıktan sonra şiddetli bir şekilde saldırıya uğrayan bir kadına karşı yapılan lezbobik saldırıya yeterince yanıt verememiştir. Mahkeme ayrıca, suçun kabahat tanımlanmasının ve buna ilişkin asgari yaptırımın, nefret suçu unsurunun ve suçun lezbobik niteliğinin Hırvat makamları tarafından uygun şekilde dikkate alınmadığını gösterdiğini tespit etmiştir.

Dikkate alınması gereken bir diğer nokta da polis memurları ve hakimler gibi kurumlara duyulan güvensizlikle ilgilidir. **EL*C Lezbofobi Gözlemevi** raporları, lezbiyenlerin LGBTİ topluluğu içinde en düşük raporlama oranlarına sahip olduğunu vurgulamaktadır. 2022 yılında, katılımcıların %55'i polis memurları/yargıçlar uyguladığı lezbobiklikle karşılaşma riskini bildirirken, %45'i iddialara inanılmaması ve mağdurun kimliğinin sorgulanması gibi somut bir risk olduğunu düşünmektedir. ²⁶ Polis memurları, yargıçlar ve diğer kamu görevlilerinin çalışmalarında toplumsal cinsiyete duyarlı ve LGBTİ farkındalığı olan bir bakış açısı benimsemeleri için yaygın bir eğitim eksikliği bulunmaktadır.

Fransa'da hükümetin "LGBT+ karşıtı nefrete karşı yeni planı"²⁷ (2023-2026) polis memurları ve jandarmalar için kapsayıcılık ve LGBT-fobik eylemlerle mücadele konularında eğitim verilmesini öngörmekte olup, toplumsal cinsiyet perspektifinin eksikliği nedeniyle yerel dernekler tarafından eleştirilmiştir. ²⁸ Fransız polisi aktivistler tarafından ırkçı, cinsiyetçi ve homofobik, lezbobik, bifobik ve transfobik olmakla suçlanmaktadır. Buna örnek olarak 2018 yılında Paris'te vurulan trans kadın seks işçisi Vanessa Campos vakası gösterilmektedir. Cinayetin nasıl önlenilebileceği çokça tartışılmıştı, çünkü polis onun şiddetli saldırılara maruz kaldığına dair defalarca şikayet almıştı. Aktivistler, translardan gelen yardım çağrılarının polis tarafından düzenli olarak göz ardı edildiğini, polisin transları potansiyel mağdurlar olarak değil, genellikle toplumsal kargaşa kaynağı olarak gördüğünü iddia etmiştir. ²⁹

Öne Çıkan Olay: AİHM, J.L. / İtalya

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2021 yılında **verdiği** bir kararda³⁰ ceza yargılamaları sırasında ulusal mahkemeler tarafından sürdürülen cinsel şiddet mağdurlarının suçlanması ve ikincil mağdurlaştırılması konusunu ele almıştır. Dava, İtalya'da yaşayan ve 2008 yılında 7 erkek tarafından cinsel saldırıya uğrayan genç bir kadın olan JL tarafından sunulmuştur. Erkekler başlangıçta suçlu bulunmuş, ancak **Floransa Temyiz Mahkemesi** 2015 yılında beraat kararı vermiştir. **Mahkeme** daha sonra bu beraat kararını onamıştır. AİHM'e göre, İtalyan makamları ceza yargılaması sırasında başvuranın özel yaşam ve vücut bütünlüğü hakkını korumakta başarısız olmuştur. Mahkeme, 'temyiz kararının gerekçesinde yer alan yorumların suçluluk duygusu uyandırıcı, ahlakçı ve cinsiyetçi klişeler içerdiği' kanaatine varmıştır. İtalyan yargıçların

²⁶ EL*C (2023), Lesbofobi Gözlemevi 2019-2022

²⁷ <https://www.info.gouv.fr/actualite/un-plan-national-pour-legalite-contre-la-haine-et-les-discriminations-anti-lgbt>

²⁸ <https://seronet.info/article/lgbt-un-plan-en-manques-96168>

²⁹ <https://www.vice.com/fr/article/n7w7n7/pourquoi-la-communaute-lgbti-doit-se-remobiliser-contre-les-violences-policiers>

³⁰ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 5671/16

ifadesiyle, başvuranın güvenilirliği ve sanıkların cezai sorumluluğu, JL'nin önceki ilişkileri, cinsel yönelimi ve kıyafet seçimleri dikkate alınarak incelenmiştir. Kararda, başvuranın 'cinselliğe karşı ikircikli tutumundan' bahsedilmiştir: biseksüel bir kadın olması, her iki cinsiyetle de gündelik cinsel ilişkiye girmesi, onu daha az inandırıcı bir mağdur haline getirmiştir.

Bu kararla ilgili ilginç olan husus, adli klişelerin ve ön yargıların şiddet mağdurları için adaletin önünde önemli bir engel olduğunun kabul edilmesidir. Devletlerin bu tür uygulamalara karşı pozitif bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Ayrıca Mahkeme, bu davada İtalyan hakimlerin cinsiyetçi, kadın düşmanı ve bifobik ön yargıların belirli bir bileşimi ve bunun sonucunda başvuranın cinsel yaşamının incelenmesi nedeniyle başvurana koruma sağlamada başarısız olduklarını kabul etmiştir.

Tavsiyeler

- I. LGBTİQ+lara yönelik şiddet, nefret suçları ve nefret söylemi ile ilgili verilerin sistematik olarak toplanmasını ve takibini, verilerin Farklı cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliklerinin (SOGIESC) yanı sıra cinsiyet, ırk, engellilik, din, yaş, sosyo-ekonomik durum ve diğerleri gibi diğer sosyal ötekileştirme faktörlerine göre ayrıştırılmasını sağlayın.
- II. Özellikle nefret suçları, nefret söylemi, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve adaletle erişimle ilgili olarak LBQ kadınların deneyimlerine odaklanan araştırmaları finanse edin, destekleyin ve akademik kurumların kanıta dayalı politika oluşturma ve kamusal söyleme katkıda bulunan çalışmalar yürütmesini sağlayın.
- III. İlgili sözleşmeleri (CEDAW, İstanbul Sözleşmesi vb.) onaylayıp uygulayarak ve bu sorunları küresel ölçekte ele almak için sınır ötesi iş birliğini teşvik ederek, LBQ kadınları hedef alan nefret suçları, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve nefret söylemine karşı uluslararası yasal korumaların güçlendirilmesini sağlayın.
- IV. Kanunların bireyleri toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, nefret suçları ve nefret söylemine karşı açıkça korumasını ve yasal müdahaleyi ve hesap verebilirliği artırmak için bu tür suçlarda lezveli, bifobik ve transmizojininin ağırlaştırıcı nedenler olarak kabul edilmesini sağlayın.
- V. Polis memurlarının, ceza savcılarının, hakimlerin ve diğer kamu görevlilerinin şiddet ve suçlarda toplumsal cinsiyet ve SOGIESC faktörlerini tanımak için kapsamlı eğitim almalarını sağlayın ve nefret suçu mağdurları için iyileştirilmiş sonuçlara yol açıp açmadığını değerlendirmek için bu tür eğitimlerin etkisini düzenli olarak izleyin.
- VI. Nefret suçları ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarıyla ilgilenirken kadın düşmanı, cinsiyetçi, lezveli, bifobik ve transfobik tutumları sürdüren polis memurları, ceza savcıları, hakimler ve diğer kamu görevlilerinin uygun ve ölçülü bir şekilde cezalandırıldığından emin olun.
- VII. Zararlı klişeleri ve ön yargıları azaltmak için kılavuz ilkeler uygulayarak ve medya çalışanlarına eğitim vererek şiddet vakaları, nefret suçları ve nefret söylemi ile ilgili medya haberlerinde saygılı ve saldırgan olmayan bir dilin benimsenmesini teşvik edin.
- VIII. Parlamentolar, yerel meclisler ve diğer kamu kurumları gibi kurumsal ortamlarda nefret söylemini yasaklayan ve yaptırıma tabi tutan davranış kurallarının benimsenmesini teşvik edin.
- IX. İçerik moderasyonu politikalarının LBQ topluluklarını nefret söylemi ve tacizden etkili bir şekilde korurken aynı zamanda kendilerini ifade etme haklarını da güvence altına almasını sağlamak için kamu makamları ve sosyal medya platformları arasında bir diyalog başlatın ve diyalogu sürdürün.
- X. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, nefret suçları ve nefret söylemi mağdurlarına yönelik, adli yardım, psikolojik destek ve güvenli barınmaya erişim de dahil olmak üzere destek hizmetlerinin, özellikle ötekileştirilmiş topluluklardan kişiler olmak üzere tüm LBQ kadınlar için erişilebilir hale getirilmesine odaklanarak genişletilmesini ve geliştirilmesini sağlayın.

II. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ, İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE BARIŞÇIL TOPLANTI ÖZGÜRLÜĞÜ

Örgütlenme özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve barışçıl bir şekilde toplanma konuları LBQ kadınlar için büyük bir önem taşımaktadır zira bu konular toplumda görünür olma, hareket etme ve sosyal değişimleri teşvik etme imkanı sağlamaktadır. Bahsi geçen konular, lezbiyen hareketlere hem kadın olarak hem de LGBTİ topluluğunun bir parçası olarak siyasi eylemlilik kazandırmak için çok önemlidir. Bununla birlikte, bir sonraki paragrafta açıklanacağı üzere, lezbiyen hareketler finansman ve kurumsal yozlaşma ve şiddet biçimleri açısından çeşitli engellerle karşılaşmaktadır.

Lezbiyen örgütler ve aktivistler için tanınma ve faaliyet alanı

Lezbiyen STK'ların örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanması farklı şekillerde gerçekleşmektedir. **Yunanistan'da** Atina Queer Sanat Müzesi'nin (AMOQA) başına gelenler buna bir örnek olabilir: 2016 yılında beş aylık bir Alman bursunun mali yardımıyla doğan bir proje. Ekim 2016'da Atina Şehir Mahkemesi AMOQA'nın dernek kurma talebini reddetti (başvuru numarası 323/2016). Ret kararı, Bölge Mahkemesi'nin AMOQA'nın "eşcinselliği yaymayı" amaçladığı ve önerilen derneğin "gizli ticari amaçları" olduğu şüphesine dayanıyordu.³¹

Lezbiyen oluşumların ve örgütlerin, örgütlenme özgürlüklerine yönelik dolaylı bir kısıtlama olarak finansman eksikliği nedeniyle eylemlerini ve faaliyetlerini sürdürmekte zorluklarla karşılaşmaları daha da yaygındır. **EL*C tarafından 2021 yılında** üye kuruluşlar arasında **yapılan bir ankete** göre,³² örgütlerin neredeyse yarısı (%45) herhangi bir fon almadan çalışırken, üçte biri (%35) sadece üyelerinden ve yerel topluluklardan gelen destek ve paraya güvenmektedir. Kuruluşların sadece %26'sı yerel, bölgesel veya belediye yetkililerinden fon almayı başarken, %13'ü özel vakıflardan para almaktadır. Fonların sadece %10'u yabancı hükümetlerden ve uluslararası finansman mekanizmalarından (örneğin Avrupa Komisyonu, BM, EEA/Norveç hibeleri vb.) ve sadece %7'si ulusal hükümetlerden gelmektedir.³³

Kamu kurumları kendi ülkelerindeki LBQ hareketleri, ya spesifik girişimler olmadığı için ya da yaptıkları çağrılarda toplumsal cinsiyet/cinsel yönelim/cinsiyet kimliği perspektifine yer vermedikleri için desteklememektedir. Süregelen bu finansman eksikliğinde, bazı EL*C üyeleri tarafından bildirildiği üzere, toplumsal cinsiyet eşitliği girişimleri için tasarlanan ulusal fonların bunun yerine gündemlerini ilerletmek için anti-feminist ve anti-trans örgütlere tahsis edilmesi özellikle endişe vericidir.

Öne Çıkan Olay: Hırvatistan ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi için finansman

Hırvatistan'da, ulusal STK'lara göre, insan hakları alanında çalışan feminist ve LGBTİ örgütlerinin ulusal hibelere erişimi çok sınırlıdır. 2023 yılında, başkanı Hırvatistan Parlamentosu tarafından atanan Elektronik Medya Konseyi, kamu ihalesi yoluyla Elektronik

³¹ <http://amoqa.net/post/155778956361/ro-amoqa-tha-suvechisei-va-diaodiei-tyv> ve <https://medium.com/athenslivegr/spreading-homosexuality-is-not-allowed-by-the-district-court-in-athens-e8c6b2a77a4c>

³² EL*C (2021): Bir Yaşam Biçimi Olarak Direniş: COVID-19 Pandemisi boyunca lezbiyen yaşamlar

³³ Bu veriler, lezbiyen hareketinin küresel çapta ve özellikle de Avrupa ve Orta Asya'da en az finanse edilen hareketlerden biri olduğunu gösteren kanıtlarla uyumludur. Astraea ve MamaCash adlı özel vakıflar tarafından 2019 yılında yapılan bir araştırma, Avrupa ve Orta Asya'daki LBQ (lezbiyen, biseksüel ve queer) grupların 5.000 dolarla en düşük yıllık ortalama bütçeye sahip olduğunu göstermektedir. Doğu Avrupa ve Orta Asya'daki LBQ grupların neredeyse yarısı (%43) yıllık 5.000 dolardan daha az bir bütçeyle faaliyet gösterirken, Batı Avrupa'da yarıdan fazlası (%53) yıllık 5.000 dolardan daha az bir bütçeyle çalışmaktadır. Bu, dünya genelinde en düşük yıllık ortalama bütçedir.

Medyada Çoğulculuğu ve Çeşitliliği Teşvik fonundan fon vermiştir.

"Aile adına" adlı muhafazakar kuruluş bu hibeden fon almıştır. Dernek, 'Hırvatistan'da ve dünyada transseksüalizm salgını' adlı projesiyle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığı teşvik etmek amacıyla 26.000 HRK (3.450 Avro) talep etmiş ve almıştır.³⁴

İfade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar çevrimiçi alanlarda da rapor edilmektedir. 'Lezbiyen' terimini veya lezbiyen topluluğunun kendini tanımlayan ifadelerini kullanan lezbiyen örgütlerin faaliyetleri veya etkinlikleri genellikle sosyal medya platformları ve arama motoru algoritmaları tarafından gölge yasaklarla karşılaşmakta ve sansürlenmektedir. Bunun nedeni, birçok AB dilinde "lezbiyen" kelimesinin çevrimiçi arama motorlarında ve sosyal medyada pornografik içerikle ilişkilendirilerek sıklıkla sansürlenmesidir.³⁵ EL*C ekibi, 2019 yılında Facebook'ta bir kullanıcı adı oluşturmaya çalışırken, içinde lezbiyen kelimesi geçen bir hesap açmanın imkânsız olduğunu doğrudan deneyimlemiştir. Sorun ancak birkaç ay sonra ve sosyal medya platformuyla karşılıklı temas kurulduktan sonra çözülebilmektedir. Birçok EL*C üyesi, benzer sorunların e-posta hizmet sağlayıcılarında da yaşandığını, dyke ya da lezbiyen gibi kelimelerin kullanılması nedeniyle içeriğin gölge yasaklarla karşılaştığını (algoritmanın akışta göstermemesi) ve arama motorlarında kendilerine dair olumlu arama sonuçlarının en aza indirildiğini bildirdi.

Kurumsal şiddet ve kurumsal koruma ihtiyacı arasında aktivizm

LGBTİ protestoları ve etkinlikleri sırasında olası kısıtlamalar ve güvenlik konusu Avrupa'daki farklı ülkeler arasında çokça farklılık göstermektedir. LGBTİ'ler, hareketler ve örgütler ile kolluk kuvvetleri arasında ülkeden ülkeye farklılık gösteren genel bir gerilim gözlemlemek mümkündür.

Örneğin, **İtalya** ve **Almanya'daki** LBQ örgütleri, feminist ve/veya LGBTİ yürüyüşleri ve protestoları sırasında polis güçlerinin yoğun bir şekilde kullanıldığını bildirmektedir. Her iki ülkedeki aktivistler, kolluk kuvvetlerinin protesto güzergahlarına müdahale etmesinin oldukça yaygın bir uygulama olduğunu ve genellikle gösterileri ana kentsel alanların dışına taşıdığını bildirmektedir. Bu durum, LBQ kadınlar ve non-binarylerin eylemlerinin etkisini ve görünürlüğü azaltarak toplanma hakkını etkili bir şekilde kısıtlamaktadır. Benzer bir engelleyici davranış, 2023 yılında **Fransa'da**, Fransız emeklilik sistemi reformuna ilişkin protestolar sırasında rapor edilen ve bilinen birkaç LBQ aktivistin önemli bir rol oynadığı bir vakada da görülebilir. Paris'te queer feminist bir bar olan Bonjour Madame, dolandırıcılık karşıtı bir kontrol gerçekleştirmek üzere kurşun geçirmez yelekli yaklaşık 22 polis memurunun müdahalesine maruz kalmıştır. Bu denetim sonucunda bar, ruhsatındaki usulsüzlükler nedeniyle iki hafta süreyle kapatıldı, ancak müdahale, polis güçleri tarafından bir gözdağı biçimi olarak gören yöneticiler ve müşteriler tarafından orantısız olarak değerlendirilmiştir.³⁶

2022'deki EuroPride'a Belgrad'ın ev sahipliği yaptığı **Sırbistan'da** güvenlik büyük bir endişe kaynağı olmuştur. EuroPride, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin baskı ve tehditlerinin olduğu bir ortamda düzenlenmiştir. EuroPride organizatörlerine, polisin katılımcıların güvenliğini sağlayamayacağı söylenmiş ve EuroPride organizatörleri özel güvenlik için ödeme yapmak zorunda kalmıştır. Hükümet başlangıçta yürüyüşe izin vermemiş, daha sonra güzergahı kısaltarak izin vermiştir. Birçok aktivist yürüyüş sırasında ve sonrasında sözlü ve psikolojik tacize maruz kalmış ve yürüyüşe katılan birkaç lezbiyen aktivist yürüyüşün hemen ardından şiddetli bir saldırıya uğramıştır.³⁷

³⁴ <https://www.24sata.hr/news/dodjela-javnog-novca-udruzi-u-ime-obitelji-dali-3450-eura-za-promicanje-ravnopravnosti-896618>

³⁵ EL*C (2023): Observatory on Lesbophobia 2019-2022.

³⁶ <https://www.nouvelobs.com/societe/20230526.OBS73825/que-s-est-il-passe-au-bonjour-madame-bar-queer-et-feministe-a-paris-ferme-apres-un-controle-de-police.html#>

³⁷ EL*C (2024), Lezbiyenlere Yönelik Ayrımcılık ve Lezfbobik Şiddet Gözlemevi- 2023

Türkiye gibi diğer ülkelerde de polis, yerel yönetimlerin ve ulusal makamların anti-demokratik tercihlerini uygulamıştır. Örneğin 2016 yılından bu yana Ankara Valisi Onur Yürüyüşlerini yasaklamıştır. Mayıs 2024'te Eskişehir'de Onur Ayı vesilesiyle basın açıklaması yapmak isteyen 10 aktivist gözaltına alınmış ve işkence görmüştür. Toplanma ve ifade özgürlüğü ve Türk baskısı konusu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınacaktır.³⁸

"LGBT propaganda" yasaları döneminde lezbiyenlerin ifade ve örgütlenme özgürlüğü

Söz konusu senaryo, "LGBT Propagandası" na karşı çıkan ulusal yasaların giderek daha fazla tartışılması ve onaylanmasıyla karmaşık bir hal almaktadır. Bilinen ilk örnek Rusya'nın 2013 yılında çıkardığı ve çocukları 'geleneksel aile değerlerinin reddini savunan' bilgilerden korumayı amaçlayan yasadır.

2021 yılında **Macaristan**, "kişinin doğuştan gelen cinsiyet kimliğinden sapma, cinsiyet değiştirme veya eşcinselliği" gösteren veya teşvik eden çocuklara yönelik ürünlere sınırlamalar getiren 2021 tarihli LXXIX sayılı Kanun'u onayladı. Bu sınırlamalar arasında, bu ürünlerin ayrı olarak satılması gerektiği, mağaza vitrinlerine yerleştirilemeyeceği ve okulların, kiliselerin ve diğer ibadet yerlerinin yakınında satılamayacağı yer almaktadır. Yasa ayrıca medyada LGBT temsilini kısıtlamakta ve sadece resmi kayıtlarda yer alan kişi ve kuruluşların okullarda cinsel eğitim verebileceğini beyan etmektedir.

Aşırı siyasi dalgalanmaların yaşandığı **Gürcistan'da** parlamento, Mart 2024'ten bu yana sivil toplum örgütlerini ve LGBTİ toplumunu hedef alan bir dizi yasa çıkarmıştır. İktidar partisi seçim öncesi kampanyasına LGBT propagandasını yasaklayan bir anayasa yasası getirerek başladı ve Mayıs 2024'te "Yabancı ajan yasası" nihayet onaylandı. Bu yasaya karşı yapılan kitlesel protestoların ardından, kimliği belirsiz saldırgan gruplar STK başkanlarının ofislerinin ve dairelerinin girişlerine posterler asıp aşağılayıcı içerikler yazmıştır. Bu tür saldırıların koordineli ve organize olduğu ve tamamen cezasız kaldığı görülmektedir. Aktivistler ve kuruluş temsilcileri ayrıca yurtdışında kayıtlı numaralardan bir dizi tehdit telefonu almışlardır. Ayrıca, bu saldırgan grupların aktivistlere ve muhalefet liderlerine fiziksel olarak saldırdığı bir dizi vaka da yaşanmıştır. WISG (Kadın İnisiyatiflerini Destekleme Grubu) ve kuruluşun kilit personeli bu dönemde kişisel olarak hedef alınmıştır. Ekim 2024'te ülkede seçimler yapılacak ve iktidar partisi de Eylül 2024'e kadar kabul edilmek üzere ifade, medya ve eğitim özgürlüğünden yasal cinsiyet tanıma ve sağlık haklarına kadar geniş bir yelpazedeki hakları hedef alan ve sözde "LGBTİ propagandasının" yasaklanmasını amaçlayan bir yasa paketi başlatmıştır.

Bu mevzuatın beyan edilen amacına rağmen (genellikle çocukların ve gençlerin korunması ile bağlantılıdır - Eğitim bölümüne bakınız), gerçek etkisinin LGBTİ'leri ve gruplarını kamusal alanda her türlü siyasi eylemlilikten mahrum bırakmak olduğunu belirtmek önemlidir. Bu tür yasama girişimlerinin ardındaki gündem, aile ve toplumda geleneksel ataerkil değerlerin uygulanmasıyla bağlantılı olup, katı bir toplumsal cinsiyet rolleri anlayışına derinlemesine kök salmıştır ve sadece LGBTİ topluluğu üyeleri için değil, aynı zamanda kadınlar ve genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliği için de tehlikeli etkileri vardır.

³⁸ Örneğin KAOS GL tarafından desteklenen davalara bakınız: Başvuru kaos gl * 2016/11193 , Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma (Kaos GL) Derneği v. Türkiye - ifade, toplanma özgürlüğü ve diğer ilgili maddeler hakkında; Ankara Valiliği'nin 2016 yılında Ankara'daki IDAHOBIT yürüyüşünü yasaklamasının ardından; Başvuru no. 5797/22 Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma (Kaos GL) Derneği v. Türkiye - toplanma ve ifade özgürlüğü ve ilgili diğer maddeler; Ankara Valiliği'nin 2017 yılında il sınırları içerisinde LGBTİ+ etkinliklerini ve toplantılarını genel olarak yasaklaması üzerine açılan davanın Anayasa Mahkemesi tarafından reddedilmesinin ardından

Sonuç olarak, LBQ kadınlar ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler kendilerini genellikle bu gerici gündemlere karşı direnişin ön saflarında bulmaktadır.

Tavsiyeler

- I. Feminist ve LBQ örgütlerinin faaliyetlerinin kayıt altına alınması veya tanınması önünde yasal engeller bulunmamasını sağlayınç
- II. LBQ kuruluşlarının çalışmalarını ve girişimlerini desteklemek için özel kamu fonu tahsis edin.
- III. Protestoculara karşı veya toplumsal gösteriler ve eylemler sırasında görevlerini yerine getirirken kötü muamelede bulunan polis memurlarının sorumlu tutulması için bağımsız gözetim organlarını ve kanunları hayata geçirin.
- IV. Diplomatik baskı ve stratejik ittifaklar da dahil olmak üzere, liberal olmayan ve LGBTQ+ karşıtı mevzuata karşı uluslararası seferberlik çabalarını savunun ve destekleyin.
- V. LBQ'ler ve kuruluşlarının haklarını kısıtlayan ayrımcı yasa ve uygulamalara karşı çıkmak için stratejik davalar da dahil olmak üzere yasal savunuculuk çabalarını teşvik edin ve destekleyin.
- VI. LBQ topluluklarına yasal zorlukların üstesinden gelmelerine ve haklarını savunmalarına yardımcı olmak için hukuki yardım ve kaynaklar sağlayın.
- VII. LBQ aktivistleri, özellikle de çalışmaları nedeniyle tehdit veya şiddete maruz kalanlar için gelişmiş koruma tedbirleri geliştirin ve uygulayın. Bu tedbirler, uluslararası insan hakları örgütleriyle işbirliği içinde güvenli alanlar, hukuki destek ve acil müdahale planları sağlamayı içerebilir.

III. ÖZEL VE AİLE YAŞAMINA SAYGI

Özel hayat ve aile hayatı, LBQ kadınlarının temel haklarını tam ve etkili bir şekilde kullanmakta zorlandıkları bir alandır.

Bir kurum olarak aile, kadınlar ve LGBTİ'ler üzerindeki ataerkil baskının ilk alanını temsil etmektedir. LBQ kadınlar ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler çoklu ayrımcılık biçimlerinin kesişme noktasında yer aldıklarından, bu alanda benzersiz ve özel şiddet biçimleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. LBQ kadınlar ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler, akrabalık biçimleriyle ailenin heteroseksist doğasına meydan okumakta ve bu durum genellikle siyaset, kurumlar ve toplumun genelinden güçlü bir tepkiyle karşılanmaktadır. Pek çok hukuk sistemi dinamik ve çoğul bir aile kavramını benimsemekte zorlanmaktadır ve bu durum ilerleyen paragraflarda açıkça ortaya çıkacaktır.

Heteroseksüel olmayan tüm aileler için ortak olan kurumsal tanınma/destek eksikliği, lezbiyen ilişkilerin yapısal görünmezliği ve sosyal olarak marjinalleştirilmesiyle daha da kötüleşmekte ve olumsuz etki özellikle ailelerin korunması, bakımı ve tanınmasının özellikle önemli olduğu durumlarda hissedilmektedir (örneğin, partnerin sağlık hizmeti sağlayıcıları tarafından en yakın akraba olarak tanınmaması gibi durumlar).

Ebeveynlik söz konusu olduğunda, lezbiyen anneliğin ana akım ve olumlu modellerinin eksikliği, örneğin³⁹, üreme teknolojilerine ve evlat edinmeye erişime izin veren ülkelerde bile aile kurup kurmamaya karar verenler üzerinde baskı yaratabilmektedir. Bu tür ülkeler Avrupa'da hala azınlıktır.⁴⁰ Bu bağlamda lezbiyen çiftler, heteroseksüel çiftlerin büyük ölçüde bilmediği, çelişkili mevzuat, yasaklar, pahalı seyahatler ve hizmet sağlayıcıların heteronormatif ve ayrımcı tutumları gibi çeşitli sosyal, yasal, kurumsal ve idari engellerle karşılaşmaktadır.⁴¹

Önemli Noktalar: Hırvatistan'da aynı cinsiyetten çiftler için evlat edinme

Hırvatistan Yüksek İdare Mahkemesi, Mayıs 2022'de verdiği tarihi bir kararla, ayrımcılık yapmama ilkesine uygun olarak, eşcinsel çiftlerin evlat edinmesi lehinde karar verdi. Mahkeme, evlat edinmenin sadece evli çiftlerle sınırlandırılmasının cinsel yönelime dayalı farklı bir muamele gerektirdiğini ve bu nedenle hayat arkadaşlarına karşı ayrımcı olduğunu iddia etmiştir. ⁴² Mahkeme, Nisan 2021'de Zagreb İdare Mahkemesi tarafından verilen evlat edinme yanlısı bir karara da karşı çıkan Çalışma, Emeklilik Sistemi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın itirazını reddettiği için, karar hükümetin konuyla ilgili tutumuna karşı kabul edilmiştir. Aynı zamanda Hırvatistan'da muhafazakâr gruplar queer ailelere karşı nefret yaymaya devam etmektedir. Örneğin, Mart 2023'te bir EL*C üyesi, **Zagreb İl Mahkemesi'nin** Vigilare derneğinin "Çocukları homo evlat edinmeden koruyun" başlıklı dilekçeyle LGBTIQ'ları ve ailelerini taciz ettiğine, ayrımcılık yaptığına ve ayrımcılığı kısıktığına hükmettiğini bildirmiştir.

Bu ailelerin yasal olarak tanınmaması ve korunmaması, lezbiyen akrabalıkların içsel bir kırılganlığına yol açmaktadır: tanınmaları ve genellikle günlük yaşamla yüzleşebilmeleri

³⁹ G. Selmi, M Franchi (2020). Çağdaş İtalya'da lezbiyen anne olmak: Sosyal ve yasal kısıtlamaların zorluğu, GENDER Sonderheft 5 | 2020, S. 139-153

⁴⁰ ILGA'nın Avrupa Gökkuşluğu Haritasına göre, Avrupa'da sadece 17 ülke cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimi ne olursa olsun her çiftte üreme teknolojilerine erişim imkanı sağlarken, sadece 22 ülke aynı cinsiyetten çiftlerin evlat edinmesine izin vermektedir. <https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/>

⁴¹ EL*C (2022), Yutulması gereken acı bir hap. LEZBIYENLER İÇİN SAĞLIK HİZMETLERİNDE BOŞLUKLAR VE AYRIMCILIKLAR

⁴² https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/croatia-court-gives-final-nod-to-adoption-by-

[same-sex- çiftler/](#)

lezbiyen düşmanı tutumların ve ön yargıların hala çok yaygın olduğu toplumlarda, etkileşimde bulundukları insanların sağduyusuna ve iyi niyetine bağlıdır.

Üreme teknolojilerine erişimde yaşanan zorluklar

Daha önce de belirtildiği üzere, lezbiyen, trans ve non-binary'lerin tüp bebek tedavisine (IVF) erişimini sağlayan ülkelerin sayısı oldukça azdır. Yine de, bu gerçekler arasında bile, odak grup ve görüşmeler sırasında birçok aktivist tarafından belirtildiği gibi, genellikle etkinlik ve erişim eksikliğiyle ilgili sorunlar vardır. Bu durum, tedavi kapsamının maliyeti, tıp pratisyenlerinin lezbiyen çiftlere karşı ayrımcılık ve ön yargılarının varlığı ve nüfus kayıt personelinin aynı cinsiyetten ebeveynlik ve ilgili idari prosedürler konusunda eğitim eksikliği gibi farklı konularla ilgilidir.

Birleşik Krallık'ta aktivistler, düşük gelirli çiftleri cezalandıran bir unsur olarak, eşitlikçi NHS doğurganlık finansmanına erişim eksikliğini bildirmektedir. Fransa'da beyaz olmayan aktivistler, beyaz çiftlere kıyasla beyaz olmayan lezbiyenlerin doğurganlık tedavisine erişimindeki zorlukları kınamıştır.

İyi uygulama: İspanya ve Ulusal Sağlık sisteminde IVF'ye erişim

İspanya'da 2006 yılından bu yana kadınlar, cinsel yönelimleri ve medeni/evlilik durumları ne olursa olsun, IVF'ye erişim hakkına sahiptir. Ancak 2014 yılında muhafazakâr Halk Partisi hükümeti, IVF'ye kamu sağlık hizmeti erişimini yalnızca partneri olan heteroseksüel kadınları kapsayacak şekilde sınırlandırmış ve diğerlerini özel tedaviler için ödeme yapmaya zorlamıştır. Bu nedenle, 2021 yılında sosyalistlerin liderliğindeki Hükümet, kamu tarafından finanse edilen IVF kriterlerini gözden geçirmek amacıyla⁴³ adresinde bir yasa çıkarmıştır ve bu da İspanya'nın kamu sağlık sisteminde bekar kadınların yanı sıra lezbiyen, biseksüel ve translara da tıbbi destekli üremeye ücretsiz erişim hakkı verilmesiyle sonuçlanmıştır. O dönemde Sağlık Bakanı Carolina Darias, aktivistlerin de katıldığı bir törende kararı imzalamış ve günün "asla inkar edilmemesi gereken hakların iadesi" anlamına geldiğini belirtmiştir.⁴⁴

İngiltere, Fransa ve Portekiz gibi ülkelerde LBQ anneleri/ebeveynleri ile ilgili mikro saldırılar, varsayımlar, bilinçsiz ön yargılar ve genel ayrımcılık, üreme hizmetlerine erişimden hamilelik ve yenidoğan bakımına kadar tüm süreç boyunca yaşanmaktadır. Bu durum, özellikle **Fransa** gibi bu konudaki yasaları yeni onaylamış ve sağlık personeline yönelik eğitim ve bilgilendirme önlemleriyle desteklememiş ülkeler için geçerlidir. **Portekiz**'de sağlık çalışanları arasında yapılan bir ankette, eşcinsel evlilik ve üreme gibi konularda heteroseksist tutumlar ve heteroseksüel olmayan kadınlarla ilgilenme konusunda mesleki bilgi eksikliği tespit edilmiştir.⁴⁵

Birçok aktivist ayrıca, yaygın bir uygulama olan evde döllenme konusunun (özellikle sadece sperm donörünün anonim kalması seçeneğini sunan ülkelerde ve ekonomik nedenlerden dolayı) yasal sistem tarafından ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Bu durum halen hem ebeveynlerin hem de çocukların olası ayrımcılığa maruz kaldığı gri bir alanı temsil etmektedir.

⁴³ https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021-18287

⁴⁴ www.euronews.com/%2F2021%2F11%2F05%2Fspain-extends-free-ivf-treatment-to-single-women-and-lgbt-topluluk

⁴⁵ J.M. De Oliveira, M.J. Almeida, C. Nogueira, . Portekiz'in Lizbon kentinde sağlık personelinin lezbiyen ve biseksüel kadınların cinsel sağlığına ilişkin söylemlerinin araştırılması. Rev Colomb Psicol. 2014;23:297-309

Lezbiyen ailelere yönelik kurumsal şiddet

Yukarıda da belirtildiği üzere, pek çok ülke bekar kişilerin veya heteroseksüel/lezbiyen olmayan çiftlerin Yardımcı Üreme Teknolojilerine (YÜT) erişimine izin vermemekte, bu da aile kurma arzusunda başka pek çok zorluk ve engel yaratmaktadır. Odak grup toplantısında da belirtildiği üzere, lezbiyen çiftler aile kurma arzularını gerçekleştirmek için genellikle yasal kısıtlamaları aşmak zorunda kalmaktadır. Sonuç olarak, bu zorlukların üstesinden nasıl geleceklerine dair mevcut sınırlı bilgiyi bulmakta zorlanmaktadırlar. Ayrıca, bir yandan kendi ülkelerinde ayrımcılığa maruz kalırken, diğer yandan da yerel hizmetlerden dışlanmalarından yararlanan yabancı özel klinikler tarafından sömürüldüklerini hissetmektedirler.

Odak grubu sırasında katılımcılar, yurtdışında ART'lere erişmek suretiyle LBQ kadınlarının ayrımcılık deneyiminin sınıf ve sosyo-ekonomik statü gibi diğer boyutlarla daha da güçlendiğine dikkat çekmiştir. Yurtdışına seyahat, hizmetin kendisi, konaklama ve sonrasında ihtiyaç duyulan hukuki yardım için ödeme yapılması gerektiğinden, projeyi destekleyecek ekonomik kaynaklara sahip olmak kilit önem taşımaktadır. Lezbiyen (potansiyel) anneler için sınıfın önemli olduğu çok açıktır.

Kurumsal tanınma, koruma ve destek eksikliğinde, sınıf ve toplumsal cinsiyet de annelik/ebeveynliğin sonraki aşamalarında önemli bir rol oynamaktadır. Her iki anne için de ebeveyn izni olmaması, yüksek işsizlik oranları ve LBQ kadınlarının düşük gelirleri, kamu hizmetlerine erişimdeki zorluklarla birlikte bu aileler için ek bir kırılganlık katmanı oluşturmaktadır. Örneğin **İtalya'da** bir çift EL*C üyesi Associazione Te@'ya önemli engellerle karşılaştıklarını bildirmiştir: yabancı bir ülkede doğum yaptıktan sonra, İtalya'daki evleri olan Rovereto belediyesinde bebeğin doğum belgesi ile ilgili idari sorunlar yaşamışlardır. Sonuç olarak, çocuğun devlet anaokuluna gitmesi mümkün olmamış ve ailenin özel bir okula gidecek parası olmadığından, düşük gelirli (ancak istikrarlı bir işi olan) anne bebeğe bakmak için işten ayrılmaya karar vermiştir.

Bunun nedeni, LBQ kadınlar ve ikili cinsiyete sahip olmayan kişilerin yurtdışında YÜT'e erişebilmeleri için en önemli konulardan birinin menşe ülkedeki ailenin statüsü olmasıdır: i) hem gebelik dışı anne/ebeveynin tanınması ii) hem de çocukların haklarının korunması. **Bulgaristan'daki** "Sara Bebek vakası" ve aşağıda ayrıntıları verilen İtalya vakası, bu ailelerin karşılaştığı engellerin ve ulusal hükümetlerin benimsediği ideolojik lesbofobik pozisyonların simgesidir. "Sara Bebek" davasında, Bulgaristan İdare Mahkemesi (SAC), İspanya'da iki anneden (biri Bulgar vatandaşı) doğan bir çocuğa doğum belgesi vermeyi reddederek bebeği vatansız ve yasal bir belirsizlik içinde bırakmıştır.⁴⁶ Dava Avrupa Birliği Adalet Divanı'na gelmiştir: "Stolichna obshtina, rayon Pancharevo" davasında⁴⁷ bebeğin temel haklarının ve hareket özgürlüğünün, ebeveynlerinden biriyle olan ilişkisinden mahrum bırakılması nedeniyle ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Bu kararın Bulgar makamlarını Sara bebek için bir doğum belgesi düzenlemeye zorlaması gerekmektedir, ancak Mart 2023'te Bulgar Mahkemesi, Bulgar vatandaşıyla biyolojik bir bağı olmadığı için çocuğun Bulgar vatandaşlığını tanımayı reddetmiştir.⁴⁸

Önemli Olay: Milano ve Padua örneği, İtalya'da lezbiyen annelere yönelik kurumsal şiddet

⁴⁶ D. de Groot, Serbest dolaşımdan yararlanan gökkuşağı aileleri için yasal koruma: 'Sara Bebek' davası, EPRS | Avrupa Parlamentosu Araştırma Servisi, PE 739.207 - Kasım 2022

⁴⁷ C-490/20: V.M.A. v Stolichna obshtina, rayon 'Pancharevo

⁴⁸ <https://www.euractiv.com/section/politics/news/bulgaria-denies-citizenship-to-spanish-born-child-with-two-anneler/>

İtalya, 2016 yılında 76/2016 sayılı Medeni Birliktelik Kanunu'nun onaylanmasıyla aynı cinsiyetten çiftlerin tanınmasını düzenlemiştir. Yasa, ebeveynlik alanında hakların tanınmasını sağlamamaktadır, ancak konsolide ulusal içtihattan yola çıkarak, uzun, psikolojik açıdan zorlu (sosyal hizmetler dahil) ve pahalı bir prosedür olan yargı yoluyla ikinci ebeveyn evlat edinme elde etmek mümkündür.

Ancak 2016 yılından bu yana, yerel nüfus kayıtlarından sorumlu birçok belediye başkanı yasaya meydan okumaya karar vermiş ve uluslararası özel hukuk kurallarına göre, çoğunlukla yurtdışında doğan bebekler için aynı cinsiyetten iki ebeveyni sahip İtalyan doğum belgeleri düzenlemiştir. Bu uygulama **Corte di Cassazione** tarafından lezbiyen annelerden IVF yoluyla doğan bebekler için meşru kabul edilmiştir.⁴⁹ Ocak 2023'te İçişleri Bakanlığı, yerel yönetimlerden taşıyıcı annelik konusunda Corte di Cassazione doktrinini tüm aynı cinsiyetten partnerlere uygulamalarını ve yerel nüfus kayıtlarının bu kişilerin çocuklarına doğum belgesi vermeyi durdurmalarını isteyen bir emir ("circolare") yayımlamıştır.⁵⁰ Hukuki açıdan bakıldığında, Bakanlık tarafından atıfta bulunulan karar, taşıyıcı annelik uygulaması ile yerel kamu düzeni arasında iddia edilen çelişki nedeniyle yalnızca taşıyıcı annelik yoluyla doğan çocukların gelecekteki vakalarıyla ilgiliydi, ancak IVF yoluyla doğan çocukları ilgilendirmiyordu ve geriye dönük olarak uygulanmamaktaydı.

Bununla birlikte, birkaç ay sonra, Kuzey İtalya'daki Devlet savcıları, yukarıda bahsedilen İçişleri Bakanlığı "circolare" uygulamasında, iki anneli birkaç çocuğun doğum belgelerinin iptal edilmesini ve yeniden düzenlenmesini emretmiştir.⁵¹ Gebe olmayan anneler, çocuklarının doğum belgesinden geriye dönük olarak çıkarılacaklarını bildiren mektuplar almıştır. **Padova** şehrinde, devlet savcısının talebine **Padova** Mahkemesi önünde itiraz edilmiş ve mahkeme Mart 2024'te 37 çocuğun lehine ve her iki anneyle de yasal ilişkilerini sürdürme hakları olduğuna karar vermiştir.⁵² Bu karar Hükümet tarafından temyiz edilmiştir. **Milano**'da benzer bir durum **Tribunale di Milano** önünde anneler lehine karara bağlanmış, ancak daha sonra gebeliği olmayan annelerin uzaklaştırılması meşru görülmüş ve **Temyiz Mahkemesi** tarafından karar verilmiştir.

İtalyan Anayasa Mahkemesi önünde görülen bir davanın da gösterdiği üzere, lezbiyen aileler ve özellikle de ilişkilerinde çatışma yaşayan gebeliği olmayan anneler daha da fazla risk altında olmaktadır.

⁵³ İtalyan davası, ayrıldıktan sonra eski partneri tarafından çocuklarını görmesine izin verilmeyen gebeliği olmayan bir annenin durumuyla ilgilidir. Yasal olarak tanınan annenin rızası olmadan, İtalya'da aynı cinsiyetten aileler için mevcut olan tek koruma şekli olan ikinci ebeveyn evlat edinme talebinde bulunması imkansız hale gelmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak, anne herhangi bir ebeveynlik hakkından yoksun bırakılmış ve çocuklar ikinci ebeveynle temastan tamamen mahrum kalmıştır. Karara göre, bu durum çocuğun ve ilgili ebeveynin temel haklarına yönelik ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi müdahale etmemeye karar vermiş, ancak Parlamento'nun benzer konuları acilen ele alması için bir eylem çağrısı başlatmıştır. Benzer durumlar, yasal olarak tanınan annenin ölümü halinde de ortaya çıkabilir: bu tür olayların ardından, ikinci ebeveyn hiçbir yasal hakka sahip olmaz ve çocuk da, özellikle lezbiyen düşmanı akrabalar söz konusu olduğunda, korumadan yoksun kalmaktadır.

⁴⁹ Corte di Cassazione'nin 19599/2016 ve 4382/2018 sayılı kararları

⁵⁰ <https://dait.interno.gov.it/documenti/circ-dait-003-servdemo-19-01-2023.pdf>

⁵¹ <https://www.agi.it/cronaca/news/2023-06-19/procura-padova-rettifica-atto-nascita-bimba-coppia-gay-21901860/>

⁵²

https://www.repubblica.it/cronaca/2024/03/05/news/padova_confermati_atti_di_nascita_dei_bimbi_con_due_mamme-422255584/#:~:text=Cronaca-Padova%2C%20i%2035%20bambini%20con%20due%20mamme%20riavranno%20il%20loro,procura%20contro%20le%20coppie%20lesbiche&text=Le%20mamme%20restano%20mamme.,hanno%20vinto%20il%20prim%20rou nd.

⁵³ Corte Costituzione'nin 32/2021 sayılı Kararı

Tavsiyeler

- I. Kamu finansmanı ile LBQ kadınlar, trans ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler için YÜT'lere evrensel, güvenli ve eşit erişim sağlayın.
- II. LBQ kadınlar, translar ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler için erişilebilir, ayrımcı olmayan ve şeffaf evlat edinme prosedürleri uygulayarak sürecin zamanında ve adil olmasını sağlayın.
- III. Gebelik dışı ebeveynlerin/annelerin tanınması ve korunmasına yönelik net yasal standartlar oluşturarak haklarının doğumda otomatik olarak tanınmasını ve ayrılma, gebelik ebeveyninin ölümü veya ayrımcılık durumlarında korunmasını sağlayın.
- IV. Çocuğun yüksek yararının ve aile hayatının korunmasının, heteroseksüel olmayan ailelere yönelik ön yargı ve kalıp yargılardan üstün tutulmasını sağlayın.
- V. Lezbiyen anneliğin/ebeveynliğin ve heteroseksüel olmayan ailelerin olumlu bir şekilde temsil edilmesi için kamu kampanyaları oluşturun ve yaygınlaştırın.
- VI. Sağlık personeli, kamu hizmeti görevlileri, sosyal hizmetler ve eğitim kurumları için LGBTİ'lere ve ailelerine yönelik ön yargıları ve bilinçsiz ön yargıları ele alan zorunlu, sürekli eğitim programları uygulayın ve etkinliğini ölçmek için düzenli değerlendirmeler yapın.
- VII. Tüm kamu hizmetlerinin tamamen kapsayıcı ve her türlü aileye kucak açıcı olmasını sağlamak, uyumluluğu sağlamak ve ayrımcılık vakalarını ele almak için denetim mekanizmaları oluşturun.
- VIII. Evde tohumlama ve donör düzenlemelerini düzenleyen, ilgili tüm tarafların korunmasını sağlayan ve çocuğun yüksek yararına odaklanan kapsamlı kanunlar geliştirin.

IV. İSTİHDAM

İşyerindeki lezbiyenler, cinsiyetleri, cinsel yönelimleri, cinsiyete uymayan görünüşleri (özellikle erkeksi olarak algılananlar), annelik/ebeveynlik, yağ fobisi, ırk, engellilik ve diğer birçok nedene dayalı çeşitli ayrımcılık türlerinin kesişme noktasındadır.

AB ülkeleri söz konusu olduğunda, LBQ kadınları AB yasaları tarafından işyerinde cinsiyet veya cinsel yönelime dayalı ayrımcılığa karşı korunmaktadır. Ancak, LBQ kadınlarının maruz kaldığı ayrımcılığın büyük bir kısmı incelikli ve kurum kültürüyle ilgili olup, bu nedenle hukuki düzenlemelerin dışında kalmaktadır. İşyeri, kadınların "profesyonel" olmak için belirli şekillerde görünmeleri ve davranmaları gerektiği inancıyla belirli kadınlık normlarının pekiştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Eril lezbiyenler iş görüşmeleri sırasında düzenli olarak ayrımcılıkla karşılaşmaktadır: "Tüm lezbiyenlerin çirkin ve kötü giyimli olduğunu ima eden yorumlar, "lezbiyen" kelimesini bir hakaretmiş gibi kullanan iş arkadaşlarının "şakaları" (...) Bir lezbiyen (...) kendisine şöyle diyen bir kadın iş arkadaşından bahsetmiştir: Biliyor musun, bazen kadın mı erkek mi olduğunu anlayamıyorum, bazen bir elbise ya da etek giysen iyi olurdu."⁵⁴

İdeoloji odaklı kuruluşlar/işverenler ve lezbiyenlere karşı ayrımcılık

Bazı ülkelerde LBQ kadınlara karşı istihdamda ayrımcılık, dini bir unsurla karakterize edilen çalışma bağlamında gerçekleşmektedir. Örneğin, odak grubu sırasında, Almanya'da sosyal hizmetlerin çoğu durumda LGBTİ'ler için her zaman hoş karşılanmayabilecek dini kuruluşlar tarafından sağlandığı ortaya çıkmıştır. Dini işverenlerin kadınlaştırılmış sektörlerde (eğitim, sosyal hizmetler, sağlık, engelli bakımı) yaygın olması⁵⁵ ve yaşlılar), bu durumun LBQ kadınlar ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler üzerinde yarattığı orantısız etkiyi ortaya koymaktadır. Özellikle küçük çocukların eğitimi söz konusu olduğunda güçlü bir şekilde kadınsılaştıran eğitim alanı, istihdamda LGBTİ ayrımcılığı ve özellikle de LBQ kadınlar söz konusu olduğunda özellikle önemlidir. LGBTİ eğitimciler ve öğretmenler, LGBTİ bir öğretmenin geçneleri kötü etkileyebileceği ön yargısına dayanarak, eğitim bağlamlarında hala şüpheyle karşılanmaktadır.

Önemli Nokta: İtalya'da bir Katolik okulunda ayrımcılık vakası

2014 yılında **İtalya'da**, Trento'da rahibeler tarafından yönetilen bir dini okulda çalışan bir resim öğretmeni, cinsel yönelimi olduğu varsayıldığı için yeniden atanmamıştır. Yeni öğretim yılı başlamadan önce öğretmen, hakkında duyduğu "söylentiler" nedeniyle okul müdürü tarafından cinsel yönelimiyle ilgili soruları yanıtlaması için çağırılmıştır. Müdür, öğretmenden ya bir kadınla olan varsayımsal ilişkisini inkar etmesini ya da bunu kabul edip "sorunu çözmenin" bir yolunu bulmaya açık olmasını istemiştir. Bu olayda öğretmen, özel hayatıyla herhangi bir

⁵⁴ The Guardian - Lesbophobia, cinsiyetçiliğin bir yan siparişiyle homofobidir - 2013: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2013/jul/09/lesbophobia-homophobia-side-order-sexism>

⁵⁵ Bu raporda, hem saygılı hem de kapsayıcı olması amacıyla engelli insanlar terimi ile engelli bireyler terimi birbirinin yerine kullanılacaktır. Engelliler terminolojisi, kimlik öncelikli bir dille kullanılmakta ve engelliliği kişinin deneyiminin önemli bir parçası olarak vurgulamaktadır. Bu terminoloji, engelliliğin sosyal ve Engelli bireyler için yürürlüğe konan engellilik süreci. (Bkz: M. Olivier, Sosyal Model İşBaşında: Eğer bir çekicim olsaydı, C. Barnes, G. Mercer (eds.), Implementing the social model of disability içinde, Leeds, 2004, 20). Aksine, "engelli insanlar" terimi, kişi öncelikli dilin bir parçasıdır. İnsanların engelleriyle tanımlanmaması veya sınırlandırılmaması gerektiği göz önüne alındığında, insanlar tarafından paylaşılan ortak özellikleri vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu dil, BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin (2006) onaylanmasının bir sonucu olarak, insan hakları uluslararası hukuku bağlamında yaygın olarak kullanılmaktadır.

ilgili herhangi bir soruya cevap vermeyi kesin bir dille reddetmiştir. Bu görüşmeden sonra öğretmenin sözleşmesi yenilenmemiştir. Dava **Tribunale di Trento'nun** önüne getirildi ve 2021 yılında nihai karara bağlanmıştır.⁵⁶

Corte di Cassazione de dahil olmak üzere yargının her üç kademesi de öğretmene ayrımcılık yapıldığını teyit etmiş ve kurumu uğradığı zararlar için tazminat ödemeye mahkum etmiştir. Mahkeme, okulun öğretmenin öğrencilere uygunsuz davrandığı yönündeki tüm iddialarını reddetmiştir. Bu tür ifadeler kararlarda iftira olarak sınıflandırılmıştır.

Ayrıca kararda, okulun ideolojik değerlerini takip etme hakkına sahip olduğu, ancak bunun ayrımcılık yasağı ilkesine uyulmamasını meşrulaştıramayacağı açıkça belirtilmiştir. Okulun benzer argümanları, ideolojik yönelimli kuruluşların ve çalışanların dini değerlerine saygı gösterilmesinin ve bu değerlerin takip edilmesinin cinsel yönelim temelinde herhangi bir ayrımcılığı meşrulaştıracak kadar ileri gidemeyeceğini açıkça ifade eden Mahkemeler tarafından reddedilmiştir.

Ayrımcılık deneyiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin etkisi

Cinsiyete göre ayrılmış bir işgücü piyasası ve kadınların iş hayatına eşit katılımının olmaması, Avrupa ülkelerinin çoğunda cinsiyete dayalı bir ücret ve emeklilik farkı olduğu anlamına gelmektedir. LBQ 57 kadınları, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesine dayalı ayrımcılığın yanı sıra bu soruna da maruz kalmaktadır.

Örneğin **FRA LGBTİ Anketi II'**e göre, lezbiyen kadınların %21'i ve biseksüel kadınların %18'i anketten önceki 12 ay içinde iş yerinde veya iş ararken ayrımcılığa maruz kalmıştır. Ne yazık ki, verilerin toplanması genellikle bu tür ayrımcılığın kesişimselliğini göz ardı etmektedir. Örneğin, mesleki statü söz konusu olduğunda, FRA Anketi, ücretli bir işte çalıştığını belirten katılımcıların, yarı zamanlı veya asgari ücretli bir işte çalışıp çalışmadıkları gibi istihdam durumları hakkında ayrıntı vermelerine izin vermemiştir. Genel olarak kadınların güvencesiz ve atipik işlerde istihdam edilme olasılığı daha yüksektir. 58 Veri toplama, çoklu ve kesişen ayrımcılığı dikkate almak için, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin genel eğilimlerine dikkat etmeli ve bunların lezbiyenler ve diğer LBTİ kadınlar için etkili olup olmadığını analiz etmelidir. Bu anlamda, istihdam ilişkisinin niteliğine ilişkin veriler, istihdam oranına ilişkin veriler kadar önemlidir.⁵⁹ Ulusal düzeyde bile, LBTİ kadınlara yönelik istihdamda kesişen ayrımcılık biçimlerini gösteren verilerde bir boşluk ve bu deneyimlerin özgüllüğünün yasa, mevzuat ve politikada kabul edilmemesi söz konusudur.

Tavsiyeler

- I. Cinsiyet, engellilik, ırk, sosyo-ekonomik eşitsizlikler, yaş ve diğer faktörlerin etkisini de göz önünde bulundurarak, LBQ kadınlarının istihdamda maruz kaldığı kesişimsel ayrımcılığı yakalamak için anketler ve odak grupları da dahil olmak üzere kapsamlı veri toplama yöntemleri uygulayın.
- II. Hem kamu hem de özel sektörün veri toplama sürecine katılmasının sağlayın ve politika kararlarını bilgilendirmek için düzenli raporlama ve analiz yapın.
- III. Mevcut iyi uygulamaların kamuya açık bir veri tabanını oluşturun ve işverenleri bu stratejileri kendi kurumlarında benimsemeye ve uyarlamaya teşvik edin.

⁵⁶ <https://www.ilpost.it/2021/11/03/scuola-paritaria-trento-discriminazione/>

⁵⁷ EL*C (2023): Görünmeyi görünür kılmak, yaşlı lezbiyenlerin yaşam deneyimlerinin ilk analizi.

⁵⁸ EIGE 2023, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi Raporu

⁵⁹ EL*C (2023): Görünmeyi görünür kılmak, yaşlı lezbiyenlerin yaşam deneyimlerinin ilk analizi.

- IV. Kamu ve özel sektör işverenleri için kesşimsellik ve kapsayıcılığa odaklanarak bilinşiz ön yargı konusunda düzenli ve kapsamlı eğitim kursları düzenleyin.
- V. Bilinşiz ön yargı eğitiminin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak için hesap verebilirlik mekanizmaları oluşturun; örneğin sertifika verilmesini zorunlu kılın ve bu tür mekanizmaların şikayetlerin araştırılması ve ele alınmasına yönelik açık, şeffaf prosedürlerle ve düzenli gözetimle desteklenmesini sağlayın.
- VI. Kamu ve özel sektör işverenlerinin, işe alım prosedürlerinde ve işyerinde cinsiyet, cinsel yönelim ve diğer faktörler açısından çeşitliliği teşvik eden politikalar benimsemeleri için mali teşvikler oluşturun.
- VII. Cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi temellerini ve kesşimsel ayrımcılığı kabul etme olasılığını kapsayan ayrımcılık karşıtı yasayı onaylayın ve uygulayın.

V. EĞİTİM

LGBTİ gençlerin deneyimleri eğitim ortamlarından büyük ölçüde etkilenmektedir ve okullar olabildiğince güvenli ve misafirperver değildir. Bu durum LGBTİ gençler için ciddi sonuçlara yol açmaktadır; en yakın sonuçlar daha düşük akademik sonuçlar ve okulu erken bırakma ile ilgilidir, ancak diğer birçok sonuç gelecektir ve istihdama erişim ve finansal istikrar ile ilgilidir. Bu tür şiddet ve ayrımcılığın gençlerin fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde kaygı, korku, stres, güven kaybı, düşük öz saygı, yalnızlık, izolasyon, kendine zarar verme, depresyon ve intihar riskinde artış gibi zararlı etkileri bulunmaktadır.

LGBTİQ+ gençlerin veya böyle algılananların okulda kendilerini güvensiz hissetme ve ayrımcılık, şiddet ve zorbalığa maruz kalma olasılıkları daha yüksektir. Bununla birlikte, LBQ kız çocukları ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler için özel zorluklar özellikle belirgindir. Zorbalığın temel nedenlerinden birinin mağdurların "ötekilik" algısında yattığı gözlemlenmiştir.⁶⁰ Genç lezbiyenler (özellikle de "fazla erkeksi" olarak görüldüklerinde), transmaskülen ve transfeminenler ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireylerin, cinsiyet ifadeleri ve toplumsal cinsiyet normlarını yıkmaya yönelik tutumları nedeniyle zorbalığa maruz kalma olasılıkları daha yüksektir. Bu noktada, örneğin, kişinin gerçek cinsel yöneliminin ve/veya cinsiyet kimliğinin ne kadar önemli olmadığını gözlemlemek önemlidir: şiddeti yaratan, bunun algılanması ve nihayetinde cinsel yönelim ve cinsiyete ilişkin sosyal normların bozulduğuna dair algıdır.

Örneğin Haziran 2021'de **İtalya'nın** Torino kentinde okul bittikten hemen sonra bir ortaokul binasının dışında iki kız çocuğu gökkuşağı renginde bir alışveriş çantası taşıdıkları için bir grup akranı tarafından takip edilmiş ve ardından saldırıya uğramıştır. 61 Kızların etrafı sarılmış, "Sürtükler" veya "Lezbiyen, çöp parçası, diri diri yan" gibi sözlerle hakaret edilmiş, üzerlerine tükürülmüş ve dövülmüş, kızlardan birinin burnu kırılmıştır. Ancak 2022 yılında dava reddedilmiştir. 62 bu durum, lesbofobik zorbalığın ciddiyetinin adli makamlar tarafından da sıklıkla göz ardı edildiğini ve "çocuk işi" olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

LGBTİ'lere karşı ön yargı, olumsuz tutum ve klişeler, öğretim uygulamaları ve müfredat, okul politikaları ve yönetmelikler yoluyla eğitimde yaygındır. 63 Birçok ülkede gözlemlenen şey, zorbalık karşıtı stratejilerin uygulanması, farkındalık eğitimi ve kapsayıcı müfredatın geliştirilmesinde sistematik bir yaklaşımın olmaması ve bu tür girişimleri desteklemek için çok az kamu fonunun mevcut olmasıdır. Bu durum aynı zamanda **İtalya, İspanya, Bulgaristan, Romanya** ve diğerleri gibi pek çok ülkede toplumsal cinsiyet ve CYCK konularında eğitimin, toplumsal cinsiyet karşıtı ve muhafazakar grupların tekelinde olan, oldukça politize bir konu olmasıyla da bağlantılıdır. Bir sonraki paragrafta, geri adım atan güçler ve tabandan gelen iyi uygulamalar ve stratejilerle ilgili olarak sistemik/kurumsal bir yanıtın uygulanmasıyla (ya da uygulanmamasıyla) ilgili bazı vakaları ve sorunları analiz edeceğiz.

⁶⁰ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, UNESCO (2023), LGBTİ gençler: okulda

zorbalık ve şiddet, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387193>

⁶¹ <https://www.ilfattoquotidiano.it/2021/06/11/torino-tredicenni-aggredite-e-picchiate-alluscita-di-scuola-per-la-borsa-arcobaleno-siete-delle-lesbiche-schifose/6227296/>

⁶² <https://www.lastampa.it/torino/2022/06/15/news/il-pugno-delle-baby-bulle-lesbica-brucia-viva-il-giudice-archivia-la-denuncia-troppo-piccole-per-la-condanna-1.41512579/>

⁶³ S.T. Russell, M.D. Bishop , V.C. Saba, I. James, S. Ioverno LGBTQ ve Tüm Öğrenciler için Okul Güvenliğini Teşvik Etmek. Policy Insights Behav Brain Sci. 2021 Oct;8(2):160-166

Güvenli ortamlar için kurumsal tepkiler ve girişimler

Genel zorluklara rağmen, bazı ülkeler toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin her türlüşünün önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesini amaçlayan özel müfredat oluşturmak için kanunlar kabul etmiştir.

İyi uygulama: yeni eğitim yası (Ley de Educaci3n, LMLOE), İspanya

Aralık 2020'de, ciddi muhalefete rağmen, **İspanya Parlamentosu**, cinsiyetçi olmayan ve klişelerden arındırılmış bir eğitimi teşvik ederek eğitim kurumlarında cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmayı amaçlayan Ley Organica 3/2020 Eğitim Yasasını onayladı. Yasa üç farklı sütuna dayanmaktadır: I) eğitime erişimde fırsat eşitliğinin sağlanması; II) eğitim materyallerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının ortadan kaldırılması; III) öğretmen ve eğitimciler için eğitim kurslarının teşvik edilmesi. Kanun, cinsiyet ve cinsel yönelimden bağımsız olarak her bireye eşitlik ve saygı konusunda eğitim verilmesi gerektiğini özellikle belirtmektedir. Kanun, cinsel çeşitliliğe ve cinsel taciz ve cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesine dayalı etkili bir cinsel eğitimi zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel çeşitlilik, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve temel insan haklarına saygı konularında eğitim vermesi gereken okul müfredatında aktif vatandaşlık ve insan hakları konularının ele alınması ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Kanun, LGBTİ konularını da içeren bir toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını benimsemektedir. Toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsel özellikler konularının birbiriyle bağlantılı olarak anlaşılması kilit önem taşımaktadır. Eğitimde, LBQ kadınlarıninki gibi kesişen deneyimleri ele alabilen kapsamlı bir yaklaşıma olanak tanır. Bu yaklaşım, trans eşitliği ve LGBTİ haklarına ilişkin 4/2023 sayılı yasanın onaylanmasıyla daha da güçlenmiştir. Bu kanun, yukarıda belirtilen kanunsal çerçeve ile koordineli olarak uygulanmak üzere, okul ve üniversitede LGBTİ+ konularının incelenmesi, öğretmen eğitimi, eğitim kurumlarının görevleri vb. gibi farklı hususları içeren eğitimle ilgili çok özel ve ayrıntılı hükümler içermektedir (Madde 20-Madde 24).

Ancak toplumsal cinsiyet eğitimine yönelik bu sistemik yaklaşımlar, kurumların bu tür alanlarda liberal olmayan toplumsal cinsiyet karşıtı güçlerden gelen anlatılara karşı çıkmasının imkansızlığı nedeniyle oldukça nadirdir. Toplumsal cinsiyet karşıtı kampanya ve eylemlerde, ayrımcılık ve zorbalığı önlemeye yönelik eğitim sıklıkla "propaganda" olarak çarpıtılmakta ve genel değerler açısından olduğu kadar dini özgürlükler açısından da aile eğitimine karşı olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği konuları ile din özgürlüğü konularını birbirine karıştıran bu stratejik söylem, örneğin **İspanya'daki Tribunal Supremo'nun** Haziran 2023 tarihli bir kararıyla açıkça reddedilmiştir,⁶⁴ Yargıçlar, toplumsal cinsiyet perspektifinin dahil edilmesi gerektiğinden bahseden ilköğretimle ilgili bir Kararnameye karşı yapılan talebi reddetmiştir. Dava, Katolik Aile Babaları ve Öğrenci Velileri Konfederasyonu (la Confederación Católica de Padres de Familia y Padres de Alumnos) tarafından açılmıştır. Bu karar, söz konusu yasal saldırılara karşı eğitici girişimleri destekleyebilecek net bir kanunsal çerçeveye sahip olmanın önemini göstermektedir. Kapsayıcılık ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda eğitim vermek, temel değerler ve insan hakları ile uyumludur. Mevzuatta bu değerlere açıkça atıfta bulunulması bu girişimi siyasi saldırılara karşı korumaktadır

Sistemik yaklaşım eksikliği ve muhafazakâr toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin rolü

Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin kapsayıcılığı artırmayı amaçlayan eğitim girişimlerine yönelik sürekli saldırıları, aşağıdaki vakada da görüldüğü üzere, öğretmenlere, aktivistlere, eğitimcilere ve bu tür eylemleri destekleyen sivil toplumdan kişilere karşı korkutucu bir iklim yaratmaktadır.

⁶⁴ Yüksek Mahkeme Kararı, STS 2855/2023

Önemli Olay: Macaristan'da "Herkes İçin Bir Peri Masalı" vakası

Eylül 2020'de Macaristan merkezli Labrisz Lezbiyen Derneği, toplumdaki çeşitliliği temsil eden ve LGBT+ karakterleri içeren 'Herkes İçin Bir Masal' başlıklı bir masal koleksiyonu yayımladı. Bu yayıma tepki olarak, aşırı sağcı bir Parlamento üyesi (Bizim Vatanımız partisi) kitabı kamuoyu önünde parçaladı. Aynı siyasi parti tarafından Labrisz'in ofisinin önünde bir gösteri düzenlendi. Kitabı satan bazı kitapçıların vitrinlerinde "Burada çocuklara zarar veren eşcinsel propaganda edebiyatı satılmaktadır" yazılı posterler ve çıkartmalar yer aldı.

Ocak 2021'de Labrisz'e Tüketicinin Korunması tarafından kitabın kapağında içeriğin geleneksel cinsiyet rollerinden sapan davranış tanımları içerdiğinin açıkça belirtilmesi talimatı verildi. Bu arada, Budapeşte İlk Derece Mahkemesi, Magyar Nemzet gazetesinin, Labrisz'in faaliyetlerini pedofili ile eş tutan görüş yazısı nedeniyle Labrisz'in haklarını ihlal ettiğine karar verdi. Ancak bu karar 2022 yılında Temyiz Mahkemesi tarafından bozulmuş ve daha sonra onaylanmıştır. Labrisz karara karşı anayasa şikâyetinde bulundu.⁶⁵ Sansür ve ardından gelen "LGBTİ propaganda kanunu" 2021 yılında Avrupa Komisyonu'nun Macaristan'a karşı ihlal prosedürünü tetikledi ve ardından dava Adalet Divanı'na gönderildi.⁶⁶

Bu hareketlerin etkinliği medya, hükümet bürokrasileri ve kurumsal siyasi aktörlerle olan güçlü bağlantılarında yatmaktadır. Bu etki, ulusal, yerel ve Avrupa parlamentolarında giderek daha fazla temsil edilmeleri nedeniyle özellikle endişe vericidir.

EL*C üyesi Associazione Te@, İtalya'nın özerk Trento eyaletinde meydana gelen bir vakayı rapor etmiştir. Ulusal topraklarda eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik birleşik bir ulusal yaklaşım olmamasına rağmen, Trento eyaleti 2008 yılında kapsayıcı eğitime yönelik sistematik bir yaklaşım benimsemiştir. Farklı kurumsal aktörlerin işbirliği sayesinde, on yıl boyunca ortaokullarda toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve bununla mücadele üzerine bir program sunulmuştur. 2018 yılında, yeni kurulan sağcı Eyalet Hükümeti (Lega Nord partisi) bu kursları başlangıç tarihlerinden bir ay önce iptal etmiştir. Karar, derslerin gerçek içeriğinin ve Hükümetin siyasi değerlerine uygunluğunun daha fazla doğrulanması gerektiği iddiasına dayanıyordu: derslerin sözde "toplumsal cinsiyet ideolojisi" yaydığı konusunda ciddi şüpheler vardı.⁶⁷ Yerel seçilmiş temsilciler, sağcı bir gazete ile işbirliği içinde, derslere katılan eğitimcileri alenen hedef gösterdi. Öğretmenlerin kişisel bilgileri, bazı Facebook paylaşımlarının (Jus soli, Onur ayı vb. ile ilgili) ekran görüntüleri ile birlikte internette yayımlandı. Eğitimciler EL*C'ye, karalama kampanyasının profesyonelliklerine saldırdığını ve kendilerini okullarda öğretmenlik yapmaya uygun olmayan 'siyasi aktivistler' olarak gösterdiğini bildirdi. Nefret söylemini ilgili makamlara bildiren eğitimcilerle karşı şiddetli bir cinsiyetçi, kadın düşmanı ve lesbobofobik çevrimiçi nefret söylemi dalgasıyla sonuçlandı.

Program hiçbir zaman yeniden oluşturulmadı ve bu tür derslerin verilmesi artık her eğitim kurumunun ve hatta profesörün siyasi yönelimine ve ekonomik kaynaklarına dayanıyor. Bununla birlikte, 2023 yılında, seçim ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin ulusal planı doğrultusunda, okullarda "toplumsal cinsiyet ideolojisi/teorisi"ne karşı "eğitim özgürlüğü" üzerine bir yerel yasa taslağı sunulmuştur. Bu politika, okullarda aile değerlerinin üstünlüğünü tesis etmeyi amaçlıyordu.

⁶⁵ https://en.hatter.hu/sites/default/files/dokumentum/kiadvany/hatter-anti-lgbtqi-law-november-2023_1.pdf

⁶⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_2689

⁶⁷ <https://www.ilfattoquotidiano.it/2019/01/04/trentino-lega-sospende-corsi-nelle-scuole-sulla-relazione-di-genere- vogliamo-evitare-discorsi-su-sessualita-dei-bambini/4874312/>

Bölgedeki devlet okulları, okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve LGBT konularıyla ilgili her türlü girişim üzerinde yaygın bir kontrol mekanizması oluşturmaktadır.⁶⁸

İyi uygulama: tabandan gelen direniş girişimleri

Bu hareketler, çocukları endokrinasyondan koruma iddiasıyla, LGBT gençleri - özellikle de LBQ kızları, ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler, engelli gençler ve renkli gençler gibi kesişimsel kimliklere sahip olanları acımasız saldırılara maruz bırakmaktadır. Sonuç olarak, kamu eğitim kurumları şiddet ve eşitsizliğe etkili bir şekilde karşı koyacak araçlardan yoksun kalmaktadır.

Bu zorluklara rağmen feminist hareketler, eğitimci örgütleri, sivil toplum ve LGBTİQ+ aktivistleri ittifaklarını güçlendirmekte ve aktif bir şekilde iyi uygulamalar yaratmakta ve paylaşmaktadır. Örneğin, **Romanya'da** Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Koalisyonu (kadın hakları alanında faaliyet gösteren beş sivil toplum kuruluşu tarafından oluşturulmuştur) ortaokul öğretmenleri için toplumsal cinsiyet eşitliği ve kesişimsellik üzerine bir el kitabı hazırlamıştır.⁶⁹ **İtalya'da** "Educare alle differenze" İtalyan okullarında her düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmeye kendini adanmış dernekler, STK'lar, gayri resmi kolektifler, öğretmenler ve eğitimcilerden oluşan bir ağıdır. Ağ, 2014 yılından bu yana her yıl iyi uygulamaların paylaşılması ve ortak stratejilerin geliştirilmesi amacıyla iki günlük bir konferans ve toplantı düzenlemektedir.⁷⁰

Tavsiyeler

- I. Okullarda ve eğitim ortamlarında her türlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve zorbalığı/tacizi önlemek için kesişimsel bir yaklaşım benimseyen toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTİ konularında eğitim müfredatı geliştirin ve uygulayın.
- II. Okullarda LGBTİ kimliklerini olumlayan cinsel ve ilişkisel eğitimler verin ve materyallerin engelli öğrenciler için erişilebilir olacak şekilde tasarlanmasını sağlayın.
- III. IDAHOT, Lezbiyen Görünürlük Günü gibi önemli tarihler için her seviyedeki okullarda ve üniversitelerde inisiyatifler oluşturun.
- IV. Zorbalığı önlemek, bildirmek ve derhal ele almak için danışmanlardan ve psikologlardan profesyonel destek alınmasını sağlayın.
- V. Okul psikolojik danışmanlarının ve psikologlarının LGBTİ olumlayıcı bir yaklaşım benimsemelerini ve çalışmalarında kesişimsel bir mercek kullanmalarını sağlayın.
- VI. Trans/non-binary öğrencilerin eğitim kurumlarında kendi seçtikleri isim ve cinsiyetleriyle tanınmalarını sağlayın.
- VII. Öğretmenlere toplumsal cinsiyet ve LGBTİ konularında kesişimsel bir yaklaşım içeren sürekli eğitimler verin.
- VIII. Eğitim kurumları, uzmanlar, eğitimler ve öğrenci temsilcilerinin bir araya gelerek sorunları ve stratejileri tartışmaları ve iyi uygulamaları paylaşmaları için fırsatlar sağlayın.
- IX. Okullarda ve eğitim ortamlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini ve LGBTİ kapsayıcılığını teşvik eden taban girişimlerini desteklemek için kamu finansmanı sağlayın.

⁶⁸ <https://www.ladige.it/cronaca/2023/02/11/la-destra-trentina-tira-dritto-e-avanza-la-legge-a-scuola-no-all-indottrinamento-gender-1.3423370>

⁶⁹ El kitabı, Alexandra Columban, Irina Ilisei, Dana Marțiș, Laura Grünberg, Georgiana Lincan ve Andreea Voinea'dan oluşan uzman ve araştırmacı bir ekip tarafından EGALIS projesi kapsamında hazırlanmıştır: sosyal değişim ve eğitim yoluyla toplumsal cinsiyet eşitliği ve ACTEDO Derneği'nin çabalarıyla 2023 yılında İngilizceye çevrilmiştir. Bu bağlantıdan indirilebilir: <https://ongen.ro/2023/09/01/handbook-in-english-for-teachers-integrating-gender-equality-in-the->

[classroom/](#)

70 <http://www.educarealledifferenze.it/>

VI. SAĞLIK

Sağlık alanındaki eşitsizlikler ve farklılıklar günümüzde oldukça iyi bilinmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı tıp, 1990'larda kadın ve erkeklerin farklı cinsiyet özelliklerine ve toplumsal cinsiyete bağlı farklı sağlık durumlarını ve bunlarla bağlantılı stereotipleri, ön yargıları ve ön yargıları ele almak amacıyla doğmuştur. Bu araştırma alanı, tıp biliminin tarafsız olmadığını kabul etmektedir. Modern Batı tıbbı, erkek bedeninin nötr olduğu fikrine dayanan, dolayısıyla kadınları ve toplumsal cinsiyet farklılığına sahip kişileri görünmez kılan ve onların özel ihtiyaçlarını ele almada başarısız olan, güçlü bir şekilde erilleştirilmiş bir yapıdır.⁷¹

Dünya Sağlık Örgütü, toplumsal cinsiyete dayalı tıp tanımında, kadın ve erkek sağlığını etkileyen sosyal normlar, roller ve ilişkilerin yanı sıra bu yapının toplumsal cinsiyet normlarına uymayan kişileri nasıl etkilediğini de açıkça kapsayan geniş bir toplumsal cinsiyet tanımını benimsemektedir.⁷² Bu nedenlerle, tarihsel olarak kadınlar ve doğuştan kadın olarak atanan kişiler (AFAB) sağlık alanında en ağır ayrımcılığa maruz kalanlardır ve uygun olmayan bir cinsel yönelim bu durumda ek bir baskı katmanını temsil etmektedir.

Bu genel çerçevede, aşağıdaki bölümde klinik çalışmalar, bilimsel araştırma ve klinik uygulama, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, ruh sağlığı ve tıp uzmanlarının eğitimi ile ilgili daha fazla bilgi ve somut örnekler sunulacaktır.

Görünmez ihtiyaçlar: Klinik deneylerde, bilimsel araştırmalarda ve klinik uygulamalarda LBQ kadınları

Klinik araştırmalar, farklı bakış açılarından bu çok katmanlı ayrımcılığın en iyi örneklerinden biridir. Örneğin, doğum kontrolü dışında, kadınların ve AFAB'ların sağlık durumlarının ve patolojilerinin, finansman eksikliği nedeniyle kapsamlı çalışmalarda nasıl göz ardı edildiği gösterilmiştir.⁷³ Örneğin, endometriozis ve adenomyozis gibi cinsiyete/cinsiyete özgü patolojilerin, toplumda giderek artan bir şekilde mevcut olmasına rağmen, hala bilimsel bir açıklaması veya tedavisi bulunmamaktadır. Kadınlar ve AFAB'lar klinik çalışmalarda genellikle yeterince temsil edilmiyorsa, doğumda atanan cinsiyet, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim gibi verilerin kombinasyonunu dikkate alan çok az sayıda çalışma ve bilimsel araştırma olduğu kabul edilmelidir.⁷⁴

EL*C tarafından 2020 yılında yürütülen araştırma⁷⁵ lezbiyenlerin cinsel ve toplumsal cinsiyet azınlık nüfusları içinde bile tıbbi araştırmalarda yeterince temsil edilmediğini ortaya koymuştur. Araştırmaya dahil edilmeye uygun 230 sağlıkla ilgili incelemenin sadece %8'i (19) özellikle lezbiyen, biseksüel ve diğer heteroseksüel olmayan kadınlara odaklanmıştır. Buna karşılık, %51'i (118) yalnızca gey, biseksüel ve diğer heteroseksüel olmayan erkeklerle ve %40'ı (93) da karma popülasyonlara odaklanmıştır. Ayrıca, lezbiyen kadınlarla ilgili araştırmaların ağırlıklı olarak Kuzey Amerika'da yapıldığını, Avrupa ve Orta Asya'dan çalışmaların ise nadir olduğunu gözlemlemiştir. Ortalama olarak, sağlıkla ilgili sistematik bir incelemeye dahil edilen çalışmaların yalnızca %10'u bir Avrupa ülkesinden kaynaklanmakta ve lezbiyenlerle ilgili veriler içermektedir. Bu durum, LBQ kadınları ve ikili cinsiyete sahip olmayan kişileri orantısız bir şekilde etkileyebilecek ve etkili tedavilerin ve önleyici tedbirlerin geliştirilmesini sınırlandıran, yeterince çalışılmamış birçok durum, patoloji ve risk faktörü olabileceği anlamına gelmektedir.

⁷¹ L.Schiebinger (2014), Bilimsel araştırmalar toplumsal cinsiyeti dikkate almalıdır, in Nature, 7490, 2014, 9 ss

⁷² Bakınız: https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1

⁷³ M.Evans, F.Whitehead,A.Diderichsen,A.Bhuiya,,M.Wirth (2001) Challenging Inequities in Health: from Ethics to Action, New York, 2001, 181 ss

⁷⁴ K.E.Baker,C.G.Steerd,L.Edurso (2021), Ensuring That LGBTQI+ People Count- Collecting Data on Sexual Orientation, Gender Identity, and Intersex Status, in N Engl J Med, 384, 2021, 1184-1186

⁷⁵ EL*C (2020), Lezbiyen Örgütlenmesinin Durumu ve AB ve Katılım Ülkelerindeki Lezbiyenlerin

Yaşadıkları Gerçekler

Örneğin, bazı keşifsel çalışmalar biseksüel kadınların heteroseksüel kadınlara kıyasla kronik pelvik ağrı çekmeye ve rahim ağzı kanserine yakalanmaya daha meyilli olduğunu göstermektedir.⁷⁶

Klinik uygulamalarda da ciddi eşitsizlikler mevcuttur. Mevcut araştırmalar, heteroseksüel olmayan bir yönelime ilişkin kadın düşmanlığı ve sosyal damgalamanın birleşiminin, uygunsuz merak, belirli sağlık hizmetleri ihtiyaçları hakkında bilgi eksikliği ve sağlık personeli tarafından ve sağlık hizmeti ortamlarında varsayılan heteroseksüellik ve heteronormativite dahil olmak üzere sağlık çalışanlarından zararlı veya yetersiz muameleye neden olabileceğini göstermektedir.⁷⁷ Bu durum, lezbiyenlerin cinsel yönelimlerini, bu bilgi bütüncül sağlık hizmeti almaları için etkili olsa bile açıklamalarına yol açabilir. Almanya'da **yapılan bir araştırma**, lezbiyen ve diğer heteroseksüel olmayan kadınların yalnızca %40'ının cinsel yönelimlerini doktorlarına açıkladıklarını, %11,9'unun ise muayene veya tedavi için önemli olduğunu düşüncelerine rağmen bunu yapmadıklarını ortaya koymuştur.⁷⁸ Nihayetinde bu durum, sağlık sisteminden kaçınmaya veya tamamen çekilmeye yol açabilmektedir.⁷⁹

İyi uygulama: Hollanda'da HPV taraması

2017 yılında **Hollanda** hükümeti, rahim ağzı kanseriyle ilgili tarama programında bazı yenilikler getirmiştir. Ana değişiklikler, kendi kendine numune alma kitinin kullanılmaya başlanmasını içeriyordu. Kendi kendine numune alma kiti, rahim ağzı kanseri taraması için nüfusun erişilebilirliğini artırmaya katkıda bulunmaktadır. Tarama kuruluşu, transseksüellerin ve O/X cinsiyet kaydına sahip olanların dahil edilmesini sağlamak için belirli bir programa göre davetiyeler göndermektedir.

Davetiye almaya hak kazanan kişiler, davetiye broşürü ile birlikte doğum günlerinde davetiye alırlar. Kendi kendine örnekleme yoluyla tarama testi, bir kişi tarama kuruluşundan kendi kendine örnekleme kitini talep ettiğinde başlar. Ancak 30 yaş ve 35-60 yaş arası davetlilerden davetiye yanıt vermemiş olanlara otomatik olarak kendi kendine numune alma kiti gönderilecektir. Bunu kullanarak materyali kendileri toplayabilir ve daha sonra bunu İnsan Papilloma Virüsü (HPV) testi için gönderebilirler.

Bu yeniliğin bir sonucu olarak, taramanın bazı sonuçları değişmiştir. Tespit edilen kanser öncülerinin sayısı dörtte bir oranında artmıştır. İddiaya göre, kendi kendine numune alma kiti, jinekolojik sağlık hizmetleri bağlamında sıklıkla sıkıntı ve ayrımcılığa maruz kalan LBQ kadınlar, non-binary ve translar gibi popülasyonları güvenli bir şekilde izlenmeye teşvik etmektedir.

COVID-19 pandemisi acil durumunun gösterdiği gibi, sağlık hizmetlerine erişim kriz zamanlarında daha da sorunlu olabilir. **EL*C, COVID-19'un lezbiyen yaşamı üzerindeki etkileri üzerine kapsamlı bir araştırma yürütmüş** ve bu süre zarfında sağlık sorunları söz konusu olduğunda, EL*C anketine katılanların neredeyse üçte birinin (%29) bir sağlık uzmanından randevu almakta zorluk yaşadığını ve neredeyse her dört katılımcıdan birinin (%23) özel tıbbi tedavilere (hormon tedavileri, doğurganlık tedavisi, kemoterapi, psikoterapi) erişimle ilgili sorunlar yaşadığını ortaya çıkarmıştır. 80 Daha fazla keşişime tabi katılımcılar için

⁷⁶ K.Robinson, K.Y.Galloway, S. Bewley, C.Meads (2017), Lezbiyen ve biseksüel kadınların jinekolojik durumları: sistematik inceleme ve açıklayıcı meta-analiz, Uluslararası Obstetrik ve Jinekoloji Dergisi, 3, 2017, 381-392

⁷⁷ EL*C (2022), Yutulması gereken acı bir hap. Lezbiyenler İçin Sağlık Hizmetlerinde Boşluklar ve Ayrımcılıklar

⁷⁸ K. Hirsch O, Löltgen, A. Becker (2016) Lezbiyen kadınların sağlık hizmetlerine erişimi, sağlık hizmetleriyle ilgili deneyimleri ve beklentileri Alman birinci basamak sağlık hizmetlerinde pratisyen hekimlere karşı. BMC Fam Pract. 2016;17:1-9.

⁷⁹ M.B, Wells, S.N. Lang (2016). İskandinav çocuk sağlığı alanında aynı cinsiyetten annelerin

desteklenmesi: cinsiyet eşitliği en yüksek ülkelerin sistematik bir literatür taraması ve meta-sentezi. J Clin Nurs. 2016;25:3469-83.

⁸⁰ EL*C (2021): Bir Yaşam Biçimi Olarak Direniş: COVID-19 Pandemisi boyunca lezbiyen yaşamları

sağlık hizmetlerine erişim daha da zor olmuştur. Trans katılımcılar vakaların %35,5'inde (trans olmayan katılımcıların %27'sine karşılık) genel sağlık hizmetlerine ve %35'inde (trans olmayan katılımcıların %19,6'sına karşılık) özel tedavilere erişimde zorluklar yaşamıştır. Engelli olmak da sağlık hizmetlerine erişimi kısıtlayan önemli bir faktördür. Engelli lezbiyenlerin çoğunluğu (%55) genel sağlık hizmetlerine erişimde (engelli olmayan katılımcıların %27'sine karşılık) ve özel tıbbi tedavilere erişimde (engelli olan katılımcıların %50'sine karşılık engelli olmayan katılımcıların %21'i) zorluklar yaşamıştır.

Yukarıda belirtilen verilerin de gösterdiği gibi, sağlık sistemlerindeki gerçek engeller ve güvensizlik, kesişen ek ayrımcılık biçimlerine maruz kalan LBQ kadınlar için daha da yüksektir. Siyah, Yerli ve Renkli İnsanlar (BIPOC) ve göçmen lezbiyenler, benzersiz ancak yeterince araştırılmamış hassasiyetlerle karşı karşıyadır.⁸¹ Örneğin, veri eksikliği, Avrupa'da Kadın Sünneti (FGM) ile yaşayan lezbiyenlerin ve transların özel sağlık ihtiyaçlarını gizlemektedir.⁸² Dahası, trans lezbiyenler, yanlış cinsiyetlendirilme veya transseksüel sağlık konularında farkındalığı olmayan uygulayıcılarla karşı karşıya kalma gibi benzersiz ayrımcılık deneyimleriyle karşı karşıya kalmaktadır. LBQ⁸³ kadınlar ve engelli ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler, sağlık hizmetlerinde düşük standartlara ve özellikle jinekolojik ve cinsel sağlık hizmetlerine yetersiz erişime maruz kalmaktadır.⁸⁴

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı

Araştırma ve klinik uygulamalardaki zorluklar, LBQ kadınların ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireylerin cinsel sağlık ve üreme sağlığı incelendiğinde daha da belirgin hale gelmektedir. **FRA 2023 LGBTİ Anketine** göre, natrans (trans olmayan) kadınların %49'u ve trans kadınların %30'u cinsel sağlık hizmetlerini kullanırken veya bu hizmetlere erişmeye çalışırken zorluk yaşadıklarını bildirmiştir. Finlandiya'da lezbiyen ve biseksüel kadınların deneyimleri üzerine yapılan nitel bir çalışmanın katılımcıları, sağlık sistemini heteronormatif olarak nitelendirmiştir.⁸⁵ Bu tutum, cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı ile birlikte cinsellik ve üreme alanında önemli bir etkiye sahiptir. Lezbiyenlerin cinselliğine ilişkin çarpık inançlar ve stereotipler, lezbiyenleri, özellikle cinsel davranışların özellikle ilgili olduğu ortamlarda, sağlık sistemlerine erişimlerini olumsuz yönde etkileyen lesbofobik jinekolojik şiddet ve ayrımcılık biçimlerine maruz bırakmaktadır.

Dahası, sağlık çalışanları kendilerine başvuran LBQ kadınlara bile yanlış veya eksik tıbbi bilgi verebilmektedir. Örneğin, bazı sağlık çalışanları ve lezbiyen topluluklar arasında yaygın bir efsane ve yanlış kanı, yalnızca kadın ve/veya AFAB cinsel partneri olan kadınların HPV enfeksiyonu ve dolayısıyla rahim ağzı kanseri riski altında olduklarıdır.⁸⁶

⁸¹ L.T. Dean, N. Greene, M.A. Adams, S.R. Geffen, J. Malone, K. Tredway ve diğerleri (2021) Siyah ve Beyazın Ötesinde: ABD'li kadınlar arasında meme kanseri taramasından sonra sağlık sistemine güvensizliğe katkıda bulunanlar olarak ırk ve cinsel kimlik. *Psiko Onkoloji*. 2021;1-6. N. Greene, J. Malone, M.A. Adams, L.T. Dean, T. Poteat (2020). "Burada bir karmaşa var": Siyah cinsel azınlık kadınları ile meme kanseri taraması ve bakımı için sağlık hizmeti sağlayıcıları arasındaki etkileşimlerin araştırılması. *Kanser*. 2020;127:74-81. J. Malone J, Snguon S, L.T. Dean, M.A. Adams, T. Poteat (2021). Siyah cinsel azınlık kadınlar arasında meme kanseri taraması ve bakımı: 1990'dan 2017'ye kadar olan literatürün kapsamlı bir incelemesi. *J Women's Heal*. 2019;28:1650-60. Florquin, S (2021).

⁸² Besoins et demandes en matière de santé et droits sexuels et reproductifs des femmes concernées par les mutilations génitales féminines en Région de Bruxelles-Capitale, Rapport du diagnostic communautaire mené dans le cadre du Réseau bruxellois contre les MGF. Bruxelles, Ed : GAMS Belgique. <http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/20210531-SCMGF-DIAGNOSTIC-FR-VF-2.pdf>

⁸³ Meads, Hunt, Martin, Varney. Birleşik Krallık'ta cinsel azınlık kadınlarının sağlık hizmetleri deneyimlerine ilişkin sistematik bir inceleme. *Int J Environ Res Public Health*. 2019;16:3032.

⁸⁴ Eliason, Michele J., Marty Martinson ve Rebecca M. Carabez. "Cinsel azınlık kadınlar arasında engellilik: Görünmez bir nüfustan tanımlayıcı veriler." *LGBT health* 2.2 (2015): 113-120.

⁸⁵ Soinio JII, Paavilainen E, Kylvä JPO. Lezbiyen ve biseksüel kadınların sağılık hizmetleri deneyimleri: "'Koca' demeyin, 'eş' deyin." J Clin Nurs. 2020;29:94-106.

Bu durum, lezbiyenlerin cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara yakalandıklarında veya servikal anomali öyküsü bildirdiklerinde bile test ve muayene yaptırmamalarının tavsiye edilmesine neden olmaktadır. **İsveç'te yapılan bir çalışma**, kadınlarla seks yapan kadınların jinekolojik muayeneler ve rahim ağzı taraması konusunda daha az deneyime sahip olduğunu göstermiştir. Yine de, bu kadınların beşte birinden fazlası bir zamanlar cinsel yolla bulaşan bir enfeksiyon kapmış ve %12,6'sı servikal anomali öyküsü bildirmiştir.⁸⁷

Dahası, hem ikili cinsiyet sisteminde olmayan hem de transmaskülenler ve trans kadınlar, sırasıyla rahim ağzı kanseri ve prostat kanseri için tarama ve önleme programlarının dışında kalma riski altında olabilirler. Aslında, birçok ülke tarafından rapor edildiği üzere, ulusal sağlık sistemleri yasal cinsiyet tanınmasından sonra bu tür ihtiyaçları karşılamada başarısız olmaktadır. Örneğin, **İtalya'daki** Yüksek Sağlık Kurumu'nun yakın tarihli bir raporu, cisgender kadın nüfusunun %79'una kıyasla transmaskülen nüfusun yalnızca %20'sinin servikal taramaya gittiğini göstermiştir.⁸⁸

Daha önce de belirtildiği üzere, LBQ kadınların ve AFAB'ların üreme ihtiyaçları genellikle göz ardı edilmektedir. Bu durum, transmaskülen/ ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler için ovosit koruma ve trans kadınlar için sperm koruma da dahil olmak üzere, translar için doğurganlığın korunmasına yönelik sistematik bir yaklaşımın eksikliğinde özellikle belirgindir. Benzer şekilde, birçok EL*C üyesi kürtaja erişmeye çalışan LBQ kadınlara ve AFAB'lara yönelik kısıtlamalar ve ayrımcılık olduğunu bildirmiştir.

Önemli Nokta: Slovenya'da lezbiyenlere yönelik jinekolojik ayrımcılık

2023 yılında **Slovenya'da** Ombudsman, ülke dışında (Avusturya'da) tüp bebek tedavisi gören lezbiyen bir kadının, kendisine tıbbi destekli üreme sonrası bakım sağlamayı reddeden bir doktor tarafından ayrımcılığa uğradığını tespit etmiştir.⁸⁹

Doktor bu eylemini, daha sonra Slovenya Tabipler Birliği tarafından reddedilen sözde vicdani ret hakkı ile gerekçelendirdi. Doktor özellikle, yurtdışında IVF uygulanan eşcinsel hastalara hizmet vermeyi reddetmenin meşru olduğunu iddia etmiştir. Tabipler Birliği ve onun Yasal ve Etik Konular Komitesi, vicdani ret talebini ayrımcı niteliği nedeniyle reddetti. Kararda, cinsel yönelime dayalı ayrımcılık yapıldığı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği tespit edildi. Kararda şu ifadeler yer verilmiştir: "Sağlık hakkı, insan haklarının önemli bir parçası ve anayasal bir değerdir. Tüp bebek sürecinde olan lezbiyen hastaların tıbbi tedaviden mahrum bırakılması kabul edilemez. Sağlık hizmetleri, cinsiyet ve cinsel yönelim gibi kişisel durumlarından bağımsız olarak herkes için erişilebilir olmalıdır."

Ruh sağlığı

LBQ kadınları ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyleri özellikle ilgilendiren bir diğer konu da ruh sağlığıdır. Ruh sağlığı çok cinsiyetli bir konudur ve ayrıca azınlık stresi ile bağlantılı olarak⁹⁰,

⁸⁶ Ranstetter AJ, McRee A-L, Reiter PL. Ulusal bir örneklem arasında insan papilloma virüsü enfeksiyonunun korelasyonları cinsel azınlık kadınları. J Women's Heal. 2017;26:1004-11.

⁸⁷ Moegelin L, Nilsson B, Helström L. İsveç'teki lezbiyen ve biseksüel kadınlarda üreme sağlığı. Acta Obstet Gynecol Scand. 2010;89:205-9.

⁸⁸ ISS (2022), Studio sullo stato di salute della popolazione transgender adulta in Italia

⁸⁹ https://zagovornik.si/ginekologinja-diskriminirala-pacientko-zaradi-spolne-usmerjenosti/?fbclid=IwAR3htPe8xpSxc1FNH3jXrNUbkfXCe_6sGOaFg0Z6NNHaiyaKxWhRP_-Z0

⁹⁰ "Azınlık stresi" kavramı, V.R. Brooks'un Minority stress and lesbian women (Lexington Books, Lexington, Mass, 1981) adlı kitabından başlayarak sosyolojik ve psikolojik çalışmalarda geliştirilmiştir. Kitap, damgalanmış bir azınlık grubunun üyeleri olarak lezbiyenlerin karşılaştığı benzersiz stres faktörlerini ve zorlukları araştırmıştır. Bu kavram daha sonra ırk, etnik köken, din ve engellerin yanı

sıra CYCK'ya dayalı azınlık faktörlerini de içerecek şekilde genişlemiştir.

LBTIQ+'lar için güçlü bir endişe faktörüdür. **EL*C, 2021** yılında **Avrupa ülkelerinde yürütülen çalışmalardan elde edilen verilerin bir araya** getirildiği bir **meta-analiz** gerçekleştirmiş ve Avrupalı lezbiyenlerin heteroseksüel kadınlara kıyasla (yaşam boyu intihar düşüncesi açısından %41 ve yaşam boyu intihar girişimi açısından %17) intihar açısından yüksek risk taşıdığını ortaya koymuştur (yaşam boyu intihar düşüncesi açısından %17 ve yaşam boyu intihar girişimi açısından %4).⁹¹ Ruh sağlığı söz konusu olduğunda bir diğer önemli husus, birçok ülkede lezbiyen akrabalık ve ailelerin yasal olarak tanınmamasının etkisidir. Veriler, bu tür durumların hem çiftin/ailenin üyeleri hem de çocukları⁹³ üzerinde ciddi sonuçları olduğunu göstermektedir.⁹²

Bu noktalardan hareketle, lezbiyenlerin heteroseksüel kadınlara kıyasla ruh sağlığı sorunları yaşama konusunda belirli veya daha yüksek risklerle karşı karşıya olduğu göz önüne alındığında, konuya bilimsel ilgi ve duyarlılık eksikliğini fark etmek özellikle endişe vericidir.⁹⁴ Bu konuda daha fazla araştırma ve kamu politikası müdahalesine acilen ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte, rapor edilen ciddi ruh sağlığı sorunları (en azından kısmen) ayrımcılık deneyimleri, kişinin cinsel yönelimi hakkında olumsuz içselleştirilmiş düşünceler veya kişinin cinsel yönelimini ve cinsiyet ifadesini gizlemek zorunda kalması,⁹⁵ ve günlük cinsiyetçi ve kadın düşmanı ayrımcılık gibi sistemik lesbofobinin psikolojik sonuçları ile açıklanabilir. Bu anlamda, uygulayıcıların birbiriyle bağlantılı bu tür eşitsizliklerin sistemik kökenlerine ve bunların LBQ kadınları üzerindeki etkilerine odaklanan eğitimleri kilit önem taşıyacaktır.

Tıbbi uygulayıcıların eğitimi

Önceki paragraflarda vurgulanan sorunların çoğu, her düzeydeki tıp pratisyenlerinin toplumsal cinsiyete dayalı tıp yaklaşımı ve CYCK konularında hem tıbbi/klinik hem de ilişkisel açıdan yeterince eğitilmemiş olmasıyla ilgilidir.

Bu durum özellikle trans sağlığı söz konusu olduğunda daha da belirginleşmektedir. Anketimiz, **Hırvatistan'da** translara yeterli tıbbi bakım sağlamak üzere eğitim almış yalnızca birkaç tıp uzmanının bulunduğunu ve bunların da yalnızca başkent Zagreb'de olduğunu ortaya koymuştur. Trans konusunda bilgili birkaç ürolog ve jinekolog, bir endokrinolog bulunmaktadır, hiçbir doktor "bottom ameliyatları" yapmamaktadır, yalnızca bir cerrah özel bir klinikte "top ameliyatları" yapmaktadır. Elbette bu durum kırsal bölgelerde yaşayan ve daha az ekonomik kaynağa sahip olan transları orantısız bir şekilde etkilemektedir.

Üniversite müfredatı genellikle toplumsal cinsiyet yaklaşımlarını içermemekte ya da benzer bir eğitim varsa bile zorunlu olmamaktadır., Aynı şey sürekli eğitim kursları için de söylenebilmektedir. Şu anda Avrupa'da doktorlar ve sağlık personeli LBQ kadın sağlığı konularında sadece kısmen eğitilmiştir. Bununla birlikte, STK'lar, kolektifler ve gayri resmi gruplar tarafından yönetilen ve çoğu zaman queer doktorların da dahil olduğu birçok ilginç (ancak sistemik olmayan) girişim vardır.

⁹¹ EL*C (2020). AB ve katılım ülkelerindeki lezbiyen örgütlenmesinin durumu ve lezbiyenlerin yaşadıkları gerçeklikler <https://europeanlesbianconference.org/the-state-of-lesbian-organising-a-groundbreaking-research/>

⁹² Siegel M, Assenmacher C, Meuwly N, Zem, Martina (2020). Aynı Cinsiyetten Ebeveynlere Sahip Aileler için Yasal Savunmasızlık Modeli: Karma Yöntemler Sistemik Bir İnceleme ve Teorik Entegrasyon Cephesi. Psychol. 12:644258.

⁹³ Bos, H. M., Gartrell, N. K., van Balen, F., Peyser, H., & Sandfort, T. G. M. (2008). Planlı lezbiyen ailelerdeki çocuklar: Amerika Birleşik Devletleri ve Hollanda arasında kültürler arası bir karşılaştırma. American Journal of Orthopsychiatry, 78(2), 211-219

⁹⁴ Plöderl M, Tremblay P. Cinsel azınlıkların ruh sağlığı. Sistemik bir gözden geçirme. Int Rev Psychiatry. 2015;27:367-85. Lick DJ, Durso LE, Johnson KL. Cinsel azınlıklar arasında azınlık stresi ve fiziksel sağlık. Perspect Psychol Sci. 2013;8:521-48.

⁹⁵ Meyer IH. Lezbiyen, gey ve biseksüel popülasyonlarda ön yargı, sosyal stres ve ruh sağlığı: Kavramsal sorunlar ve araştırma kanıtları. Psychol Bull. 2003;129:674-97

İyi uygulama: İspanya, Fransa, Belçika, Hollanda ve İsviçre'de toplum temelli hizmet

Avrupa'da birçok lezbiyen ve queer derneği, cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanındaki boşlukları doldurmak amacıyla toplum temelli iyi uygulamalar geliştirmektedir.

Örneğin, her iki proje de "Tomber la coulottes"⁹⁶ ve **Fransa'da** "Salud integral de la mujeres diversas"⁹⁷ **İspanya'daki** Fundacion 26 Diciembre'nin "lezbiyenlerin sağlığı ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların önlenmesi hakkında bilgi yaymayı amaçlamaktadır.

"GotoGyneco" projesi⁹⁸ **Belçika'daki** dernek, LBQ kadınların jinekolojik sağlıkla, özellikle de cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla ilgili katılımlarını artırmayı amaçlamaktadır. Derneğin bilgilendirici kampanyalar gibi birçok faaliyeti var, ancak asıl çabası lezbiyen topluluklar ve sağlık profesyonelleri arasındaki boşluğu doldurmak. Örneğin, olumlu ve kapsayıcı bakım sağlama konusunda eğitilmiş jinekolog ve sağlık uzmanlarından oluşan bir veri tabanı ve ayrıca özel eğitim kursları oluşturmuş ve sunmaktadırlar.

Queer tıp pratisyenleri tarafından yönetilen ve merkezi **Hollanda'da** bulunan Queer'leri Tedavi edin, ⁹⁹ adlı STK, LGBTİ konularında farkındalığı artırmak ve bakım ortamlarında iyi uygulamalar oluşturmak amacıyla, sağlık çalışanları için araç setleri ve eğitim materyalleri de dâhil olmak üzere çeşitli projeler yürütmektedir.

İsviçre'de bir grup doktor şu anda birinci basamak hekimleri ve sağlık personeli için Fransızca kurs modülleri geliştirmektedir. Bu çevrimiçi sürekli eğitim kursları, 2025 yılında LOS-İsviçre Lezbiyen Örgütü adlı STK tarafından Almancaya çevrilecektir. Bu eğitim ve sürekli eğitim modülleri üniversiteler tarafından tanınmakta ve akademik krediler için uygun bulunmaktadır.

Tavsiyeler

- I. LBQ kadınlarla ilgili araştırma ve veri toplama faaliyetlerini, özellikle de kadın ve/veya LGBTİ'lerin sağlığına ilişkin çalışmalarda, özel anket maddeleri ekleyerek ve LBQ kadınlar için ayrıştırılmış verileri raporlayarak iyileştirin.
- II. LBQ kadın sağlığına odaklanan, sağlık hizmetlerine erişimin önündeki engelleri, cinsel sağlık ihtiyaçlarını ve ruh sağlığı eşitsizliklerini (ör. cinsel sağlık ihtiyaçları, artan ruh sağlığı hassasiyetleri) ele alan araştırmalar için ulusal ve uluslararası kuruluşlardan özel fon sağlayın.
- III. Sadece titiz değil, aynı zamanda kapsayıcı, kesişimsel ve toplum için faydalı bir araştırma yürütmek için araştırma döngüsü boyunca lezbiyen liderliğindeki kuruluşların ve toplum uzmanlarının dahil edilmesini sağlayın.
- IV. Özellikle kesişimsel ayrımcılığın LBQ kadınlar (örneğin yaşlı lezbiyenler, transseksüel lezbiyenler, BIPOC lezbiyenler, göçmen lezbiyenler ve sığınmacı veya mülteci statüsüne sahip lezbiyenler) üzerindeki etkilerini ve bu çok katmanlı ayrımcılığın sağlık hizmetlerine erişim ve belirli sağlık eşitsizlikleri üzerindeki etkisini anlamayı amaçlayan araştırma projelerini teşvik edin ve destekleyin.
- V. LBQ kadınları, non-binary ve translar için yardımcı dölleme, yumurta ve spermlerin saklanması ve IVF süreçlerine eşit erişimi garanti altına alın.
- VI. Tıp meslekleri arasında LBQ kadınlara ve ikili cinsiyete sahip olmayan bireylere yönelik önyargı ve kalıp yargılarla mücadele ederek,

⁹⁶ <https://www.sos-homophobie.org/informer/ressources/tomber-la-culottes-2>

⁹⁷ <https://www.fundacion26d.org/en>

⁹⁸ <https://gotogyneco.be/projet/>

⁹⁹ <https://www.treatitqueer.org/>

- önleyici sağlık hizmetlerinin (kanser taramaları gibi) LBQ kadınlar ve ikili cinsiyete sahip olmayan bireyler için ayrımcılık olmaksızın tam olarak erişilebilir olmasını sağlayın.
- VII. Lezbiyen sivil toplum örgütlerinin doğrudan katılımı ve liderliği ile LBQ kadınların ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireylerin sağlıklarına ilişkin özel ihtiyaçlar konusunda sağlık çalışanlarına zorunlu eğitim sağlayın.
- VIII. Toplumsal cinsiyete dayalı tıp, LBTI sağlığı ve kesişimsellik konularında, güvenli ve sıcak bir ortam için dil ve klinik iyi uygulamalara dikkat ederek, her düzeydeki tüm tıp pratisyenleri için üniversite müfredatı geliştirmek ve uygulayın.
- IX. Lezbiyen sivil toplum örgütlerinin halk sağlığı ve sağlık hizmetlerine ilişkin politikalarda ve politika oluşturma süreçlerinde görünürlüğünü, katılımını ve temsilini güçlendirmek ve artırın.
- X. LBQ kadınları ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyleri etkileyen sağlık hizmetlerine erişim açıklarını ve belirli sağlık eşitsizliklerini ele alan toplum temelli girişimler için sürekli finansman sağlayın.

VII. BARINMA

Barınma, LBQ kadınları için yaşamları boyunca önemli bir endişe kaynağıdır. BM'ye göre dünya genelinde kadınlar barınma ile ilgili pek çok konuda cinsiyete dayalı ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu deneyim genellikle cinsel yönelim ve diğer kesişen kimlikler gibi diğer faktörlerle daha da kötüleşmektedir.¹⁰⁰

Örneğin, **yaşlı lezbiyenler üzerine yapılan 2023 EL*C araştırmasına** göre, **yaşlı lezbiyenler** için konuta erişim özellikle acil bir sorundur.¹⁰¹ Avrupa bölgesinde durum farklıdır ve aynı zamanda emeklilik seviyeleri, mülk sahipliğine erişim ve özel veya yarı özel kiralık mülklere erişim gibi genel sosyo-ekonomik koşullarla da bağlantılıdır. **Yunanistan** ve **Macaristan** gibi ülkelerde, genel yoksulluk nedeniyle konut durumu endişe vericidir. Ayrıca, kentsel konut krizinin daha da kötüleştiği **Almanya'da**, yaşlı lezbiyenler özellikle büyük şehirlerde kiralar arttıkça evlerini kaybetme korkusu yaşamaktadır. Benzer bilgiler **İspanya'dan** görüşülen kişiler tarafından da paylaşılmıştır: Madrid'de Fundacion 26D, düşük emekli maaşları nedeniyle güvencesiz bir ekonomik durumla karşı karşıya kalan yaşlı lezbiyen vakalarını kaydetmiştir. Bazı ülkelerde, örneğin **İtalya'da**, özel mülk sahipliğine genel erişim olsa bile barınma durumu bir sorun olabilmektedir. LBQ kadınlar ayrıca ailelerin reddetmesi ve özel mülk sahipliğinin evliliğe bağlı olmasıyla ilgili benzersiz zorluklarla da karşılaşabilmektedir. Lesbofobik, bifobik ve transfobik ailelerde lezbiyenler aile mülkünde kalma imkânını kaybedebilmektedir.

Yaş ve barınma ile ilgili bir diğer ilginç nokta da LBQ kadınların heteronormativite ve özel ihtiyaçları konusunda farkındalık eksikliği yaşayabilecekleri bakım tesisleriyle ilgili olanıdır. Bu durum, yaşlı lezbiyenlerle ilgili aynı EL*C araştırması çerçevesinde yaşlı lezbiyenlerin yaşları, cinsiyetleri, cinsel yönelimleri, ırkları ve/veya cinsiyet kimlikleri nedeniyle çoklu ve kesişen ayrımcılık biçimleriyle karşı karşıya kaldıklarını düşünen **AGE Platformu** (AB düzeyinde aktif bir ağ) tarafından da teyit edilmiştir. Kuruluş, yaşlı yurtlarında ve bakım tesislerinde çoğunlukla diğer sakinler tarafından gerçekleştirilen ayrımcılık ve şiddet vakalarına tanık olduklarını paylaşmıştır.

Barınma meselesi, aile içi, ev içi veya yakın partner şiddeti durumlarından kaçmaya çalışan tüm LBQ kadınları için son derece somuttur. Genellikle, sığınma evleri ve tesisler toplumsal cinsiyet ve CYCK konularında özel becerilere sahip değildir, heteroseksüel normatif ortamları yeniden yaratır ve uygulamaları ve kuralları ayrımcı olabilir. Bu da güvenlik ve koruma arayan LBQ kadınların daha fazla ayrımcılık ve şiddet yaşamasına neden olmaktadır.¹⁰²

Örneğin, **Hırvatistan'daki** EL*C üyeleri tarafından, ülkede bulunan sığınma evlerinin çoğunun Katolik Kilisesi tarafından yönetildiği bildirilmiştir. Korunmaya muhtaç biseksüel lezbiyen ve trans kadınların bunun dışında bir seçeneği bulunmamakta ve sıklıkla dini, lesbofobik ve transmizojinist ayrımcılık ve şiddete maruz kalmaktadırlar. Çoğu zaman lezbiyen örgütleri ve STK'lar LBQ kadınlara güvenli yerler sağlamak için kendi destek sistemlerini organize etmektedir. Örneğin, Ukrayna'da Insight adlı STK, partneri ve kedisine birlikte kamuya açık bir sığınma evine kabul edilmek isteyen lezbiyen bir kadının vakasını rapor etmiştir. Başvurusu devlet sığınma evi tarafından reddedildi çünkü kadın ve partnerinin cinsel yönelimleri nedeniyle orada yaşayan diğer insanlar tarafından istismar edileceğinden korkmaktadırlar. STK şunları bildirmiştir:

¹⁰⁰ OHCHR (2012), Kadınlar ve Yeterli Barınma Hakkı
https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/WomenHousing_HR.PU_B.11.2.pdf

¹⁰¹ EL*C (2023): Görünmeyi görünür kılmak, yaşlı lezbiyenlerin yaşadıkları deneyimlerin ilk analizi.

¹⁰² Örneğin, LBT kadınlara ilişkin İstanbul Sözleşmesinin uygulanmasına ilişkin araştırma kapsamında paylaşılan bilgiler için bkz: Mestre i Mestre R., De Vido S., EL*C (2024): İstanbul Sözleşmesini Lezbiyenleştirmek. LBT Kadınları Koruma Sözleşmesinin Uygulanması Üzerine Araştırma

kamu barınağının koordinatörü ile bir görüşme yaptı. STK aradı ve "burada yaşayan normal insanlarımız var", "burası böyle insanlar için bir yer değil" diyerek bir çözüm sunmasını istedi.

Barınma ile ilgili durum, cinsel yönelimleri ve/veya cinsiyet kimlikleri nedeniyle kendi ülkelerinde zulme uğrayan LBQ mülteciler ve sığınmacılar için de çok önemlidir. Mülteciler ve sığınmacılar, vardıkları ülkede, çoğu zaman, toplumun genelinde var olan transfobi ve lesbofobinin yanı sıra, iltica sistemi ve menşee toplulukları içinde de bu tür baskı biçimleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, LBQ kadınlar özellikle savunmasız durumdadır. Sokaklarda yaşayan veya güvencesiz barınma koşullarında bulunan lezbiyen mülteciler veya sığınmacılar daha fazla saldırı riskine maruz kalırken, cinsel yönelim ve/veya cinsiyet kimliği, bir sığınma evinde yer bulmayı başaranlar için bir izolasyon faktörü haline gelebilir. Bu kişilerin durumu, eğitimin yanı sıra yolculuklarının özgünlüğünü dikkate alan kabul ve barınma düzenlemeleri gerektirmektedir.¹⁰³

Bu kişilerin çoğu, göç yolculukları sırasında, ister ayrıldıkları ülkede (zorla evlendirme, sohbet terapileri), ister onları varış ülkesine getiren yolculuk sırasında ("düzeltici" tecavüzler gibi) şiddete (ve özellikle cinsel şiddete) maruz kaldıkları için, karma olmayan barınma çözümlerinin sağlanması çok önemlidir. **İtalya** ve **Fransa**'daki EL*C üyeleri, bu şiddete maruz kalmış çok sayıda LBQ mülteci ve sığınmacıya destek verdiklerini bildirmiştir.

İyi uygulama: tabandan gelen lezbiyen grubu "Front d'Habitat Lesbien"

FHL¹⁰⁴ Fransa'da, güvencesiz durumdaki lezbiyen ve trans göçmenlere uygun barınma/konut ve onurlu bir yaşama erişim sağlayan tabandan gelen bir lezbiyen grubudur. FHL, 2021 yılında bir grup aktivistin COVID-19 pandemisi sırasında lezbiyen ve trans göçmenler için yaşam koşullarının ne kadar kötüleştiğini fark etmelerinin ardından doğmuştur. Projenin temel amacı, sakinleri Fransa'da yerleşik hale gelmeleri ve çalışmaya başlamaları için güçlendirmek ve nihayetinde sosyal veya özel sektörde bağımsız konutlar sağlamaktır. Ayrıca FHL, konaklama sektörü profesyonelleri arasında kadınların ve toplumsal cinsiyet azınlıklarının özel ihtiyaçları konusunda farkındalık yaratmak için çalışmaktadır.

İlk hedefleri olarak, Paris Belediyesi'nden aldıkları düşük maliyetli kredi sayesinde Paris'te üç dairesel bir apartman dairesi olan "Une chambre à soi"yi açtılar. Daire, genel konaklama yapılarında ve mülteciler için Ulusal Kabul Sisteminde cinsel yönelimleri nedeniyle ayrımcılığa uğrayan lezbiyen mültecilere ev sahipliği yapmaktadır. FHL, kalacak bir yerin yanı sıra, haftalık olarak yerinde bulunan trans lezbiyen bir sosyal hizmet uzmanından sosyal ve psikolojik bakımın yanı sıra sosyal haklar ve istihdamla ilgili idari prosedürlerde sakinlere destek sunmaktadır. Güvenli bir ağ oluşturmak, izolasyonla mücadele etmek ve sakinlerin özgüvenlerini ve genel ruh sağlıklarını artırmaya katkıda bulunmak amacıyla lezbiyen ve queerler için sosyal faaliyetler önerilmekte ve dernek gönüllüleriyle birlikte organize edilmektedir. Başlangıçtan bu yana, ev her biri 12-18 aylık dönemler için 8 lezbiyen mülteciye ev sahipliği yaptı; daha sonra tüm sakinler kendi konaklama yerlerine erişmeyi başarmışlardır.

FHL, FHL sosyal hizmet uzmanlarının sosyal haklar, barınma ve sağlıkla ilgili potansiyel sıkıntı durumlarında lezbiyen ve translara destek verdiği bir gündüz bakım merkezi düzenlemektedir. Bugüne kadar 25 LBQ mülteciyi desteklemişlerdir.

¹⁰³ Danisi, C., Dustin, M., Ferreira, N., Held, N. (2021). Barınma ve Konaklama. İçinde: Queering Asylum in Europe. IMISCOE Araştırma Serisi. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69441-8_8

¹⁰⁴ <https://www.helloasso.com/associations/front-d-habitat-lesbien-fhl>

Tavsiyeler

- I. Toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet ifadesi, engellilik, ırk, sosyo-ekonomik eşitsizlikler, yaş ve diğerleri gibi kesişen faktörlere odaklanarak LBQ kadınlarının barınma deneyimleri hakkında kapsamlı veri toplayın.
- II. LBQ kadınlarına yeterli konut sağlamayı amaçlayan toplum temelli hizmetleri desteklemek için kamu fonu tahsis edin ve LBQ şiddet mağdurları için sığınma evlerinin oluşturulmasını destekleyin.
- III. Mevcut yapılarda ve sığınma evlerinde çalışan personele ve sosyal hizmet görevlilerine toplumsal cinsiyet ve CYCK konularında eğitim verin.
- IV. Sığınmacı sistemine toplumsal cinsiyete ve LGBTİ'lere duyarlı bir bakış açısının dahil edin.
- V. LBQ göçmenleri için uygun ve güvenli çözümler sağlayın ve sosyal hizmet uzmanlarını bu doğrultuda eğitin.
- VI. Özellikle hassas durumdaki LBQ kadınlarının yanı sıra tarihsel olarak ötekileştirilmiş gruplara mensup LBQ kadınları için kapsayıcı konut çözümleri oluşturmak üzere devlet kurumları, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve özel sektör konut sağlayıcıları arasında ortaklıklar kurun.

VIII. SPOR

Spor, LBQ kadınları için eşitsizliğin yanı sıra bir güçlenme alanıdır. Genel olarak spor, insan haklarına saygı gösterilmesi açısından önemli bir arena olma potansiyeline sahiptir, ancak şu anda kadın düşmanı, cinsiyetçi, lesbofobik, transfobik ve interseksfobik bir kültürün etkisi altındadır. Kadınlar ancak 20. yüzyılın başlarında modern Olimpiyatların ortaya çıkmasıyla elit sporlara katılmaya başlamışlardır ve o zaman bile katılımları başlangıçta cinsiyetleri için 'uygun' görülen disiplinlerle sınırlı kalmıştır.

Bu çerçevede kadın sporcular, genellikle evrensel sportif erkeklik imajıyla karşılaştırmalı olarak algılanan kendi kimliklerini yaratma mücadelesi vermektedir. Bu aynı zamanda sporun sosyal kurumunun toplumsal cinsiyetin doğal bir kategori olarak inşa edilmesinde kilit rol oynamasıyla da bağlantılıdır. Sonuç olarak spor, keskin toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyete uyumsuzluk, uyumsuz cinsel yönelim ve ırksal ön yargı baskılarının LBQ kadınları üzerinde özellikle zararlı etkilere sahip olduğu bir savaş alanı haline gelmektedir.

Bu durum, LGBTI kadınların sporda karşılaştıkları çeşitli ayrımcılık ve engellerde kendini göstermektedir: yetersiz finansman, altyapı eksikliği, sözde "kadınısı" sporlara yönlendirilme baskısı, ücret farklılıkları, taciz, zorbalık, izolasyon, fiziksel şiddet,¹⁰⁵ ve zararlı uygulamalar.

Sporda görünürlük ve sessizlik kültürü

Her ne kadar LGBTI elit sporcuların sayısı giderek artıyor olsa da,¹⁰⁶ lezbiyen düşmanlığı ile sıkı sıkıya ilişkili olan "sessizlik kültürü" LBQ sporcular için hala somut bir olgudur. Sporda LGBTI kadınlara ilişkin 2021 tarihli bir raporda vurgulandığı üzere,¹⁰⁷ LBQ sporculara, sporun itibarını zedelememek ve belirli sporları kadınlar için uygunsuz gören cinsiyete dayalı ve lezbiyen düşmanı klişeleri doğrulamamak için kimliklerini gizlemeleri yönünde baskı yapılmaktadır. Bu durum genellikle ailelerin kızlarının "fazla erkeksi" olduğu düşünülen ya da gençleri olumsuz etkileyebilecek "lezbiyen ortamlar" olarak bilinen sporlara katılmasına izin vermek istemediği amatör ya da gençlik sporlarında başlamaktadır. 2019 yılında, daha sonra İtalyan Gazeteciler Birliği tarafından cezalandırılan bir **İtalyan** spor gazetecisi, kadın futboluna ilişkin bir dizi açıklamada bulunmuş ve bu sporu "Lezbiyen bölgesi" olarak nitelendirmiştir.¹⁰⁸

Elbette bu çok yaygın lezbiyen düşmanı tutum, insanları insan hakları ihlallerine karşı daha savunmasız hale getiren bir kısır döngü içinde, açılma konusunda cesaretlerini kırmaktadır. Buna sadece taciz ve nefret söylemi değil, aynı zamanda açıkça ayrımcı uygulamalar da dahildir. 2015 yılında, tanınmış bir **İtalyan** voleybol antrenörü ve lezbiyen olduğunu açıklayan Manuela Benelli, sözleşmesinde oyuncuların "rahatsız etmemesini" gerektiren bir madde bulunduğunu, ancak erkek antrenörlerin sözleşmelerinde bu tür maddelerin bulunmadığını bildirmiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁵ EGLSF, EL*C, ILGA-Europe, OII Europe, TGEU (2021), Sporda LGBTI kadınlar: şiddet, ayrımcılık ve yaşanmış deneyimler

¹⁰⁶ OUTSPORT'a göre Tokyo 2020 Olimpiyatlarında 186 sporcu kendini LGBTİ olarak beyan etmiştir ki bu sayı Rio Olimpiyatlarından üç kat daha fazladır. Paris 2024'te ise Outsport'a göre açık olan LGBTİQ sporcu sayısı muhtemelen 191'dir: <https://www.outsports.com/2024/7/28/24098536/2024-summer-olympics-paris-record-lgbtq-out-athletes/>

¹⁰⁷ EGLSF, EL*C, ILGA-Europe, OII Europe, TGEU (2021), Sporda LGBTI kadınlar: şiddet, ayrımcılık ve yaşanmış deneyimler

¹⁰⁸ <https://www.open.online/2019/06/28/calcio-femminile-covo-lesbiche-telecronista-vessicchio-dopo-insulti-guardalinee-ci-ricasca/>

¹⁰⁹ Manuela Benelli ile basında yer alan röportaja buradan ulaşabilirsiniz: <https://www.gay.it/nello-sport-contratti-di-lavoroomofobi-denuncia-manuela-benelli>

Medya ve kurumsal şiddet

Spor dünyasındaki bu tanınırlığa şiddet ve ayrımcılık vakaları da eşlik etmektedir. Örneğin, 2023 Kadınlar Futbol Dünya Kupası, kadın sporunun ve LBQ sporcuların görünürlüğü açısından dikkate değer bir etkinlik olmuştur. Bununla birlikte, eşcinsel olduğunu açıklayan sporcular nefret söylemi ve hatta nesneleştirme gibi farklı biçimlerde daha fazla lezbiyen düşmanı şiddete maruz kaldı. **İtalya'da**, Juventus Women'dan çift olarak açılan iki futbolcu, Lisa Boattin ve Linda Sembrant, en önemli ulusal spor gazetesi "Corriere dello Sport" tarafından yalan haberlerin nesnesi haline getirilmiştir. Dünya Kupası sırasında, iki oyuncu kendi milli takımlarında birbirlerine karşı oynarken, gazete ikisi arasında maçtan önce gerçekleştiği iddia edilen "tatlı bir öpücük" ile ilgili bir makale yayımlamıştır. Boattin sosyal medya kanalları aracılığıyla cevap vererek makalenin sahte olduğunu vurgulamıştır ve aynı zamanda medyayı profesyonel futbolcular olarak onlar hakkında konuşmaya davet etmiştir.¹¹⁰ Sporda kadınların medyada çok az yer aldığı bir medya ortamında, lezbiyen sporcuların kişisel ilişkileri, ilgili kişiler üzerindeki zararlı etkisine bakılmaksızın, çevrimiçi etkileşimi çekmek için genellikle sansasyonel hale getirilmektedir.

Genel kamuoyu ve medyanın yanı sıra, LBQ sporculara yönelik şiddet biçimleri devlet temsilcileri ve kurumları tarafından da sürdürülmektedir. EL*C Observatory on Lesbophobia'da rapor edildiği üzere, **Türkiye'nin** önde gelen milli voleybolcularından Ebra Karakurt, Türk devletinin üst düzey bir temsilcisi tarafından saldırıya uğramıştır.¹¹¹ Benzer bir vaka da, 2021 Tokyo Olimpiyat oyunlarında **İtalya** adına Olimpiyat bayrağını taşımak üzere seçilen ve alanında uluslararası bir başarıya sahip olan İtalyan voleybolcu Paola Egonu ile ilgilidir. Siyah ve heteroseksüel olmayan bir kadın olarak Paola Egonu kamuoyu önünde saldırıya uğramıştır ve İtalya'yı temsil etme kabiliyeti şiddetle sorgulanmıştır. Diğerlerinin yanı sıra, önde gelen bir cinsiyet karşıtı parti olan "Il Popolo della famiglia"nın lideri Mario Adinolfi, onun bir "klişe" olduğu için seçildiğini öne sürmüştür.¹¹²

Bu rapor 2024 Paris Olimpiyatları başlamadan önce hazırlanmıştır; ancak etkinliğe hazırlanırken Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) sporcuların toplumsal cinsiyet perspektifinden adil bir şekilde temsil edilmesine yönelik çerçevesini güncellediğini belirtmek gerekir.¹¹³ Belge, trans ve interseks meselelerine özel olarak odaklanarak hem kadınların hem de LGBTİ sporcuların karşılaştığı ayrımcılığı ele almakta, ancak LBQ kadınların özel konumunu açıkça kabul etmemektedir.

Cinsel şiddet, istismar, taciz

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin "Eşit bir oyun alanı için mücadele - Spor dünyasında kadınlara yönelik ayrımcılığın sona erdirilmesi" başlıklı kararında da vurgulandığı üzere, taciz ve cinsel şiddet spor alanında ne yazık ki çok yaygındır ve kadınlar ve AFAB'lar için özel bir etkiye sahiptir.¹¹⁴ Son birkaç yılda, sporda şiddet konusu, konuşmaya ve şiddet, istismar ve taciz hikayelerini anlatmaya karar veren birçok cesur sporcu sayesinde kamuoyunun büyük ilgisini çekmiştir. Sporda #metoo hareketi, yelken şampiyonu Sofia Bekatorou tarafından başlatılan **Yunanistan** da dahil olmak üzere farklı Avrupa ülkelerini kapsamıştır.¹¹⁵

¹¹⁰ <https://www.juventusnews24.com/boattin-bacio-sembrant-mondiale-italia-svezia-femminile/>

¹¹¹ EL*C (2024): Lezbiyenlere yönelik lesbofobik şiddet ve ayrımcılığa ilişkin Gözlemevi yıllık raporu - 2023

¹¹² <https://www.gay.it/gli-insulti-omofobi-a-paola-egonu-sono-la-gallery-che-non-volevi-vedere/7>

¹¹³ <https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Gender-Equality-in-Sport/IOC-Portrayal-Guidelines.pdf>

¹¹⁴ AKPM Kararı (2022), Eşit bir oyun alanı için mücadele - spor dünyasında kadınlara karşı ayrımcılığın sona erdirilmesi, <https://pace.coe.int/en/files/30258>

¹¹⁵ <https://www.aljazeera.com/features/2021/2/15/in-greece-an-olympian-leads-the-me-too-movement>

BM Kadın Birimi ve UNESCO tarafından hazırlanan bir brifing, kadın sporcuların %21'inin çocukken sporda en az bir kez şiddete maruz kaldığını,¹¹⁶ uluslararası bir ankete katılanların %80'inin (9500'den fazla sporcuyla görüşülmüştür) sporda homofobiye tanık olduğunu veya homofobiye deneyimlediğini bildirmektedir. Kendilerini lezbiyen olarak beyan eden anket katılımcılarının %74'ü gençlik sporu yaparken tamamen ya da kısmen gizli kalmışlardır ve bu durum sebepsiz değildir: Lezbiyenlerin %18'i zorbalığa maruz kaldığını, %16'sı sözlü tehditler aldığını ve %9'u fiziksel saldırıya uğradığını bildirmiştir.¹¹⁷

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, cinsiyet uyumsuzluğunun damgalanması ve heteronormativitenin kesişmesi, bu tür olaylara karşı kınlanlıklarını daha da artırmaktadır.¹¹⁸ Sidney'deki Kadınlar Dünya Kupası töreni sırasında medyaya yansıyan bir görüntüde, **İspanya Futbol Federasyonu'nun** eski **başkanı** Luis Rubiales, Kadınlar Dünya Kupası'nı kazanan ve lezbiyen olan Jenni Hermoso'yu rızası olmadan dudaklarından öpmüştür. Bunun ardından kamuoyunda çıkan tartışmalar üzerine Rubiales istifa etmek zorunda kalmıştır ve FIFA yetkilileri tarafından disiplin cezasına çarptırılmıştır. **İspanya** yasalarına göre 2025 yılında cinsel saldırı ve rıza dışı öpücük için zorlama suçlarından yargılanacaktır.¹¹⁹ **İspanya, Birleşik Krallık ve Fransa** gibi bazı Devletler kadın sporunda şiddetle mücadele konusunda özel mevzuat kabul etmiştir. Ancak anladığımız kadarıyla bu mevzuat, LBQ kadınları kapsayan kesişimsel şiddete ilişkin özel bir bakış açısından yoksundur.

İyi uygulama: Küçüklerin korunması ve sporda tacizin önlenmesine ilişkin İtalyan Kılavuz İlkeleri

İtalya'da, spor federasyonları ve kuruluşları tarafından şiddetle mücadele etmek amacıyla uygulanan bir dizi yasa ve kural bulunmaktadır. Bu sistem, 39/2021 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 39/2021 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 16. maddesi, her düzeydeki spor kuruluşundan, küçükleri korumak ve taciz, cinsiyet şiddeti ve cinsiyet, etnik köken, din, kişisel inançlar, engellilik, yaş veya cinsel yönelime dayalı ayrımcılığı önlemek için kılavuzlar hazırlamasını ve modeller uygulamasını istemektedir. Bu model, spor federasyonlarının davranış kurallarını benimsemesini, rapor toplamaktan sorumlu kişilerin bulunmasını, önleme ve hızlı müdahale prosedürlerini ve ilgili yaptırımları gerektirmektedir. Özellikle ayrımcılık, şiddet ve tacizin farklı kaynaklarının bir bütün olarak ele alınması açısından oldukça ilginç bir öneridir. İlgili kişiler arasında, spor alanının bu reformu etkili bir şekilde uygulamak için gerekli hazırlık ve bilgidен yoksun olduğuna dair endişeler bulunmaktadır. Bu nedenlerle aktivistler ve uzmanlar, reformun cinsiyetçilik, ırkçılık ve LGBTİQ+ gibi konularda kapsamlı eğitim ve öğretim girişimleriyle desteklenmesi gerektiği yönündeki endişelerini dile getirmişlerdir.

Trans ve interseks kadınlara yönelik ayrımcılık

Kadın sporları alanı, kadınlar kategorisine katılan interseks ve trans sporcuların katılımıyla ilgili devam eden bir kamuoyu tartışmasından da etkilenmiştir. **Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)** yakın zamanda sporda cinsiyet kimliği ve cinsel özellikler temelinde kendi kaderini tayin etme ve ayrımcılık yapmama ilkesini koruyan bir çerçeve yayınlamış olsa da¹²⁰, bazı federasyonlar,

¹¹⁶ BM Kadın Birimi ve UNESCO (2023), Sporda Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı

¹¹⁷ <https://outonthefields.com/media/>

¹¹⁸ EGLSF, EL*C, ILGA-Europe, OII Europe, TGEU (2021), Sporda LBTI kadınlar: şiddet, ayrımcılık ve yaşanmış deneyimler

¹¹⁹ <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/02/spanish-forward-jenni-hermoso-gives-evidence-in-court-luis-rubiales-kiss>

¹²⁰ IOC (2023), Cinsiyet kimliği ve cinsiyet özellikleri temelinde adalet, kapsayıcılık ve ayrımcılık

yapmamaya ilişkin çerçeve <https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Human-Rights/IOC-Framework-Fairness-Inclusion-Non-discrimination-2021.pdf>

yüksek testosteron seviyelerinin fiziksel bir avantaj yarattığına dair bilimsel bir fikir birliği olmamasına rağmen, tümü hormonal kriterlere dayanan kısıtlayıcı düzenlemeleri onaylamıştır.¹²¹

Bu sorunların köklerinin cinsiyetçilik, transmizojini, lesbofobi, interseksfobi ve ırk ayrımcılığına dayandığını kabul etmek önemlidir. Bu tür düzenlemeler sadece kadınlar kategorisi için geçerlidir ve kadınların sporda nasıl performans göstermesi, davranması ve görünmesi gerektiğine dair basmakalıp fıkirlere dayanmaktadır. Cinsiyet doğrulama uygulaması, kadınların elit sporlarda yarışmaya başlamasından hemen sonra oluşturulmuş ve her kadın sporcu için zorunlu bir sınav olarak başlamıştır. Günümüzde ise potansiyel cinsiyet sahtekarlığı şüphelilerine karşı uygulanabilecek bir prosedür haline gelmiştir. İlan edilen amaç adil oyunu sağlamak ve elit kadın sporunu korumaktır, ancak olan şey, en marjinal gruplara mensup kadınların (genellikle BIPOC ve/veya heteroseksüel olmayan) hedef alınması ve bu incelemeye tabi tutulması ve ya zararlı invaziv tıbbi prosedürlerden geçmeye ya da kariyerlerini bırakmaya zorlanmasıdır. Cinsiyet testi prosedürleri ve buna bağlı olarak interseks ve trans sporcuların kadın yarışmalarına katılmasına ilişkin yönetmelik, sadece interseksfobi ve transfobiye değil, aynı zamanda lesbofobik, cinsiyetçi, ırkçı ön yargılara da dayanmakta ve kadınlar (korunmaya muhtaç "gerçek" olanlar ile kontrol altına alınması ve disipline edilmesi gereken diğerleri) arasında hiyerarşiler yaratmaktadır.

ABD'li transseksüel yüzücü Lia Thomas'ın 2024 Paris Olimpiyatlarına katılması, **Uluslararası Yüzme Federasyonu'nun** (ISF) Tanner evre 2'den sonra (12 yaş civarında) ergenlik geçiren trans kadınların yarışmasını yasaklayan yönetmeliğine dayanılarak engelleniyor. ABD'li yüzücü, merkezi **İsviçre'de** bulunan Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) önünde yönetmeliğe itiraz etmeye karar verdi. Haziran 2024'te CAS, Thomas'ın şikayetini resmi gerekçelerle reddetti.¹²²

Önemli: AİHM, Caster Semenya / İsviçre

Caster Semenya'nın davası, uzun süren bir yargı, medya ve insan hakları destanı olarak 2009 yılında, **Dünya Atletizm Federasyonu'nun (IAAF)** trans ya da interseks sporcular için herhangi bir düzenlemesinin olmadığı bir dönemde başlamıştır. **CAS** ve **İsviçre Federal Yüksek Mahkemesi'nin** Semenya'nın yarışmaya katılma hakkını reddetme kararının ardından dava **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne** taşındı ve Temmuz 2023'te karara bağlanmıştır.¹²³ Büyük Daire önündeki yargılama devam etmektedir.

AİHM, 14. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. 14. maddesi ile birlikte ihlal edildiğine karar vermiştir. Sözleşmenin cinsel özellikler temelinde ayrımcılığı tanıyan 8. maddesi ile birlikte 14. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiş ve interseks sporcuların vücut bütünlüğü ile çalışma hakkı arasında "imkansız tercihlere" zorlandıklarını açıkça belirtmiştir. Mahkeme ayrıca 13. maddenin de ihlal edildiğine karar vermiştir. 13. maddenin de ihlal edildiğine hükmederek, spor adaletinin şeffaf mekanizmalar oluşturması gerektiğini ve sporun uluslararası insan hakları standartlarının dışında faaliyet gösteremeyeceğini vurgulamıştır.

Semenya'nın vakası cinsiyetçilik, ırkçılık ve lesbofobinin interseksfobi ve transfobi ile birlikte elit kategori kadın yarışmalarına ilişkin düzenlemeleri nasıl körüklediğini açıkça göstermektedir. Semenya'nın durumu "çıkarımsal (lezbiyen)homofobi" durumu olarak tanımlandı,

¹²¹ C. Reale, A. Tuselli, (Un)ruley Bodies: Spor Alanında Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Irk Etkileşimleri, AG AboutGender 2022, 11(22), 513-550

¹²² https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/10000_Arbitral_Award_for_publ..pdf

¹²³ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Semenya/İsviçre 10934/21

çünkü "fazla erkeksi" olarak değerlendirildiği için performanslarına yönelik şüpheler artmıştır. İncelemelerin ilk aşamasında, cinselliği, lezbiyen olduğu gerçeği ve özel romantik ilişkisi sorgulanmış ve cinsel organının şekli ve vücudunun özellikleri ile birlikte kadın yarışmasında uygunsuzluğunu desteklemek için kullanılmıştır. .¹²⁴

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, hem ırkçılık (BM veya Güney Afrika İnsan Hakları Komisyonu gibi birçok üçüncü taraf müdahalesinde gündeme getirilmiştir) hem de lesbofobi konusunu ihmal ederek davaya kesişimsel bir bakış açısıyla yaklaşmakta başarısız olmuştur. Mahkeme aslında Semenya'nın kadınlar yarışmasına katılmak için "yeterince kadınsı" olmadığı düşünüldüğü anda özel yaşam hakkının ihlal edildiği ve bunun kişisel kimliğini tehlikeye atmış olabileceği gerçeğine değinmiş, ancak bunun ırkı, cinsel yönelimi ve cinsiyet ifadesiyle olduğu kadar cinsel özellikleriyle de bağlantılı olduğu gerçeğini ele almakta başarısız olmuştur.

Tavsiyeler

- I. Sporda liderlik, şiddet ve nefret söylemine ilişkin veri toplamayı, sadece cinsiyete göre ayrıştırmış verileri değil aynı zamanda cinsel yönelim, cinsel özellikler, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi gibi faktörleri de dikkate alacak şekilde geliştirin.
- II. Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği ve kapsayıcı spor yönetişimi uzmanları tarafından sporun tüm kademeleri için toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kalıp yargılar ve LGBTİ konularında kapsamlı eğitimler verin.
- III. Sporda yarışan kadınların ve LBQ sporcuların görünürliğini artırmaya ve lesbofobiye odaklanarak sporda toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla mücadele etmeye yönelik kampanya düzenleyin.
- IV. LBQ kadınlarına özel olarak değinerek, nefret söylemine karşı hem ulusal hem de uluslararası düzeyde spor dernekleri için etkili tedbirler uygulayın ve protokoller geliştirin.
- V. Çevrimiçi platformları nefret söylemini izleme ve ele alma konusunda sorumlu tutarak LBQ sporcularını hedef alan ayrımcı içeriklere karşı hızlı bir şekilde harekete geçilmesini sağlayın.
- VI. Trans ve interseks sporcular da dâhil olmak üzere tüm kadın sporcuların fiziksel bütünlüklerinin ve haklarının korunmasını sağlayarak sporda cinsiyetin kendi kaderini tayin etme hakkını teyit edin.
- VII. Taciz, ayrımcılık ve cinsel şiddetle mücadeleye yönelik tedbirleri, LBQ kadınlarına özel olarak değinerek, kurum içi protokoller ve uygun şekilde eğitilmiş kurum içi referans kişilerle geliştirin ve uygulayın.
- VIII. Spor liderliğinde çeşitliliği ve eşit temsili teşvik etmek için tedbirler uygulayın.
- IX. LBQ kadınlarının spor ortamlarına katılımını destekleyen toplum temelli girişimlere mali destek sağlayın.

¹²⁴ Byerly, C.M. (2019), Opinion: Çıkarımsal homofobi ve haber söylemi. Caster Semenya, in Gender & Media Diversity Journal, vol. VII, pp. 118-122

IX. SİĞINMA TALEBINDE BULUNMA HAKKI

LGBTİ mültecilerin/sığınmacıların yaşadıkları deneyimler, Avrupa Birliği'nin sığınma ve göç sistemlerinin sömürgecilik, ırkçılık ve heteroseksüalist toplumsal cinsiyet ve cinsellik anlayışına dayanan özgül güç dinamiklerine gömülmüştür. LGBTİ mülteci talepleri genellikle dar ve Avrupa-merkezci bir eşcinsellik anlayışına göre değerlendirilir, ¹²⁵ bu anlayışın koruma taleplerinin güvenilirliğini ve gerçekliğini doğrulaması beklenir. Bu kişilerin güvenilirliği, LGBTİ kimliğinin nasıl olması gerektiğine dair Batılı bir fikir etrafında inşa edilmektedir; örneğin gey, lezbiyen ve biseksüeller için bu fikir, çocuksuz olmayı ve aileden bağımsız olmayı içermektedir. Ancak LGBTİ mülteciler, özellikle de karşı cinsten biriyle evlenmiş ve/veya menşe ülkede çocuk sahibi olmuş LBQ kadınlar söz konusu olduğunda, genellikle daha incelikli ve karmaşık yaşam koşulları deneyimlemektedir. ¹²⁶ Sistem bu karmaşıklığı dikkate almamakta ve LGBTQI+ mülteciler ev sahibi ülkede/varış ülkesinde, örneğin barınma/alıkonulma ortamında, sıklıkla müteakip şiddet biçimlerine maruz kalmaktadır (bkz. Barınma bölümü).

Bu çerçevede, LBQ kadınların ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireylerin iltica sistemindeki deneyimleri daha da tehlikeye atılmakta ve hikayeleri, belirli baskı biçimleri ve ihtiyaçları daha da göz ardı edilmektedir. LBQ sığınmacılara yönelik iltica sistemi, iltica memurları ve göçmenlik hakimleri için analiz kılavuzları gibi, eşcinsel erkek kimliği ve deneyimine göre şekillenmekte ve esas alınmaktadır. ¹²⁷ Göze batan veri eksikliğine rağmen, aktivistlerin deneyimleri bu durumun, örneğin, erkeklerden ziyade kadınlar tarafından yapılan SOGIESC taleplerinin daha az sayıda olmasıyla veya hatta muhtemelen genel olarak kadın taleplerinin daha az sayıda olmasıyla açıklanabileceğini göstermektedir.

Toplumsal cinsiyetin LBQ mülteci ve sığınmacıların deneyimleri üzerindeki etkisi

LGBTİ sığınmacılara odaklanan akademik literatür, LGBTQI+'ların özellikle Batılı sığınma sistemlerindeki görünürlüğü artırma temel bir rol oynamıştır, ancak LBQ kadınların ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireylerin deneyimleri neredeyse hiç anlatılmamış ve teorik olarak çerçevelenmemiştir. ¹²⁸ Örneğin mevcut çalışmalar, LBQ kadınların ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireylerin sığınma talep sahiplerinin ve mültecilerin, sığınma değerlendirmesi bağlamında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde zulüm konusunda güvenilirlik sağlamaya çalışırken belirli zorluklarla karşılaştıklarını göstermektedir.

Toplumsal cinsiyetin, LBQ mültecilerinin ve sığınmacıların deneyimlerinde, başka türlü açıklanamayacak benzersiz bir kırılma ve zarar biçimi yaratan kilit bir unsur olduğu dikkate alınmalıdır. ¹²⁹ Cinsel yönelim tek başına, LBQ kadınlarının toplumsal olarak dayatılan toplumsal cinsiyet normlarını ihlal ettiği düşünülen bir grup olmasıyla bağlantılı olarak yaşanan zulmü açıklayama yeterli değildir. Bununla birlikte, LBQ kadınları ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyler, kadın olarak veya bu şekilde algılanan ve sosyalleştirilen kişiler olarak, toplumsal cinsiyet ikincilliği ve baskısı yaşamakta ve hem devlet şiddetine hem de aile ve topluluk üyelerinin zorlamalarına aşına olmaktadır.

¹²⁵ Sarı, E. 2019. "Trans Geçiş Yapan Lezbiyen Mülteciler: Türkiye'de Otantikliği ve Meşruiyetin İnşası." Türkiye'de Lezbiyen Lezbiyen Çalışmaları 24 (2): 140-158.

¹²⁶ Tschalaer, M., & Held, N. (2019). Almanya'da Queer sığınma: Almanya'da sığınma arayan LGBTQI+'lar için daha iyi görünürlük ve yasal ve sosyal desteğe erişim gerekiyor

¹²⁷ Stefanie C. Boulila (der.) (2023), Advancing Liveable Lives for Lesbians in Europe- Intersectional Challenges and Future Policymaking

¹²⁸ Luibheid, Eithne, ed. Anlatmaya Direnen Hayatlar: Göçmen ve Mülteci Lezbiyenler. Routledge, 2021.

¹²⁹ Ulusal Lezbiyen Hakları Merkezi, Başarılı Lezbiyen Sığınma Taleplerinin Önündeki Zorluklar, https://www.ncrights.org/wp-content/uploads/2013/04/Resources_Challenges_Lesbian_Asylum_Claims.pdf

Aynı zamanda, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyete uyumsuzluk ve heteroseksüel olmayan cinsel yönelimin birleşimi, bu tür benzersiz baskı deneyimlerini yaratmaktadır. LBQ kadınlara uygulanan şiddet çoğu zaman zorunlu heteroseksüelliği dayatma ihtiyacına dayanmaktadır (sözde "düzeltici" tecavüz vakalarında olduğu gibi). Örneğin, **Almanya'daki** LeTRa derneği, lezbiyen annelerin başvurularının reddedilme eğiliminde olduğunu, çünkü karar mercilerinin anneliklerini cinsel yönelimleri ile çelişkili bulduklarını bildirmektedir.¹³⁰ LeTRa'nın iç istatistikleri, müşterilerinin yaklaşık %95'inin ilk iltica mülakatından sonra ret cevabı aldığını göstermektedir.¹³¹

Çeşitli bağlamlarda, sığınma sistemlerinin tüm bu faktörleri dikkate almakta nasıl başarısız olduğu ortaya çıkmıştır: örneğin, birçok sığınma vakası keyfi ve ırkçı stereotiplere ve LBQ kadınların menşe ülkelerindeki durumları hakkında bilgi eksikliğine dayalı olarak karara bağlanmaktadır.¹³² Örnek olarak, biseksüel kadınların başvurularının, heteroseksüel evlilik gibi heteroseksüel bir yaşam tarzını tercih ederek kendilerini görünmez kılacakları söylendiği için, yalnızca cinsel yönelimleri nedeniyle reddedildiği ileri sürülmüştür.¹³³ Bu **durum, AAD'nin X, Y, Z davasında** verdiği ve sığınmacıların "menşe ülkede eşcinselliklerini gizlemelerinin makul olarak beklenemeyeceğini" iddia eden **kararına** rağmen gerçekleşmektedir.¹³⁴

Öne çıkanlar: Almanya ve siyah lezbiyen mülteciler ve sığınmacılar

Almanya'da kanıtlar, lezbiyenlerin ilk görüşmeden sonraki taleplerinin başarısının gey erkeklerinkine kıyasla önemli ölçüde düşük olduğunu ve bu olgunun özellikle siyah lezbiyenleri cezalandırdığını göstermektedir.¹³⁵ Medyanın ilgisini çeken bir vaka, Ugandalı bir lezbiyen olan Hope ile ilgiliydi. Lezbiyenliği sığınma alabilmesi için yeterince açık olarak değerlendirilmemiştir.¹³⁶ Hope ilk ilişkisini 15 yaşında bir kadınla yaşamış ve iki yıl sonra cinsel yönelimini "düzeltmek" için istismarcı bir adamla evlenmeye zorlanmıştır. Hope, babasını Kampala'daki bir üniversitede eğitimine devam etmesine izin vermesi için ikna etmeyi başardı ve burada 10 yıl boyunca bir kadınla gizli bir ilişki yaşadı. 2014 yılında Uganda eşcinselliğe karşı yasayı kabul etti ve 2017 yılında Hope ve partnerinin evi basıldı. Partneri yaralandı ve bir hafta boyunca polis gözetiminde kaldı. Kazadan sonra Hope Uganda'dan kaçarak İtalya'ya geldi ve burada fuhuş yapmaya zorlandı. 2018 yılında ise Almanya'ya ulaşmayı başardı. Ağustos 2018'de, cinsel yöneliminin korunmayı haklı çıkaracak kadar açık olmadığı gerekçesiyle talebi reddedildi. Yetkililer, başvuranın 10 yıl süren gizli ilişkisinden şüphe duymuş ve Almanya'da cinsel ilişkiye girmemesini şüpheli bulmuştur. Yetkililer ayrıca, başvuranın kimliği ile yaşadığı ciddi insan hakları ihlali arasındaki bağlantıyı anlayamamış ve başvuranın yaşadıklarının hem cinsiyetiyle hem de cinsel yönelimiyle bağlantılı olduğunu ifade edememiştir.

Yetkililer, zorla evlilik, evlilik içi tecavüz, aile içi şiddet ve seks ticareti mağduru olarak deneyimlerini dikkate almamış ve uluslararası koruma talebinde bulunmamıştır. Bu vaka, danışmanlara ve araştırmacılara göre, lezbiyen sığınmacıları üç ana nedenden ötürü reddeden Almanya'daki sistemin mekanizmasına harika bir örnektir:

¹³⁰ Mengia Tschalaer (2023) Queer motherhood in the context of legal precarity: experiences of lesbian mothers seeking asylum in Germany, *Ethnic and Racial Studies*, 46:2, 233-253,

¹³¹ Bakınız: <https://www.lettra.de/en/>

¹³² Tschalaer, M., & Held, N. (2019). Almanya'da Queer sığınma: Almanya'da sığınma arayan LGBTQI+'lar için daha iyi görünürlük ve yasal ve sosyal desteğe erişim gerekiyor

¹³³ Stefanie C. Boulila (der.) (2023), *Advancing Liveable Lives for Lesbians in Europe- Intersectional Challenges and Future Policymaking*

¹³⁴ X, Y, Z, C-199/12 ila C-201/12 sayılı davalara katılmıştır.

¹³⁵ https://www.bristol.ac.uk/media-library/sites/policybristol/briefings-and-reports-pdfs/2020-briefings-and-reports-pdfs/Lesbian%20asylum%20seekers_EN_FINAL.pdf

¹³⁶ <https://www.opendemocracy.net/en/beyond-trafficking-and-slavery/black-lesbians-denied-asylum->

[germany/](#)

duruşmalar sırasında lezbiyen olduklarını hemen belirtmek istememeleri, basmakalıp olmayan yaşam tarzları (önceki evlilikler ve çocuklar dahil) ve genellikle travma nedeniyle ayrıntılı acı ve ıstırap anlatıları oluşturmada zorlukları. Almanya'ya sığınma talebinde bulunan siyah lezbiyenlerin kimlikleri ve yaşam öyküleri, ne heteronormatif annelik ve savunmasızlık görüşlerine ne de Batı'nın LGBTİ mültecilerden beklediği görünür yakınlık ve sevgi beklentilerine uymaktadır ve bu nedenle uluslararası insani hukuk korumasından dışlanma riskiyle karşı karşıyadırlar

Basmakalıp kimlik anlayışlarının ötesine geçememe ve başvuru sahiplerinin ihtiyaçlarını ve yaşadıkları deneyimleri tam olarak kabul etmedeki başarısızlık aşağıdaki örnekte de gösterilmektedir. Bu vaka, bu tür sistemlerin paradoksal etkisine dair bir bakış açısı sunmaktadır; kimliklerin polisleştirilmesi, göçmenlerin menşe ülkelerinde yaşadıkları ve kaçmalarına neden olan travmayı yeniden yaşamalarına neden olmaktadır.

Önemli Noktalar: Moldova ve biseksüel bir trans sığınmacının deneyimi

Görüşmeler sırasında EL*C'ye bildirilen bir vaka, Kasım 2022'de cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde koruma talebiyle **Moldova'ya** sığınma başvurusunda bulunan Rus vatandaşlığına sahip transseksüel biseksüel bir kadın olan Alisa ile ilgiliydi. Eylül 2023'te iltica mülakatı sırasında, diğer hususların yanı sıra, LGBT propagandasına karşı Rus yasasından ve Rusya'da transların tanınmadığı gerçeğinden bahsetmiştir. Alisa, Moldova vatandaşı bir kadınla beş yıldır ilişki yaşıyor ve bunu bir röportajında da dile getirmiştir.

14 Mayıs 2024 tarihinde Alisa'nın sığınma talebi reddedildi. EL*C tarafından görülen nihai kararda, Alisa biseksüel bir trans kadın olarak tanınmıyor, cinsiyet kimliğinden bile bahsedilmiyor ve eşcinsel bir erkek olarak tanımlanıyor. Yetkililere göre Alisa, Rus makamları tarafından yaşamına, güvenliğine yönelik herhangi bir tehdit ya da zulümle karşı karşıya değil. Alisa şu anda karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Bu durum, Moldovalı yetkililerin Alisa'nın uluslararası koruma talebini doğru bir şekilde nitelendirmedeki yetersizliğini ortaya koymaktadır. Buradaki paradoks, Alisa'nın Rusya'da yasal cinsiyetini değiştiremediği sürece, Moldova'daki partneriyle evlenmeyi düşünmesi ve bunu yapmasının itirazının iptali ile sonuçlanacak olsa bile yapmasıdır.

Tavsiyeler

- I. Ulusal karar alıcılar, yetkililer ve uygulayıcılar için LBQ kadınlarının yaşamlarına dair Avrupa merkezci anlatılara karşıtık oluşturacak ve özellikle cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi ile ırksallaştırma süreçlerinin aileler, topluluklar ve kurumlar içinde kadınlara yönelik şiddeti nasıl artırdığını kabul ederek karşılaştıkları insan hakları ihlalleri ve zulmün kesşimsel doğasını kabul edebilecek eğitim programları uygulayın.
- II. LBQ sığınmacıların uluslararası koruma taleplerinde cinsiyet, ırk veya cinsellik kalıp yargılarıyla karşılaşmalarını sağlayın (özellikle sosyal hizmet uzmanları, çevirmenler, karar vericiler, hizmet sağlayıcılar vb. ile ilişkilerinde).
- III. LBQ sığınmacıları da dâhil olmak üzere uluslararası koruma talep edenlerin gözetiminde tutulmasına son verin.
- IV. Kabul yapılarının LBQ kadın sığınmacıların özel ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmasını sağlayın ve onları kabul yapılarında toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, taciz ve ayrımcılık biçimlerinden korumak için sağlam mekanizmaların mevcut olmasını sağlayın.

- V. LBQ kadın sığınmacıların daha fazla tecrit edilmesiyle mücadele etmek için, karma olmayan ortamlar, tek kişilik odalar, LGBT dostu konutlar da dahil olmak üzere güvenli barınma yapıları sağlayın.
- VI. İltica makamları, özellikle LBQ kadınlarına ve onların deneyimlerine odaklanarak ve mülteci örgütleri ile LBQ STK'larının doğrudan katılımını sağlayarak CYCK taleplerine ilişkin yasal rehber hazırlamalıdır.
- VII. Talep sahiplerinin kimliklerini açıklayarak daha fazla ayrımcılığa veya şiddete maruz kalma korkusu olmadan hikayelerini paylaşmalarına olanak tanıyan, lezbiyen, biyofobik ve transfobik olmayan tercüme hizmetlerinin mevcut olmasını sağlayın.
- VIII. LBQ sığınmacılarına, bu grubun karşılaştığı benzersiz zorlukları anlayan, bilinçli, kültürel açıdan yetkin hukuki temsile erişimlerini sağlamak için uzmanlaşmış hukuki destek sağlayın.

X. ULUSAL İNSAN HAKLARI YAPILARI

Ulusal İnsan Hakları Kurumları (UİHK) LGBTİ'lerin temel haklarının korunmasında önemli bir rol oynamaktadır; Avrupa Komisyonu tarafından "denge ve denetleme sisteminin temel unsuru" olarak tanımlanmıştır.¹³⁷ Ülkelerin çoğunda Ulusal Kurumlarının cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsel özellikler temelinde ayrımcılığı ele alma yetkisine sahip olduğu bildirilmiştir.

Kurumların çalışmalarının gerçek etkisi, yetkilerin ülkeden ülkeye çok farklılık gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda, kendisine verilen yetkiye bağlıdır (örneğin araştırma, insan hakları eğitimi ve kapsayıcı temsil, şikayetlerin alınması, ayrımcılık vakalarının doğrulanması ve cezalandırılması, adli işlemlerin başlatılması vb.) Örneğin, 2023 yılında **Sırbistan'da** Ombudsman, LGBT nüfusunu ayrımcılığı bildirmeleri için alenen teşvik etmiş ve bu nüfusun zor konumunu kabul etmiştir.¹³⁸ Bununla birlikte, Sırp aktivistler EL*C'ye bu kurumun kamu bilincini artırma ve LGBTİ'lerin haklarını destekleme konusunda önemli bir rol oynadığını, ancak ayrımcılık karşıtı yasaları uygulamak veya yargı için SOGIESC konularında eğitim gibi somut girişimleri uygulamak için etkili mekanizmalardan yoksun olduğunu belirtmişlerdir.

Birçok STK, en muhafazakar ülkelerde bile bu tür kurumlarla olumlu bir diyalog içinde olduklarını bildirmektedir - bu yapılar ve bağımsız prosedürleri kurumsal işbirlikleri için değerli fırsatları temsil etmektedir. LBQ kadınlarının bakış açısından, bu kurumların ayrımcılıklara ilişkin kesişimsel bir anlayış geliştirip geliştirmediklerini ve bunu nasıl yaptıklarını değerlendirmek önemlidir - bu husus şu anda bilinmemektedir.

Örneğin **İsviçre'de** durum kantondan kantona değişmektedir. Federal düzeyde, Federal Eşitlik Bürosu'nun kadın haklarını savunma yetkisi vardır ve bu yetki 2024 yılında LGBTİ konularını da içerecek şekilde genişletilecektir. **Hırvatistan'da** Cinsiyet Eşitliği Ombudsmanı düzenli olarak cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve/veya cinsiyet ifadesine dayalı ayrımcılığa dikkat çekmektedir. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ombudsmanının LGBTİ konularını izlemek ve bu konuda farkındalık yaratmak için özel bir yetkisi vardır. Hırvat STK'lar umut verici bir işbirliği ve diyalog olduğunu bildirmektedir: hem Ombudswoman hem de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ombudswoman'ı belirli eylem ve etkinliklere yönelik davetlere memnuniyetle yanıt vermektedir. Bu kurumlar LGBTİ nefretine dayalı suçların bildirilmesini teşvik etme konusunda oldukça aktiflerdir. Örneğin **Ermenistan'da** ilginç bir şekilde, bireysel başvurularda Ombudsman, insan hakları ihlallerini durdurmak için kolluk kuvvetleriyle bağlantı kurabiliyor ve bazı durumlarda bu önlem etkili bir şekilde işe yaramaktadır.

İyi uygulama: Ombudsman ve Pink Armenia arasındaki işbirliği

Ombudsman, 2023 yılında Pink **Armenia** tarafından belgelenen CYCK temelli şiddet ve ayrımcılık vakalarını 2024 yılında yayımlanan yıllık raporuna dahil etmiştir. Bu, sivil toplum aktörleri ile bazı kurumlar arasında, özellikle gerileme dönemlerinde kıymetli olan, önemli ve süregelen bir işbirliğinin kanıtıdır. Bu alışveriş, karşılıklı destek ilişkisiyle sonuçlanmakta ve ortak hedeflere ulaşma amacına yardımcı olmaktadır.

Ne yazık ki Ermenistan UİHK, marjinalleştirilmiş bireylerin (örneğin LGBTQ+ topluluğu) insan haklarını koruma çalışmaları nedeniyle şu anda siyasi aktörlerin saldırı ve tehditlerine maruz

¹³⁷ 2023, Avrupa Komisyonu, Yıllık hukukun üstünlüğü raporu <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023DC0800>

¹³⁸ <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/7864-p-sh-lic-lgb-i-s-b-p-r-bn-p-drsh-d-s-br-z-sh-i-ni-u-gr-d-n>

kalmaktadır. Bu konu Avrupa Ulusal İnsan Hakları Kurumları Ağı tarafından da gündeme getirilmiş ve Ermenistan UIHK'nin çalışmalarını desteklemek üzere bir bildiri yayımlanmıştır.¹³⁹

Ermenistan'daki mevcut durum, bu kurumun etkin bağımsızlığı ve liberal olmayan hükümetlerle karşı karşıya kaldıkları tehditle ilgili potansiyel sorunlardan birini yansıtmaktadır. Örneğin Türkiye 2016 yılında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nu (TİHEK) kurmuştur. Ancak bu gelişme, ülkede insan hakları ve özgürlüklerin eş zamanlı olarak erozyona uğradığı bir döneme denk gelmiş ve kurumun insan hakları konusunda muhafazakâr bir yaklaşım benimsemesine yol açmıştır. Bazı akademisyenlere göre TİHEK, insan hakları yerine devlet güvenliğine öncelik vermekte ve kadın ve LGBT+ haklarını baltalamaktadır.¹⁴⁰

Tavsiyeler

- I. UIHK'ların toplumsal cinsiyet, engellilik, ırk, etnik köken ve diğerlerine ek olarak CYCKİD temelli ayrımcılığı ele almak için açık bir yetkiye sahip olmasını sağlayın.
- II. Her yıl UIHK tarafından ele alınan vaka türlerine ilişkin güvenilir, ayrıştırılmış ve şeffaf veriler toplayın.
- III. UIHK'lara eşitlik ve ayrımcılık yasağı ile ilgili kanun tasarıları hakkında görüş bildirme yetkisi verin.
- IV. TİHK ve diğer kurumsal aktörler arasındaki diyalogu teşvik etmek, insan hakları kurumlarının bağımsızlığını sağlarken karşılıklı güven ve hesap verebilirlik yaratın.
- V. Tabandan gelen perspektiflerin insan haklarının korunmasına yönelik ulusal çabalara entegre edilmesini sağlamak için sivil toplum örgütleri ve UIHK'lar arasındaki iletişim ve bilgi alışverişini güçlendirin.
- VI. UIHK'ları kesişimsel ayrımcılığı tanımak ve ele almak ve kesişimsel bir yaklaşım uygulamak için bilgi ve araçlarla donatın (örneğin LBQ kadın vakalarında).
- VII. UIHK'ların siyasi baskılardan uzak çalışabilmelerini sağlamak için bağımsızlıklarını güvence altına alın ve onlara yeterli mali ve insan kaynağı sağlayın.
- VIII. TİHK'lerin CYCK ile ilgili ayrımcılık ve insan hakları konularını ele almadaki etkinliğini değerlendirmek için düzenli izleme ve değerlendirme mekanizmaları oluşturarak sürekli iyileştirme ve hesap verebilirliği sağlayın.

¹³⁹ <https://ennhri.org/news-and-blog/ennhri-speaks-out-in-support-of-the-armenian-nhri-following-threats-and-saldırları/>

¹⁴⁰ Kayaoğlu, T., & Gülel, D. (2023). Ulusal insan hakları kurumları ve insan haklarının temellükü: Türkiye insan hakları ve eşitlik kurumu örneği. Australian Journal of Human Rights, 29(2), 354-374. <https://doi.org/10.1080/1323238X.2023.2295821>

XI. ÇOKLU AYRIMCILIK

LBQ kadınlarının deneyimleri ancak farklı kimlikleri dikkate alabilen bir yaklaşım benimsendiğinde anlaşılabilir. Tavsiye Kararına göre Devletler, farklı faktörlerin nasıl ek ayrımcılık katmanları yaratabileceğini anlayarak çoklu ayrımcılığı dikkate almalıdır. 2010 yılından bu yana hukuk alanında, çoklu ayrımcılık yerine kesişimsel ayrımcılık kavramının kullanılmasını destekleyen yeni bir zihniyet yaygınlaşmıştır. Bu terimler eşanlamı olarak düşünülmemelidir.

"Kesişimsellik" kavramı Siyah feminizmden gelen kolektif bir teoridir, ancak kavramın kendisi 1989 yılında Crenshaw tarafından siyah kadınlar için ABD ayrımcılıkla mücadele yasasının etkinliğini analiz etmek amacıyla geliştirilmiştir. Kesişimsellik, siyah kadınların deneyimlerinin sadece cinsiyet ve ırktan kaynaklanan ayrımcılığın toplamı olmadığını, aksine bu faktörlerin birleşerek farklı kategorilere ayrılmayan benzersiz bir baskı biçimi yarattığını öne sürmektedir. Daha sonra diğer toplumsal kimlik iddiaları ve ötekileştirme faktörlerini de kapsayacak şekilde genişletilen kesişimsellik, toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf, cinsellik, yetenek(sizlik) ve yaşın, maddi eşitsizlikler üreten toplumsal güç ilişkilerinin bir parçası olarak ele alındığında bir anlam ifade ettiğini düşünen özcülük karşıtı bir araçtır. 141 Kesişimsellik tarafsız bir kavram değildir; toplumsal güç dinamiklerini ortadan kaldırmak ve sosyal adaleti ilerletmek için kullanılan güçlü bir araçtır. Basiçe, çoklu ayrımcılık kavramının sahip olmadığı bir imaya sahiptir.

Kesişimsellik kavramı hukuk alanında doğmuş olsa da, bu kavramı hukuk ve politikaya dahil etme çabası çok yenidir. Örneğin **AB düzeyinde**, son birkaç yıldır kesişimsellikten **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi**, **LGBTİ Eşitlik Stratejisi** gibi çeşitli kanunlarda giderek daha fazla bahsedilmektedir ve kavram ilk kez ikincil hukukta, yani yeni **Ücret Şeffaflığı Direktifinde** kullanılmıştır. 142 Ulusal düzeyde, Devletler kesişimselliği mevzuatlarına ve politikalarına dahil etmekte hala zorlanmaktadır ve hakimler mevcut normları uygularken genellikle bu paradigmayı dikkate almamaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere, 2010 Tavsiye Kararı, çoklu ayrımcılığı kabul etmekle birlikte, LBQ kadınlarının özel deneyimlerini yeterince ele almamıştır. Bu eksiklik, toplumsal cinsiyete odaklanılmadığını gösteren izleme mekanizmalarında da görülmektedir. AK Ayrımcılıkla Mücadele, Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Yürütme Komitesi tarafından gönderilen anketin çok az bölümü bu değişkeni dikkate alırken, sadece birkaçı lezbiyen, biseksüel ve trans kadınlardan açıkça bahsetmektedir. EL*C, LGBTİ topluluğundan kadınların çoklu ayrımcılıkla ilgili sorulara açıkça dahil edilmemiş olmasından özellikle endişe duymaktadır.

Bu raporun da gösterdiği gibi, LBQ kadınların deneyimleri, tam tersine, ancak kesişimsel bir merceğin tam olarak benimsenmesiyle anlaşılabilir. İlk adım, lezbiyenlerin toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, toplumsal cinsiyet normları ve heteronormatif toplumlar arasında yaşadığını ve bunlarla mücadele ettiğini kabul etmektir. Ardından, lezbiyenlerin kendilerinin homojen bir grup olmadığı ve ırk, yaş, sınıf, engellilik ve din gibi diğer faktörlere dayalı olarak farklı yaşam deneyimlerine sahip oldukları ve bu faktörlerin ayrımcılık ve baskılarını anlamada (ve nihayetinde bunlarla mücadele etmede) önemli bir rol oynadığı kabul edilmelidir. Bu nedenle, rapor boyunca, ayrımcılık, şiddet, nefret suçu ve nefret söylemi ile uğraşırken "silo yaklaşımlarını" tercih etme eğiliminde olan yasal,

141 Collins, P. H. , & Chepp, V. (2013). Kesişimsellik. Waylen G., Celis K., Kantola J., & Weldon S. L. (der.), Kesişimsellik içinde. Oxford Üniversitesi Yayınları.

142 Ücret şeffaflığı ve uygulama mekanizmaları yoluyla kadın ve erkekler arasında eşit iş veya eşit değerde iş için eşit ücret ilkesinin uygulanmasının güçlendirilmesine yönelik 10 Mayıs 2023 tarihli ve 2023/970 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (AB)

idari ve toplumsal sistemlerin getirdiği sınırlamaları kabul ederken, LBQ deneyimlerinin geniş bir çeşitliliğini temsil eden örnekler ve vakalar sunmaya çalıştık.

Lezbiyen örgütleri bu paradigmanın tamamen farkındadır. Bu kavramın pratikte nasıl uygulanabileceğini göstermek için kesişimselliği uygulayan bazı proje ve faaliyetlerini paylaşmak faydalı olacaktır.

İyi uygulamalar: LBQ NGOS'ta kesişimsel yaklaşımlar

"Mille et une lesbiennes et queer" kolektifi¹⁴³ **Fransa'daki** LBQ kadınları ve "Arap" geçmişinden gelen veya öyle algılanan ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyleri bir araya getiriyor. Kolektifin amacı queer, lezbiyen, biseksüel ve trans Arapların varlığının görünürliğini artırmak, çoklu kimlikleri kutlamak ve queer göçmenler için olumlu rol modelleri yaratmaktır. Grup ayrıca Fransa bağlamında homo-milliyetçilik, femo-milliyetçilik ve islamofobiye karşı açıkça mücadele etmektedir.

Romnja Feminist Library¹⁴⁴ projesi çevrimiçi bir platformdur ve **İspanya** ve **Romanya'daki** aktivistlerin Roman Feminizminin geçmişi, bugünü ve geleceğine odaklanan çalışmalarından doğmuştur. Proje, Roman kadın ve kız çocuklarının bilgi üreticileri olarak sistematik bir şekilde tanınmadığının kabul edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Proje, Roman kadınlar ve kız çocukları için alanlar yaratmayı, ağırlıklı olarak beyaz ve erkeklerden oluşan bir sektörde çalışmalarını yayımlamakta zorluklarla karşılaşan Roman yazarlara, araştırmacılara, aktivistlere ve öğrencilere görünürlük kazandırmayı amaçlamaktadır. Temel ürünlerinden biri, Roman kadın ve kız çocuklarının yeni bilgi üretimi için bir platform olan Romnja Magazine'dir.

Fransa'da Les Devalideuses¹⁴⁵ engelli insanlardan oluşan feminist queer dostu bir kolektiftir. Grup, feminizmde engelli kadınların silinmesine karşı mücadele etmek istemekte ve ableizm ve cinsiyetçilik deneyimleriyle bunu kınamakta ve buna karşı mücadele etmektedir. Eğitimden siyasi eylemlere kadar farklı niteliklerde çeşitli faaliyetleri ve projeleri bulunmaktadır.

Almanya'da Lesben und alter¹⁴⁶, yaşlı lezbiyenleri ve diğer queer insanları desteklemeye adanmış bir örgütler ağıdır. Ağ, yaşlı ve yaşlı lezbiyen kadınların özel yaşam durumları hakkında farkındalık yaratmayı ve onların çıkarlarını toplumda, medyada, siyasette ve derneklerde temsil etmeyi amaçlamaktadır. Politika ve danışma, araştırma, kamuoyu bilgilendirme etkinlikleri gibi birçok faaliyette bulunmaktadır.

Letonya'da Active Rainbow adlı STK, Erasmus+ programlarına LGBTİ katılımını artırmak amacıyla LBTQ gençlerle çalışmaktadır. Ayrıca dijital projelere, güvenli alanlar yaratmaya, mentorluğa ve gençlik değişimlerine odaklanmaktadır.

İtalya'da Liberas gibi projeler¹⁴⁷ ve Linea Lesbica Antiviolenza¹⁴⁸ lezbiyen, biseksüel ve trans kadınlara, ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireylere ve lezbiyen/queer yakın ilişkilere yönelik şiddetle mücadele etmek için feminist, transfeminist bir yaklaşım benimsemektedir.

İspanya'da Artemisa Migrantes y Refugiadas, göçmen kadınlar için toplum temelli hizmetlerin yanı sıra kendi üzerine düşünme alanı da sunmaktadır.

¹⁴³ <https://milleetunequeer.wordpress.com/about/>

¹⁴⁴ <https://romnjafeministlib.com/library>

¹⁴⁵ <https://lesdevalideuses.org/>

¹⁴⁶ <https://www.lesbenundalter.de>

¹⁴⁷ <https://associazioneliberas.org>

¹⁴⁸ <https://www.casadonne.it/linea-lesbica-antiviolenza/>

Estonya'da Q-Spacefocus adlı STK, bağlantıları artırmak, izolasyonla mücadele etmek ve eğitim ve topluluk etkinlikleri düzenlemek amacıyla çevrimiçi etkinlikler düzenleyerek ve queer filmler ve kültür hakkında makaleler yayımlayarak Rusya'dan gelen queer göçmenlere odaklanmaktadır.

Tavsiyeler

- I. Mevcut çoklu ayrımcılık odağının yerine kesişimsel ayrımcılık kavramının yasa ve politikalara dahil edilmesini savunub.
- II. Kesişimsel bir paradigma uygulayan ve belirli sosyal marjinalleşme biçimleriyle mücadele eden LBQ kadınlarının öncülük ettiği taban girişimlerine ve toplum temelli hizmetlere kamu finansmanı ve kaynakları tahsis edin.
- III. Kamu yetkililerinin şiddet, taciz, ayrımcılık vakalarını karara bağlarken kesişimsel bir paradigmayı benimseyebilmeleri ve mevcut normları uygulayabilmeleri için kapsamlı eğitim programları geliştirin ve uygulayın.
- IV. Kamu görevlileri ve sosyal hizmet sağlayıcıları için kesişimsel ayrımcılığa ve LBQ kadınları ve ikili cinsiyet sisteminde olmayan bireyleri desteklemeye yönelik en iyi uygulamalara odaklanan eğitim programları tasarlayın ve sunun.
- V. Farklı kimliklere (örn. ırk, engellilik, sosyoekonomik durum) sahip LBQ kadınlarının, yasa ve politikaların oluşturulması ve uygulanmasında kendilerine özgü bakış açılarının dikkate alınmasını sağlamak için politika belirleme organlarına ve karar alma süreçlerine dahil edilmesini savunun.

Sonuçlar

EL*C tarafından hazırlanan bu gölge rapor, CM/REC (2010)5 tarafından kapsanan farklı alanlarda LBQ kadınların deneyimlerine odaklanmıştır. **Rapor**, LBQ kadınların insan haklarına erişirken karşılaştıkları belirli sorunları ve toplumsal şiddet ile toplumsal **cinsiyetle** ilgili ayrımcılık **arasındaki etkileşimin** yanı sıra **uyumsuz cinsel yönelim ve cinsiyet ifadesinden** kaynaklanan ön yargı ve damgalamanın **belirli sonuçlarını** vurgulamaya odaklanmıştır. Rapor geniş bir konu yelpazesini kapsamakla birlikte, burada sunulan bilgilerden **bazı genel sonuçlar çıkarmak** da mümkündür.

LBQ kadınların yaşam deneyimlerine ilişkin **veri eksikliği**, LGBTİ hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin politika yapımında hala önemli bir sorun ve ilgili bir engel olarak görünmektedir. EL*C tarafından birçok kez rapor **edildiği** üzere, **araştırma** ve veri toplamadaki **boşluklar**, **heteroseksüel olmayan kadınların toplumdaki** deneyimlerinin **daha genel olarak silinmesinin hem nedenlerinden hem de sonuçlarından biridir**. Bu, veri eksikliğinin politika eksikliğini körüklediği ve politika eksikliğinin de araştırmalarda lezbiyen deneyimlerinin önemsizleştirilmesine neden olduğu bir kısır döngüdür. Bu nedenle, Tavsiye Kararı kapsamındaki tüm alanlarda, **LBQ kadınlara odaklanan veri ve araştırmaların artırılması, geliştirilmesi ve desteklenmesi için her düzeyde ciddi yatırımlar yapılması** acildir. Irk, sosyo-ekonomik eşitsizlikler, engellilik, yaş ve diğerlerinin etkisi de dahil olmak üzere LBQ topluluğu içinde kesişen diğer kimliklerin etkisini araştırmak için daha fazla kaynak ayrılması özellikle önemlidir.

LGBTİ topluluğunun **kadınlara yönelik az sayıda spesifik atıf ve** Yönlendirme Komitesi tarafından hazırlanan izleme anketinin **"Çoklu ayrımcılık" bölümünde bu konuya değinilmemesi, LGBTİ hakları alanında politika yapımındaki köklü bir sorunun belirtisidir**. Bu topluluğun tüm üyelerinin ihtiyaçlarını anlamak ve etkili bir şekilde ele almak için, toplumsal **cinsiyet eşitsizliklerinin** kadınların ve bu şekilde algılanan ve sosyalleştirilen kişilerin yaşadıkları deneyimler üzerindeki **etkisini göz ardı etmemek kaçınılmazdır**. LGBTİ topluluğu, ırkçılık, sınıfçılık, ableizm ve yaşçılığa karşı bağışık olmadığı gibi, cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığından kaynaklanan toplumsal dinamiklere, ayrımcılığa ve şiddete karşı da bağışık değildir.

Bu gölge raporun hazırlanmasında yer alan **tüm EL*C üyeleri**, ulusal raporların hazırlanması için ulusal **makamlarla temasa geçmediklerini veya** bu sürece **dahil olmadıklarını belirtmişlerdir**. Bu durum, sivil toplumla diyalogu küçümseyen ve diyaloga girerken bile **yalnızca genel LGBTİ örgütlerine başvurmayı tercih eden** kamu makamlarının, **LBQ örgütlerinin özel uzmanlığını genel olarak göz ardı etmesinin bir örneğidir**. Sivil toplumla etkili bir diyalog mümkün olduğunca çok sesin katılımını gerektirir ve özellikle LBQ kadınlar da dahil olmak üzere LGBTİ toplumunun yeterince temsil edilmeyen üyelerine liderlik eden ve odaklanan örgütleri dahil etmek için özel çaba sarf edilmesi gerekmektedir.

Bu raporda sunulan **iyi uygulamaların** birçoğu **tabandan gelen sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarından** kaynaklanmaktadır. LBQ örgütlerinin, **şaşırtıcı finansman eksikliğine** ve **politika yapıcılara sınırlı erişimlerine rağmen**, toplumlarına hizmet edebildikleri, kesişen ihtiyaçları **ele alabildikleri** ve LGBTİ toplumundaki kadınların yaşadıkları gerçekliklere ilişkin veri ve bilgi sağlayabildikleri açıktır. **Bu uzmanlık kamu kurumları tarafından desteklenmeli** ve toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTİ haklarına ilişkin politikalar geliştirilirken **uygun şekilde dikkate alınmalıdır**. Ayrıca, bu uzmanlığın ve LBQ örgütlerinin çalışmalarının sürdürülebilir olması için kaynaklara ihtiyaç vardır. EL*C **bir kez daha**, eşitlik, ayrımcılıkla **mücadele** ve insan haklarına adanmış **fon programlarının hedef grupları** arasında LGBTİ topluluğundan kadınların da dikkate alınması da dahil olmak üzere, **LBQ öncü ve odaklı örgütleri desteklemeye** adanmış **fonların acilen artırılmasını tavsiye** etmek zorunda kalmaktadır.

Kamu yetkilileri ve kurumsal aktörlerden **iyi uygulamalara rastlamanın neredeyse imkânsız** olması, LGBTİ ve kadın haklarına ilişkin **ulusal politikalarda kesişimsel yaklaşım eksikliğinin** bir başka göstergesidir. İyileştirmenin mümkün olduğu ve acilen ihtiyaç duyulan bir alan da **kamu görevlilerinin eğitimi ile** ilgilidir. Bu raporun hemen her alanında ve bölümünde, kamu görevlilerinin toplumsal cinsiyet farkındalığının ve CYCK duyarlılığının artırılmasının yanı sıra lezbiyen düşmanı ön yargılara ilişkin anlayışlarının derinleştirilmesi, kurumsal ayrımcılık, klişeler ve ön yargılarla mücadelede önemli bir önleyici adım olacaktır.

Bu durum, hem şiddet mağdurları hem de ayrımcılık mağdurları söz konusu olduğunda **adalet erişim** konusu ele alındığında ortaya çıkan endişe verici kanıtlarla ilgilidir. **Kamu görevlileri tarafından ön yargı, ikincil mağduriyet ve şiddetle karşılaşma** riski nedeniyle, **LBQ kadınlarının kamu makamlarına** ve insan hakları ihlallerine yönelik çözüm yollarının etkinliğine olan **güveni çok sınırlıdır**. Bu konunun acilen ele alınması ve bu raporda ortaya çıkan, özellikle de toplumun daha marjinal üyelerine yönelik **birçok kurumsal şiddet vakasına son** verilmesi gerekmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, eğitimin yanı sıra bu tür kurumsal şiddet vakalarında **güvenilir hesap verebilirlik sistemlerinin oluşturulması** da kilit önem taşımaktadır. Doğrudan etkilenen kişilerin ve LGBTİ toplumunun tüm üyelerinin katılımı, etkili, uygulanabilir ve kapsayıcı stratejilerin tanımlanmasında esastır.

Bu rapor, Tavsiye Kararı kapsamındaki tüm alanlarda LBQ kadınlarının insan haklarından tam olarak yararlanmalarını sağlamak için hala yapılması gereken çok şey olduğunu açıkça göstermiştir. Raporun her bölümü, veri toplamada ortaya çıkan sorunların nasıl ele alınacağına dair ayrıntılı tavsiyeler içermektedir.

EL*C, Avrupa'da 150'den fazla LBQ öncü ve odaklı kuruluşu temsil eden bir ağ olarak, **politika ve stratejilerini** lezbiyen, biseksüel, queer kadınlar ve ikili cinsiyet sisteminin dışındaki bireylerin yaşam deneyimlerini ve uzmanlıklarını **tamamen kapsayıcı hale getirmek isteyen ulusal aktörlerle işbirliği yapmaya ve ortaklık kurmaya hazırdır**.